

A SZENTÉV.

1925.

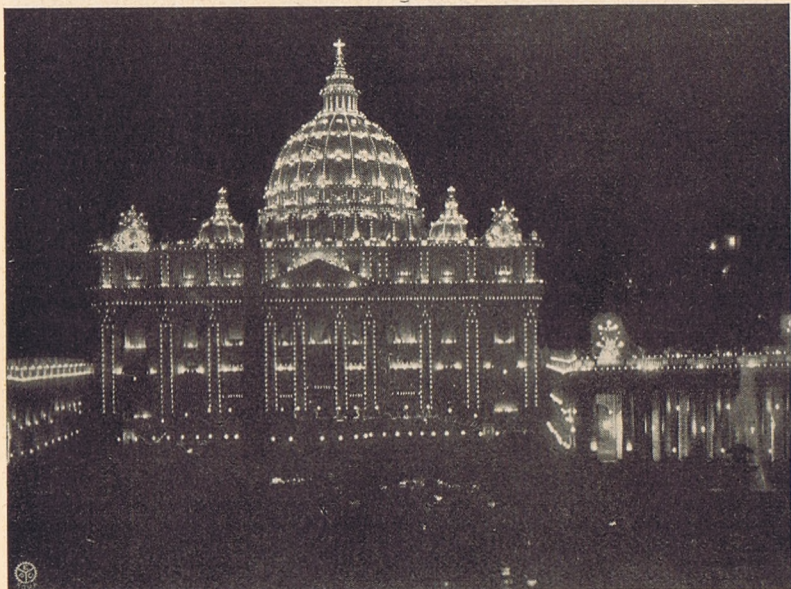
KÉT VILÁG elválasztó határán köszöntött be az 1925-iki Szentév. A világháború borzalmaiban és az azt követő felfordulásokban összeomlott világ romjai voltak egyfelől, a másik oldalon egy szebb jövő előre vetett reménye, egy jobb jövőendő sóvárgása. A Szentév beköszöntésekor a vérzivatarokban megtizedelt emberiség, megfosztva ideáljaitól, kifosztva vagyonából, megtörve egészségében, állott ott a Szentév küszöbén. A szabadkőművesség teljes hatalmával megkezdte munkáját a háború alatt és ikertestvéreivel, a szocializmussal és kommunizmussal, királyokat üztek el, alkotmányokat forgattak fel, országhatárokat töröltek el; forradalmak, politikai gyilkosságok, vér és bosszú mindenütt, mindenki a magáigazát védte: ököllel, törrel, fegyverrel vagy argumentumokkal, de megnyugtadni senkit sem tudtak s nyugvópontonra nem tudták hozni sem az embereket, sem az államok gépezeteit.

Ebben a kétségbeesett káoszban találta a Szentév a világot és az emberiséget. A reménytelen emberiségben újra felcsillant egy új sugár s az elméletek szalmaszálába kapaszkodó emberiség nyugvópontot keresve ott láthatta a legszilárdabb, a legősibb, a legmegbízhatóbb vezetőcsillagot: az Egyházat. A világháború által teremtett romok között ez az egyetlen épület áll rendületlenül, áll magasztosságában, tekintélyében, szilárdságában és erkölcsi erejében egyaránt. És ez az Egyház határköveket jelöl meg a magakét évezredes életében, amelyeket különösen meg akar szentelni, amelyben a világ népeit, mint Anyaegyház, mind magához gyűjti: a hitnek ősi forrásához, a római Szentszékhez. Azt akarja, hogy ebből az ősforrásból merítsenek s nagy lelki vigasztalásaik s tanításának mélységes erkölcsi hatásait hordják szét az egész világban. Azt akarja, hogy lelkükbe vésvé a látottakat és tanultakat: apostolai legyenek a hitnek s terjesztői a hit által nyújtott boldogságnak és megelégedésnek.

A Szentévek célja.

A jubileumi év gondolata már az ószövetségi zsidóknál is megvolt. A zsidóknál minden 50 esztendőben «Szentév» volt, amelyet az egész zsidó nép rendkívüli érdeklődéssel várt. Ugyanis minden 50-ik esztendőben a föld, melyet elzalogosított valaki, visszakerült a család birtokába, mindenkinek a közadósságát törölték, s minden rabszolga visszatérhetett családjához. Ez az alapja a Szentévnek s innen került át a szokás az újszövetségbe is. De itt a birtokjogi és

egyéb magánjogi ügyek teljesen háttérbe szorultak és a «jubileum» már a lelkiélet emelését s a lelkiekben való engedményeket, búcsúkat tűzte ki céljául. Hogy az első keresztények hogyan ülték meg a Szentéveket, erről nincsen bővebb tudomásunk, mert az első híradás 1000-ból való, amikor ugyanaz a II. Szilveszter pápa, aki Szent István királyunknak a magyar koronát adta, Szentévet tartott. Hitelt érdemlő tanuk állítják, hogy 1100-ban és 1200-ban szintén voltak Szentévek, ezekről azonban írott emlékek nem maradtak. 1300-tól kezdve azonban, amikor *VIII. Bonifác* pápa közóhajra

A szent Péter-bazilika kivilágítása a Szentév alatt.

elrendelte az első jubileum megtartását, már nagyszabású hitvallás a lelkivilág megújulását jelentette. *Giotto* mesternek egyszerű domborműve a lateráni szent János-bazilikában egyszerűségében már hangosan hirdeti ennek a jubileumi évnek a megtartását. A jubileumok története mindenkor azt mutatta, hogy e jubileumok a hitélet újjászületését eredményezték. Az első jubileumot követő, *VI. Kelemen* pápa által meghirdetett 1350. évi jubileumban a történetírók tanúsága szerint a legmélyebb bűnbánat szelleme ragadta magával a lelkeket. Az 1390-ikit *IX. Bonifác* pápa, az 1423-ikit *V. Márton* pápa hirdetett meg s ha különösebb események nem is voltak, de már 1450-ben *V. Miklós* pápa által hirdetett jubileum a nagy nyugati

egyházzsakadás által okozott sebeket tüntette el az Egyház testéről és nagy hitvallás volt az Egyház egysége mellett. A következő jubileumok millió és millió hívők lelkét rázták fel és ahol előbb lanyhaság és közöny uralkodott, ott pezsgő vallási élet keletkezett. Az apostol-fejedelmek sirjánál föléledt a hit s az Egyház szeretete költözött az emberek szívébe. Ennek tanui a *IV. Sziplus* által meghirdetett 1475-iki, a *VI. Sándor* pápa alatt lévő 1500-iki, a *III. Gyula* pápa alatt tartott 1525-iki és 1550-iki, valamint a *XIII. Gergely* alatt meghirdetett 1875-iki jubileumi évek. *VIII. Kelemen* 1600-ban hirdetett jubileumi Szentévet s ez utóbbiról írja *Belarmín* bíbornok, hogy «ez év oly gyümölcsöző volt bűnbánatban, annyi megértést és jámbor cselekedetet hozott, hogy jogosan nevezzük szent, Istennek kedves és bőtermésű esztendőnek». 1625-ben *VIII. Orbán* pápa alatt van az újabb Szentév, melyet 25 év múlva 1650-ben *X. Ince* pápa hirdetett meg, viszont 1675-ben *X. Kelemen* pápa, 1700-ban pedig *XI. Kelemen*. A *XIII. Benedek* pápa által hirdetett 1725-iki Szentévet szabályos 25 esztendő között követte a *XIV. Benedek* által hirdetett 1750-iki és a *VI. Pius* alatti 1775-iki Szentév. Ez utóbbi Szentévre az atheista *D'Alambert* panaszodik, hogy a forradalmat 20 évvel elodázta. *Voltaire* pedig úgy nyilatkozott, hogy még egy ilyen jubileum és vége a filozófiának, t. i. az istentagadásnak. E nagy jelentőségű Szentév után zökkenő áll be, a következő 25-ik esztendőben már nem hirdetnek Szentévet, miután a pápai szék nem volt betöltve. *XII. Leó* pápa 1825-ben ugyan Szentévet tart, azonban 1850-ben és 1875-ben a pápaság nyomasztó helyzete lehetetlenné tette a jubileum megtartását. Az 1825-ik évi jubileumban mint 15 éves ifjú résztvett *XIII. Leó* pápa és az akkor szerzett tapasztalataim visszhangjaként írja az 1900. évi jubileumot kihirdető bullájában, hogy az erkölcsök megjavítására, a jámborság fellendítésére nincs hathatósabb eszköz, mint a jubileum. Erről írja a híres *Wiseman* bíboros, aki akkortájt Rómában élt: «Szerettem volna, ha láttátok volna, hogyan özönlötte körül az a nagy néparadat a gyóntatószékeket és oltárokat, szerettem volna, ha tanui lettetek volna, hogyan adták vissza az idegen jószágot, hogyan tértek meg keményszívű bűnösök, akkor értenétek, miért vállalkoztak a fáradtságos búcsújárásra».

Ilyen hatása lévén a Szentévnék, természetes, hogy az egész katolikus világ nagy örömmel fogadta, midőn meghirdette a Szent-áta az 1925-ös, a följegyzett Szentévek sorában huszonegyedik Szentévet.

Amennyire várták, épen olyan örömpesve fogadták ezt a kegyelmi évet, melyben a «jubileumi» lényeg abban áll, hogy a pápa teljes búcsút hirdet, melyet meghatározott feltételekhez köt és amelyben, hogy mindenki részesülhessen, a gyóntatóknak a Szentév tartamára olyan nagy felhatalmazásokat ad, a bűnök és a fenyítékek alól való feloldozásra, valamint fogadalmak átváltoztatására, amilyenekkel más, rendes esztendőben csak a püspök, vagy épen egyedül a római pápa bír. De jubileumi és kegyelmi esztendő azért is, mert meg akarja újítani a földszinét, új életet akar lehelni a lelkekbe, új vigasztalást a reménytelenekbe, új megváltást a szociális és társadalmi bajokkal küzdő emberiségbe, Ezt a megújodást akarja a

Szentatya. A Szentatya tehát most intő szózatot ad a világnak, melyben figyelmezteti, hogy nem az az út vezet a boldogság felé és ha már eddig nem hallgattak szavára, most értsék meg az igaz béke szózatát. Isten szent kegyelmével békét kíván teremteni a lelkekben úgy, hogy megtérítse a lelkeket, s a kegyelmek elnyerésével meglágyítsa a szíveket. Azt akarja és azt szeretné látni, hogy egymás nyakába boruljon a világ minden népe, s az Egyház szándékai szerint békét teremtsen a lelkekben.

Ezekkel a szent szándékokkal eltelve adta ki *XI. Pius* pápa azt a hatalmas, történelmi erejű enciklikát, amellyel a katolikus világ örömjongása közben megnyitotta a Szentévet.

A Szentatya enciklikája.

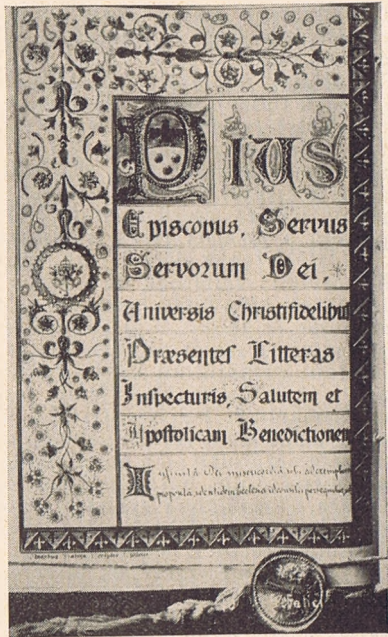
«Az egyház — Isten végtelen irgalmasságát példaképpen szem előtt tartva — időnkint megkísérli, hogy különös úton és módon is a bűn kiengesztelésére és az élet megjavítására indítsa és szólítsa az embereket, akik az üdvösség rendes eszközeit a katolikus hittől elidegenített akaratból, vagy közömbösségből és tunyaságból elhanyagolják és az elkövetett vétkeikért Isten megítélése szerint járó büntetésekkel nem is törődnek, annál kevésbbé fontolják meg azokat alaposan és hatásosan. A lelkek megújítására ilyen rendkívüli és kedvező alkalmat nyújt, Kedves Fiaim, a nagy jubileum, amelyet az ősök szokása és rendelése szerint ebben az örök városban a következő évben ünnepelünk. Mint tudjátok, ezt az évet *Szentévnék* is szokás nevezni, mert szent szertartások közt kezdődik, folyik és bevégeződik s mert az erkölcsi szentség fejlesztésére a legkiválóbban alkalmas.

IHa valaha, úgy leginkább most kell titeket szent Pál szavaival intenünk: *Ime most van a kellemes idő, ime most az üdvösség napja*: mert ennél az időnél jobbat és alkalmasabbat nem találtok a megigazulás és a kegyelem kincseinek elnyerésére. Bizonyos, hogy az egyház isteni sugallatra iktatta be bizonyos időközben a rohanó évek folyásába az engesztelő évet; mert amint más szertartásokat is — természetesen sokkal mélyebb jelentőséggel és tartalommal — üdvösen átvett az ószövetségtől, úgy az engesztelő évet a szombatév példájára vitte bele a keresztyén szokások közé. A nagy jótétemények, amelyeket az Úrnak rendelése a zsidóknak minden ötvenedik évben hozott, nemde előre hirdették és jelezték azokat a kegyelmeket, amelyeknek elnyerését most a Szentév folyamán a híveknek ajánljuk? Mindkettőnél a cél ugyan hasonló, de az újszövetségi kegyelmek az ótestamentumi előnyöknél annyival különbek, amennyivel a lelki értékek meghaladják az anyagi dolgokat. Ami ugyanis a zsidóknál a szombatévben történt, hogy tudniillik a mások tulajdonába jutott javak az eredeti birtokosra visszaszálltak: hogy a szolgák az ősi családhoz visszatértek s az adósoknak az adósságot elengedték: az nálunk a Szentévben mind sokkal eredményesebben megtörténik és megvalósul. Akik a nagy jubileum évében bűnbánólag teljesítik az Apostoli szentszék üdvös előírásait, azok az érdemek és lelki adományok bőségét visszaszerzik és újra megkapják, amelyeket bűneikkel eljátszottak, az ördög kegyetlen rabságából megmenekülnek s visszanyerik a szabadságot, amelyre *Krisztus szabadított fel minket*, végül

Krisztus Jézus, a Boldogságos Szűz Mária és a szentek bőséges érdemei által teljesen felmentetnek az összes büntetések alól, amelyeket bűneikért és vétségeikért elszenvedni tartoztak volna.

De a nagy jubileumnak egy álló évig tartó ünneplése nemcsak az egyesek lelkének megszentelését és betegségeik gyógyítását eredményezi. Ebben a *kellemes időben* a legszentebb helyek látogatására, a gyakoribb magán és nyilvános ájtatossági gyakorlatokon kívül az égből alászálló bőséges kegyelmek általában nagyban hozzájárulnak majd a lelkek mélyebb megszenteléséhez és az egész emberi társadalom megújításához. Mert az egyesek megjavulásával és a szentebb életre hajlásával magának az emberi társadalomnak is meg kell javulnia és Krisztushoz közelebb jutnia. S bár siettetné ez az esemény a megjavulást, ami a jelen körülmények közt annyira kívánatos! Mert bár a katolicizmus újabb időben nem kis haladást mutat s a népek szemmel láthatólag jobban áhitozzák a vallást, miután régóta és alaposan megtapasztalták, mennyire hiú a javulás reménye és mennyire nyugtalan a lélek Isten nélkül: ... mégis szükséges, hogy a tömegeknek és maguknak a nemzeteknek túlzó és embertelen vágyai az evangéliumi törvény szelleméhez szelidüljenek és az emberek az isteni szeretet kötelékében egyesüljenek. Alig tudjuk megérteni, miképpen állana helyre a nemzetek közt a testvériség és a maradandó béke, ha csak az isteni szeretetet a polgárok újra magukba nem szívják és maguknak a kormányoknak szellemén meg nem érezhető az a szeretet, amely az utolsó háború miatt túlsokáig aludt vagy éppen feledésbe ment.

Hogy a Szentév az egyesek és az államok megbékítésére mennyit tehet és mennyi alkalmat nyújt: azt alig lehet eléggé felfogni és megmagyarázni. Mert mi volna alkalmasabb az emberek és a nemzetek testvériesülésének előmozdítására, mint az, hogy a zarándokok nagy tömegei mindenünnen Rómában, a katolikus nemzetek második hazájában, találkoznak, együttesen a közös Atyához jönnek, együtt a közös hitet vallják, a szentáldozáshoz — az egység forrásához — egyenkint és közösen járulnak s belelegzik és magukban gyarapítják a szeretet szellemét, amelyet mint a keresztyégek leginkább szembe-

A Szentév bullája.

tűnő ismertetőjelét az örök város szent emlékei csodálatos erővel ajánlanak és mindenkinek emlékezetébe idéznek? Ebben a szeretetben, a tökéletesség kötelékében óhajtjuk azoknak az egyházaknak egyesülését Velünk, amelyeket évszázados és szomorú szakadás a római Egyháztól távol tart. Nem érhetne kedvesebb és édesebb vigasztalás, mintha őket a nagy jubileum folyamán — bár nem is valamennyit a maguk egészében, de híveik közül sokat mint Krisztus egyetlen aklába megtérőket szeretettel keblünkre ölelhetnénk és legkedvesebb fiaink közé számíthatnánk. S bizonyára van némi reményünk, hogy a Szentév megülése ilyen fényes és óhajtva kívánt eredményeket is felmutathat a nem is utolsó helyen. A nagy tömegek áhitatának ápolását és felébresztését, valamint még nagyobb lelki hasznok teremtését kiválóan elősegítené, ha a jubileumi év folyamán mindent úgy lehetne végezni és elrendezni, mint az elmúlt időkben lehetséges volt. Ámde amit a jelen idők és körülmények miatt akár az eljövendő ünnepek előkészítésére és vezetésére állított szervek, akár a megtörtént intézkedések folytán a lehető legnagyobb eredmény kárára esetleg elmulaszthatunk, azt kérésünkre bőségesen pótolja a jóságos Isten irgalmasságának gazdagságával.

Mivel tehát előre látjuk, bizalommal hisszük és reméljük, hogy a katolikus vallásnak és a Jézus Krisztus drága vérével megváltott lelkeknek igen nagy hasznára és előnyére válik, ezért minden javak szerzőjét és adóját, a jó Istent kérve, hogy eme tervünknek kedvezni, az emberek szívét bűnbánatra és ezen ritka kegyelem kiaknázására indítani és hajlítani kegyeskedjék, elődeinknek, a római pápáknak példáját követve, tisztelendő testvéreinknek, a római szentegyház bibornokainak beleegyezésével ebben a szent városban 1924 karácsonyának első vecsernyéjétől kezdve 1925 karácsonyának vecsernyéjéig bezárólag — a mindenható Isten, szent Péter és Pál apostolok nevében és saját hatalmunknál fogva az Isten dicsőségére, a lelkek javára, a katolikus Egyház gyarapítására általános és nagy jubileumot rendelünk és hirdetünk jelen levelünkkel s a jubileumot elrendeltnek és kihirdetettnek jelentjük ki.

Ennek a Szentévnék folyamán az összes, mindkét nemű híveknek, akik Istennel megengesztelődvén és az Oltáriszentséget magukhoz vevén, szent Péter és szent Pál, szent Jánosnak lateráni és szűz Mária római nagy (S. Maria Maior de Urbe) bazilikáját legalább egyszer napjában áhitatosan meglátogatják és szándékunkra imádkoznak — még pedig egyfolytában megszakítással legalább húsz napon át, ha római polgárokról vagy állandó római lakosokról van szó s legalább tíz napon át, ha idegenből jövő zarándokokról van szó — a nap lehet rendes csillagászati vagy egyházi nap, amely az első vecsernyétől a következő nap esti szürkületéig számítódik — azoknak bűneik teljes elengedését, törlését és bocsánatát Isten nevében kegyesen engedélyezzük és megadjuk.

Hogy pedig általánosságban mi a római pápa szándéka, azt Kedves Fiaim, bizonyára jól tudjátok, de a nagy jubileum alkalmából különös szándékunk is van, amelynek megvalósulását nektek Velünk együtt kell kérnetek. A békét értjük, nem annyira a papírra, mint inkább szívekbe írt békét a népek között, amely ha ma talán nem is hiányzik annyira, mint azelőtt, mégis távolabb van, mint Mi és az

emberiség elvárná. Ha ezt a nagy jót kéritek ti — a városnak lakói és jövevények — a bűnöktől megtisztulva és a szeretet lángjára gyúlt lélekkel az Apostolok sirjánál, rendes joggal remélhetjük, hogy a béke fejedelme, Krisztus, aki a galileai tenger hullámain egykor akaratával elcsendesítette, végrevalahára megkönyörül övéin s a viharokat, amelyek Európát oly régóta tépik, parancsával megállítja és lecsendesíti. Szándékunk továbbá, hogy akik Rómában laknak vagy ide a jubileum alkalmával zárandokolnak, az Isten irgalmába két dolgot ajánlanak buzgó könyörgéssel, amelyek Minket súlyos gondokkal és aggodalmakkal gyötörnek és a vallásnak kiválóan fontos ügyei: t. i. hogy az összes nemkatolikusok Krisztus igaz Egyházába visszatérjenek és Palesztina ügyei végre oly rendezést nyerjenek, amint azt a katolikus Egyház szent jogai követelik.

Ami fentebb a jubileumi teljes búcsú elnyerésének előfeltételként elrendeltünk: azt azok számára, akik betegség vagy más fontos ok miatt akár itt Rómában, akár az utazás alatt akadályozva vannak vagy közben meghalnak s az előírt számú templom látogatását vagy be nem végezték, vagy meg sem kezdték, úgy mérsékeljük, hogy a szentgyónás és áldozás után a jubileumi búcsúban és bűnbocsánatban úgy részesüljenek, mintha az említett négy templomot tényleg meglátogatták volna.

Nincs egyéb hátra, Kedves Fiaim, mint hogy az isteni irgalom oly nagy kegyelmeit élvezzék, amelyeket az Anyaszentegyház kínál. Szégyenletes volna, ha restek vagy közönbösek maradtok ily felhívással szemben, mikor manapság oly kapzsi vággyal fut mindenki az anyagi javak után még a hitnek és lelkiismeretnek kárával is. Gondoljátok meg, hogy a régi időkben a zárandokok mily nagy sokasága özönlött Róma városába a Szentév alatt a társadalom minden osztályából hosszú, fáradságos és veszélyes utakon. Azokat az örök üdvösség keresésétől el nem ijesztette semmiféle szenvedés. S ha nektek vagy az út, vagy az örökvárosban való tartózkodás valam kellemetlenséget okoz is, ez mint bűnbánó lélekkel vállalt vezeklés nemcsak a bűnbocsánat elnyerését segíti elő, hanem kárpótlást nyer sok és sokféle vigasztalásban. Abba a városba indultok, amelyet az emberiség Megváltója, Jézus Krisztus, Egyházának központjává és földi helytartójának állandó székhelyévé választott, abba a városba, ahonnan felétek a szent tanításnak és az égi kegyelemnek üde és tiszta forrásai folynak. Itt közös Atyátok, aki szeret titeket s akit viszont szerettek, áldást mond reátok, itt a jámbor kegyelet megtalálja az ősi katakombákat, az apostolfejedelmek sírjait, a dicső mártírok földi maradványait. Itt nyitva állanak a templomok, amelyeket annyi évszázadon át az Isten és dicsőült szentjeinek tiszteletére emeltek oly pazar fönséggel és művészettel, hogy mindenkoron az egész világ bámulatára voltak és lesznek. Ha a kereszténységnek ezen emlékeit, mint illik, jámborul és imádkozva látogatjátok, hitekben csodálatosan megerősödvé és a jóra hajló akarattal fogtok otthonotokba visszatérni. Rómába nektek nem úgy kell viselkednetek, mint közönséges utazók és vendégek szoktak. Sőt minden világiasságot kerülve az igaz bűnbánat szellemében, amelytől csak a mai idők anyagiassága irtózik, alázatos tartással, komoly viselettel s kiváltképen szerény öltözetben azt az egyet keressétek, hogy lel-

ketek minél több hasznot merítsen. Nem kételkedünk benne, hogy ebből a célból püspökeitek éber gondja majd támogat a zarándoklásban s vagy maguk vezetik a zarándokcsapatokat, vagy papokat és tisztos világi férfiakat állítanak azok élére, akiknek kalauzolása mellett majd minden a legszebb rendben folyik és vallásos buzgósággal intéztetik.

Hogy jelen levelünk könnyebben jusson az összes hívők tudomására, akarjuk, hogy annak nyomtatott példányai is, amelyeket egyik hites jegyző aláírt és valamely egyházi méltóság pecsétjével ellátott, ugyanoly hitelt érdemeljenek, mintha magát az eredetit mutatnák fel.

Senki se merje jelen intézkedésünk, hirdeteményünk, engedélyezésünk és elhatározásunk okmányát megtámadni, vagy azzal vakmerően ellenkezni. Aki ezt mégis megkísérelni merészné, tudja meg, hogy a mindenható Isten, szent Péter és Pál apostolok haragját vonja magára.

Kelt Rómában, szent Péternél, május hó 29-én Urunk megtestesülésének 1924, pápaságunknak harmadik évében.»

Cagiano Oktav s. k.
bíbornok,

a római szentegyház kancellárja.

Gasparri Péter s. k.
államtitkár.

Campori Gyula s. k.
apostoli főjegyző.

Virili Rafael s. k.
apostoli főjegyző.

P. H.

Látta :

Riggi Marius s. k.
az apostoli kancellária jegyzője.

A Comitato Centrale munkája.

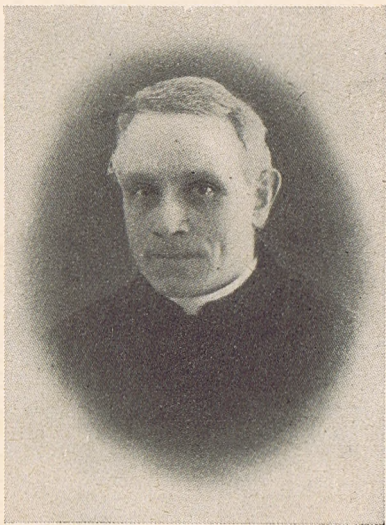
Alighogy meghirdette a Szentatya történelmi jelentőségű enciklikájával a Szentévet, nyomban meg is indultak a szervezkedő munkák Rómában és az egész világon. A római szervezkedés közép-pontja a *Comitato Centrale dell' Anno Santo* lesz és *Nogara* prelátnak vezetésével egy, az egész világot átszövő és egybekapcsoló szervezkedés indul meg. A Szentatya meghívta az egész világ katolikusait, ezek fogadásáról tehát gondoskodni kell s ezt a gondoskodást — legalább a nagy általánosságban és mindeneket érdeklő nézőpontok szerint — a Comitato Centrale vette át. Buzdítására a város új villamosvonalat létesített, mely közvetlenül összekötötte a látogatásra kötelező 4 főbazilikát ; a városban mentőállomásokat és orvosi szobákat létesítettek ; új gyógyszerárakat állítottak fel ; az esetleg eltévedő külföldiek számára a városban cirkáló ellenőröket rendeltek ki. Állandó összeköttetést tartott fenn az egyes nemzeti bizottságokkal, amelyeken keresztül fogadta a Szentévet külföldi zarándokait, miután előzetesen minden országban kötelezőleg megalakította a nemzeti bizottságokat.

A Magyar Nemzeti Bizottság megalakulása.

Magyarországon a zarándoklások rendezése nem volt probléma. Ez a kérdés már közel 20 esztendővel ezelőtt eldőlt.

A magyar Püspöki Kar már 1908-ban az összes magyarországi zarándoklatok hivatalos vezetőjévé, a magyar katolikus élet középponti szervét: az Országos Katolikus Szövetséget bízta meg.

Amikor tehát Őszenteségének a hívó szövege megjelent, a Comitato Centrale a magyar zarándoklások hivatalos rendezőségéhez: az Országos Katolikus Szövetséghez fordult s mint a legtermészetesebb dolog következett, hogy a magyar Püspöki Kar régi óhajtását most nyomatékosan megújítva, arra kérte az *Országos Katolikus Szövetséget*, hogy a Püspöki Kar óhajtása, a Nemzeti Bizottság kívánsága és a Szövetség nemes tradíciói szerint bonyolítsa le a Magyarországból induló összes zarándoklásokat. A magyar Püspöki Kar ezzel azt a célt akarta elsősorban szolgálni, hogy a magyar katolicizmus külső megjelenésében is egységes és impozáns legyen ott lent Rómában, és egységes szervezettségével a zarándokoknak olyan lelki békével telített zarándokutakat biztosíthasson, mely elvonhassa őket a hosszú úttal járó minden materiális gondtól és tisztán s lelkiekre fektethesse az egy egész életre kiható emlékü szentévi zarándok utat. A magyar Püspöki Kar tehát a Szentévi Magyar Nemzeti Bizottság elnökéül *Rott Nándor dr. veszprémi püspököt*, mint a Püspöki Kar külön delegáltját küldötte ki, hogy a magyar Nemzeti Bizottsággal és ennek hivatalos szervével: az Országos Katolikus Szövetséggel egyetértve szervezze meg a nemzeti zarándoklásokat.

Monsignore Nogara József, a Comitato Centrale ügyvezető igazgatója.

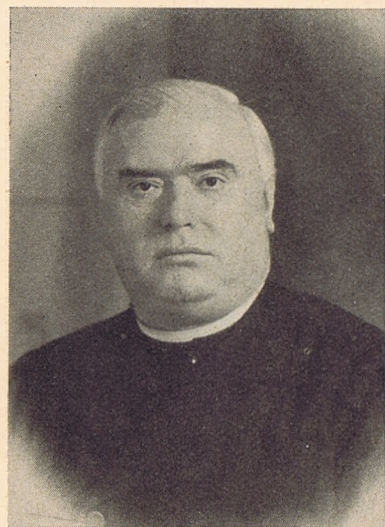
A zarándoklások szervezése.

A nagybizottság megalakulása után lázas munka indult meg a Nemzeti Bizottság végrehajtó szervénél: az Országos Katolikus Szövetségnél. A Szövetség állandó római megbízottjaként P. Pazsitny Bonaventurát, ezt a lelkes magyar és buzgó lelkületű minoritaatyát és apostoli magyar poenitenciáriust nevezte meg a Comitato Centralénál. Ő volt az, ki ott Rómában mindig megosztotta velünk örömeinket, gyönyörködött tiszta szívünkben, kegyelmekben meg-

tisztult lelkünkben. Ő volt az aki a zarándoklatok lelki vezetőit szeretettel irányította s minden lelki ügyüket gondozta. Arról kellett ezek után gondoskodni, hogy a zarándoklatok a lehető legsimábban és legkényelmesebben bonyolítottassanak le. Ebben a hatóságok és a vasutak, ügyeink állandó jóakarói, most is készséggel állottak segítségünkre. A belügyminisztériumban maga Rakovszky Iván belügyminiszter és Áldásy József h. államtitkár és Fiáth Miklós báró osztálytan., *Éliássy Sándor* kerületi főkapitány, Wölfel Sándor rendőrfőtanácsos,

Segítségünkre volt a magyar külügyminisztérium: *Csiszarik János dr.* c. püspök, követs. tan.; *Gömöry László dr.* követségi tanácsos, valamint a magyarországi olasz és jugoszláv követség és mindenkor készséges támogatónk volt a belgrádi magyar követség, élén *Hóry András dr.* követvel. Állandó jóindulattal találkoztunk a vatikáni magyar követéségnél, ahol *Serédi Jusztinián dr.* kánonjogi tanácsos és *Balásy Antal dr.* ügyvivő, követségi titkár támogatták ügyeinket. Úgyisint minden esetben baráti segítségünkre volt *Butykay P. Antal* ferencrendi generális definitor és *Gerevich Tibor dr.* egyetemi tanár, a Római Magyar Történeti Intézet igazgatója.

A Duna—Száva—Adria-vasút vezetősége, úgyszint a MÁV igazgatósága is a legmesszebbmenő előzékenységgel biztosították a vezetőséget, hogy a magyar zarándokok utazási kényelméről mindenkor gondoskodni fognak olyképen, hogy az utazás

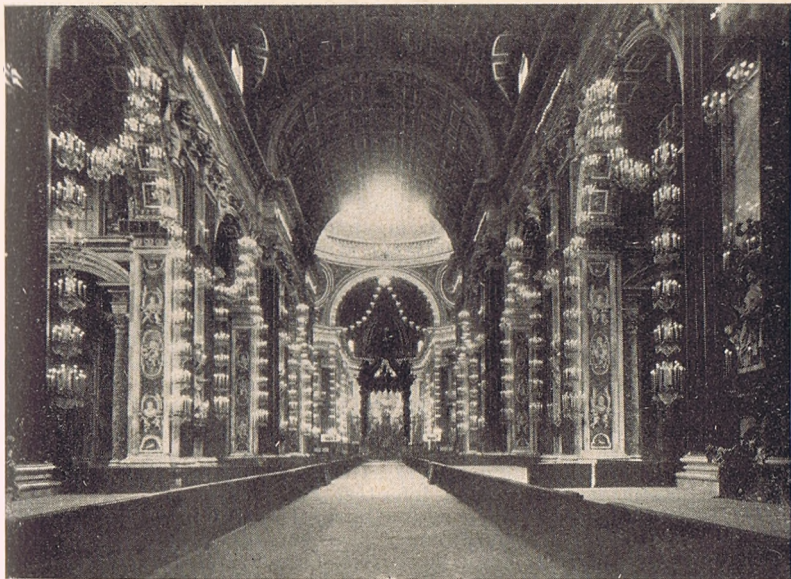
P. Pászitny Bonaventura, a szent Péter-templom apostoli magyar gyóntatója.

megkezdésétől kezdve egész befejezéseig lehetőleg mindenki ugyanazon kocsiban tehesse meg a nagy utat Rómáig és vissza. *Gordon Róbert* vezérigazgató, *Kousz Nándor* főfelügyelő és egész osztálya, *Gavora Jenő* állomásfőnök itthon, Rómában pedig *Ermolli Leopoldo* commendatore az olasz államvasutak forgalmi osztályának főnöke és régi barátunk: *De Risi Felice* lovag olasz államvasúti vezértitkár valamint *Galanti Attilio* postumiai állomásfőnök tettek meg mindent útjaink kényelmeért.

Hátra volt az olaszországi elszállásolásoknak s az olaszországi ellátásnak kérdése, melyet a Nemzeti Bizottság és az Országos Katolikus Szövetség olyképen oldott meg, hogy *Hivatal Józsefet* Olaszországba küldötte, hogy a Szentév tartama alatt az összes technikai s ezzel kapcsolatosan felmerülő római és olaszországi megbízásokat elvégezze.

Az egyes zarándoklatok előkészítése, a központi iroda szervezése *Fekete Mártonnak*, az Országos Katolikus Szövetség titkárnak vállaira nehezedett.

A sajtó munkáját s az irodalmi részt *Früchtl Edére* és *Jámbor Dezsőre* bízta a vezetőség. A jugoszláv hatóságokkal való összes érintkezés és szervezés *Heródek József dr.-ra*, a propagandairodának vezetését *Schág Károly dr.-ra*, a csoportos útlevelek összeállítását és a külföldi láttamozást *Helényi Béla dr.-ra*, a nyilvántartási iroda vezetését pedig *Csuvara Irmára* bízta. Mind ez a szer-

A kivilágított Szent Péter-templom belseje.

vezett erő egyetlen kézben futott össze, ez mozgatta, irányította, gondolatokkal táplálta, szervezte és lelkesítette és ez: *Zsembery István dr.* Fáradhatatlan volt az agilitásban és kimeríthetetlen az új gondolatok kitervelésében. Íróasztala egy hadvezér főhadiszállása volt, ahová a levelek s táviratok ezrei futottak be, s ahonnan mindenki a maga munkájának irányszabását várta és kérte. Ő hallgatott meg ezernyi kívánságot, ő tárgyalt a felekkel, s az ő utasításai szerint ment minden, akaratának megvalósításával.

Segítőtársa *Hindy Zoltán dr.*, a Szövetség igazgatója és a mindenkor mellette álló végrehajtója: *Fekete Márton* volt. Így indult el útjára a magyarországi zarándoklás, mely szervezettségével, precizitásával, jól rendezettségével, egyenesen a németek szervezettsége

mellé, sőt több esetben egyenesen föléje került. Ez a kicsiny, de lelkes, teljesen önzetlen csapat indította el ezt a hatalmas gépezetet, melynek munkáját annyi ezer zarándok láthatta, érezhette és tapasztalhatta. A munka elindult és egy hónap múlva Rott Nándor dr., a Püspöki Kar megbízottja már eredményekről értesíthette a Nemzeti Bizottság egyházmegyei tagjait.

«A nagyméltóságú Püspöki Kartól nyert felhatalmazás alapján — írja Rott püspök — az Országos Katolikus Szövetség, mint az elnökléssel működő szentévi magyar nemzeti bizottság központi végrehajtó szerve, a jubileumi évre Rómába tervezett országos nemzeti zarándoklások programját összeállította. A rendezőség a magyar katolikustársadalom minden rétegének, valamennyi szervezetének helyzetét és speciális célját szem előtt tartva, a római zarándoklások rendjét úgy állította össze, hogy a Rómába vágyók mindegyike megtalálhatja a beilleszkedés és csatlakozás lehetőségét.

Amikor a világ minden tájáról az egyes nemzetek bizottságai által felvonultatott szervezett tömegek jelennek meg Krisztus földi helytartója előtt, nem lehet közömbös reánk, magyarokra nézve sem az, hogy a mi megjelenésünk külsőségében is (a résztvevők száma, rendezettsége stb.) milyen képet mutat.

Az Országos Katolikus Szövetséghez befutó hírekből örömmel értesültem arról, hogy a Nemzeti Bizottságba az egyes egyházmegyék részéről delegált tagok rendes munkája már eddig is szép eredményeket ígér. Hogy a propagandát és ennek eredményét állandó figyelemmel kísérhessem, kérem a Nemzeti Bizottság igen tisztelt tagjait, hogy a zarándoklások iránt eddig megnyilvánult érdeklődésről a résztvenni óhajtók számára a további propagandára vonatkozó esetleges terveiről stb. méltóztassék részletes jelentést küldeni az Országos Katolikus Szövetséghez, ahonnan nekem az egész országban folyó munkáról hetenkint összefoglaló jelentést küldenek.

Különösen kérem, hogyha bármilyen külön csoport alakulásáról tudomást szerezni méltóztatnék, azt a Szövetséggel közölni sziveskedjék, hogy ezzel is elejét vehessük az egység megbontására irányuló bármely tervnek, mely amennyire tekintélyünk rontását eredményezné kifelé, époly visszatetszést váltogatna ki itthon is híveink között.

Munkásságára Isten áldását kéri

Rott Nándor

veszprémi püspök,

a Szentévi Magyar Nemzeti Bizottság elnöke.»

Magyarok a Szentkapu megnyitásán.

Amíg ezek az előkészületek folytak, lassan érkezett az Őszentsége által meghirdetett Szentév kezdete: Karácsony előestéje, december 24-ike. Káprázatos fényvel és ragyogó keretek között folyt le Rómában az ünnepség, melyen a pápa kinyitotta a 25 év óta befalazott Szentkaput. Százezrek állottak a Sant Pietro-

terén és az ezt környező utcákban, várva azt az ünnepélyes pillanatot, amikor a Szentatya fehér kötényében odamegy a kapuhoz és az aranykalapáccsal háromszor jelt ad a Porta Santa kinyitására. Nekünk, magyaroknak előkelő hely jutott a pápa közelében. Az Országos Katolikus Szövetség nevében megjelenni Rómában nagy tisztességet jelent s kiemelkedő helyet biztosít az előkelőségek között. A magyarok részéről ott volt *Túri Béla* prelátus, *Balásy Antal* követségi titkár, *Serédi Jusztinián* kánonjogi tanácsos, *Gerevich Tibor* egyetemi tanár, a római magyar intézet igazgatója, *Fekele Márton*, az Országos Katolikus Szövetség titkára és *Zsámboky Pál*. A nagy ünnepségben a magyarok ott állottak közel a pápához. Érdekes jelenet volt a visszavonulás alatt, amikor egyszerre «Éljen a pápa» hangzott el magyarul és nyomában a lelkes olaszok egyszerre «Evviva il Papa Re» kiáltásban törtek ki. Megható volt ez ott az ezernyi harangzúgás között: *A pápa éljenzését mi magyarok kezdtük el. A magyar «éljen»-t százezrek evvivája folytatta végig szakadatlanul.*

A magyarok Szentév-nyitása.

Az a fény, mely Rómában a Szentkapu megnyitásakor ragyogott, az egész világot elárasztotta s egy fényes sugara reánk, magyarokra is szállott s ez a sugár egyben figyelmeztető jel volt a magunkbaszállásra. Ekkor írja *Zichy János* gróf, az Országos Katolikus Szövetség elnöke az Uj Lap-ban gyönyörű sorait: «Magunkbaszállás, újjászületés és Rómába zarándoklás, ez a hármas jelszó, melyet a Szentév hirdet s amelyből nekünk, magyar katolikusoknak is ki kell vennünk a részünket. Az újjászületés ma divatos jelszó, áthatja az egész közéletet, politikát, közgazdaságot. Mindenki keresi, kutatja a módját, hogyan lehetne újjáteremteni azt, ami elveszett, vagy újjáalakítani azt, amit a lezajlott nehéz idők megviseltek. Ma szánásnak nevezzük az újjászületésnek kitervezését, csodákat várunk tőle, de ugyanakkor ne felejtjük a pápa intelmét, mely hiábavaló erőlködésnek mond minden törekvést, ha azt meg nem előzi a lelkek újjászületése». Majd így folytatja:

«A magyar lelkeket megviselték a forradalmak, de a háború és a vele együtt járó nyomorúságok, majd később a trianoni béke, az ország kétharmadának elszakítása». «Nekünk, magyaroknak sok okunk van, hogy minél többen kérjük ott a Szentkapunál, hogy a béke ne csak írva legyen, hanem az írott béke olyan is legyen, mely tényleg alkalmas lehessen, hogy a béke visszaszállhasson a szívekbe.»

Ez volt a magyar katolikusok hangulata, amikor a betlehemi jászol fényében megnyílt Rómában a Szentkapu és a következő

Aranykalapács, melyvel a pápa a Szentkaput megnyitotta.

mond minden törekvést, ha azt meg nem előzi a lelkek újjászületése».

napon, december 25-én, karácsony első napján, a Budavári Koronázó templomban országos ünnepi istentisztelet vezette be Magyarországon a jubileumi Szentévet. A nagy fénytel tartott megnyitó-ünnepségen ott voltak: József főherceg, Albrecht főherceg és József Ferenc főherceg, Izabella, Augusztia és Pia Monika főhercegnők, Zsófia és Gabriella főhercegnők, Horthy Miklósné, a kormányzó neje, valamint a fenségek udvarmesterei, udvarhölgyei és kamarai előjárói, továbbá Scilovszky Béla, a nemzetgyűlés elnöke, bárcehízi Bárczy István államtitkár a miniszterelnök képviselőjében, Apponyi Albert gróf, Wlassics Gyula báró, a közigazgatási bíróság elnöke, Tóry Gusztáv, a Kúria elnöke, Ripka Ferenc, a főváros kormánybiztos, a

A Szentkapu egy téglája.

fő- és törzstisztek nagy csoportja, élén Ludvig altábornagy és Perczel tábornok városparancsnok, a Pázmány Péter-egyetem egész tanácsa, a nemzeti bizottság tagjai Zsembery István v. főispán vezetésével, Apponyi Albertné grófné, Pallavicini Edéné örgrófné, nemkülönb az arisztokrácia számos tagja. Az előkelőségeken kívül, akik számára a szentélyben jelöltek ki helyet, a templom hajóját teljesen megtöltötte a hívő közönség, melynek soraiban zászlóik alatt jelentek meg a Középponti Katolikus Kör, a többi katolikus körök és katolikus egyesületek küldöttségei. Amikor az ünnepi főpapi mise evangéliuma véget ért, P. Zadavec Izván tábori püspök lépett a szószékre és szárnyaló beszédben fejtette ki e nap jelentőségét:

«Nagy örömet hirdetek ma — kezdi beszédét — még pedig kétszeres örömet. Az egyik öröme a mai napnak: a karácsony szentünnep; a másik öröme: a mai nappal kezdődő jubileumi Szentév!

Lépjétek át e két örömnél a küszöböt, lépjétek be e két örömnél kapuján. Nem csak az apostolok lépték át e küszöböt, hanem majd kétezer esztendő minden földi halandója. Átlépték e küszöböt a

történelem és különböző korok nagyjai is. Minden gigászi elme meghajolt ez eszme kapuja előtt. Lépjétek be ezen a kapun, ne féljétek, ne maradjatok künn, mint azt egyesek teszik. És ha belépünk ezen a rozoga ajtócskán, egyszerű, de fenséges kép tárul szemünk elé. Ott látunk a szalmában egy nyugodtan fekvő ici-pici fiúcskát. Ez pedig a kis Jézus. Katolikus Testvéreim! Higyjétek, mint ahogy én is hiszem, hogy ez nem más, mint a földreszállott Isten anyagi formában. Ő nem a nyugalom Istene, de ő az örök munka és az örök tett Istene. Ennek a meglátása és hite az első öröm, a karácsony szent ünnepének öröme. Ezt csak az tudja élvezni, aki átlép e küszöbön és csak az boldog igazán, aki átlép e küszöböt és belép a rozoga kis ajtócskán.

Hirdetem a második örömet is, amely a mai nappal kezdődő jubileumi Szentévnék öröme.

A Szentírásban gyökerezik a jubileumi Szentév belső tartalma. A Szentévben kell, hogy megszűnjön a Szentévet megelőző szürke esztendő minden elkövetett jogtalansága, a Szentévben kell, hogy minden jogtalanul elragadott tulajdonföld, országrész, visszakerüljön a jogos tulajdonosához s végül a Szentévben kell, hogy a rabszolgákká süllyesztett emberek visszakapják szabadságukat. Ez a jubileumi Szentév belső tartalma és magasztos gondolata. És ma, karácsony napján, az örökváros főpapja aranykalapáccsal a kezében kinyitja az eddig befalazott Szentkaput. Ezzel kezdődik a Szentév s azután kezdenek a népek és nemzetek hömpölyögni Róma, az örökváros felé.

Testvéreim! A jubileumi Szentévnék célját és az Anyaszentegyház lelkét csak az fogja megérteni, kinek lelkét teljesen betölti az igaz hit. Mert a Szentévnék nem célja, hogy az olasz piacok forgalmasak legyenek, nem az a célja, hogy az olasz kereskedők portékáikat eladják, de célja a Szentévnék, hogy hétköznapi, szürke esztendők bűnei elsimíttassanak. Célja, hogy az elkövetett jogtalanságok jóvátéi tessenek és a rabszolgákká lettek ismét szabadok legyenek. Ezek a jubileumi év céljai! És ha valaha volt nagy jelentősége e céloknak, úgy az ma van itt nálunk, e csonka hazában! Mert az előző esztendők nagy jogtalanságai elsősorban bennünket értek. Az előző szürke esztendők alatt jogtalanul ragadatott el tőlünk a föld, a jogos tulajdon és az előző esztendők alatt vesztette el szabadságát milliónyi testvérünk.

A mai naptól kezdve milliók hömpölyögnek Rómába és lesznek ott népek és nemzetek, akik kell, hogy öntudatra ébredjenek és lelkükben rendet teremtsenek. S a Szentév hatása alatt akarom, hogy hajoljanak le fejeik mindazoknak, akik ott megjelennek, elsősorban azoké, akik igazságtalanok voltak és tegyenek eleget kötelességeiknek és adják vissza a jogos tulajdonosoknak az eltulajdonított földeket és verjék le azokat a bilincseket, melyeket oly sok népre és nemzetre vertek. Ha ezt megteszik, jubiláltak, ha nem, akkor csak külső fény lesz és nem lesz bűnbocsánat.

A Szent Péter-bazilika szentkapuja a megnyitás előtt.

Legyünk ott mi is, mert ha valakinek, úgy nekünk, magyaroknak van mit visszakapni. A magyar püspöki kar felkérte az Országos Katolikus Szövetséget a zárandoklatok megrendezésére. E nagynevű Szövetség mindent megtesz, hogy a magyarság méltóképpen jelenhessen meg Rómában és az erre vonatkozó híreit az *Uj Lap*-ban és más lapokban teszi közzé. Így tehát résztvehetünk, de vegyünk is részt, mert nekünk ott kell lennünk, mert ott lesz az egész világ! Voltunk mi ugyan már a világ népeivel sokszor együtt, így Trianonban és más alkalmakkor, ott azonban sohasem kaptunk, hanem mindig veszítettünk valamit. De Rómában másképp lesz: Ott az Isten fog beszélni, a népek Ura, ott az Isten fog beszélni, a népek és nemzetek Mindenhatója és azt fogja mondani: Ha bűnbocsánatot akartok, adjátok vissza a jogtalanul elragadott tulajdonokat, verjétek le a béklyókat az emberek és népek kezéről és könnyeitekkel mossátok le a bilincsekkel okozott véres sebeket. Ott nincs kitérés, ott csak egy lehet: Megbánás és bűnbocsánat!

Legyünk ott, mert az Isten beszélni fog. Legyünk ott, ha az Isten a bűnösök lelkét meg fogja rázni. Menjünk el és legyünk ott, mert Rómából hozhatunk békességet, hozhatunk szeretetet, de visszahozhatjuk a magyarság lelki integritását is».

Országos Szentévi ünnepség a Vigadóban.

A püspöki kar által megbízott Országos Nemzeti Zárandokbizottság és az Országos Katolikus Szövetség rendezésében január 25-én délután nagyarányú díszgyűlés volt a Vigadóban a Szentév megnyitása alkalmából. A roskadásig megtelt Vigadóban a katolikus intézmények és egyesületek testületileg képviseltették magukat ezen a gyűlésen, melyen *Rott Nándor dr.* veszprémi püspök megnyitó beszédében a jubileumi Szentévnék és a jubileumi zárandoklatoknak jelentőségével és céljával foglalkozott.

«Az új Szövetség jubileuma — mondta — nem földi javakat akar visszaadni, hanem lelkieket és azt a békét, amit a világ nem adhat meg. Ma jobban, mint valaha érezzük a béke hiányát a szívekben és egész országokban. Midőn az Egyház a népek százazreit várja a béke városába, a népek békéjének útját egyengeti. A pápa is azt akarja, hogy a római zárandokok a nemzetek igaz békéjéért imádkozzanak, amelynek a szívekben kell meglennie.» Befejezésül a főpásztor annak a szükségét hangoztatta, hogy a Szentévben a magyar katolikusok impozáns módon legyenek képviselve a többi nemzetek között, de ezt csak úgy lehet elérni, ha egységesen tömörülnek a nemzeti zárandoklatba.

Ezután *Bernolák Nándor dr.* volt miniszter emelkedett szólásra, aki a Szentévet meghirdető pápai bullának az igazi békére vonatkozó részét fejtegeti s azt, hogy a nemzeteknek meg kell érteniök, hogy szükség van az igazi testvériség helyreállítására. «A Szentév — mondja — hozzá fog járulni az igazi béke megalapozásához s a lesújtott nemzetek fölemeléséhez.» A következő előadó *Böle Kornél* domonkosrendi atya volt, aki gyujtó beszédben buzdította a jelenlevőket a nemzeti zárandoklatokban való részvételre.

Zadravecz István tábori püspök előadása következett, aki abból

a gondolatból indul ki, hogy az Egyház a Szentévbén nemcsak az egyéneknek, hanem a népeknek, nemzeteknek megújítására is törekszik.

Zichy János gróf, az Országos Katolikus Szövetség nevében ígéretet tett, hogy mindent elkövetnek a zarándoklatok impozánssá tételére és kivánja, hogy adjon az Isten nekünk hitet, bizalmat a nemzet jövőjéhez, hogy Rómából hazajöve buzgóbban dolgozzunk az ország felvirágoztatásán.

A szervezés munkája.

A nagy ünnepi fényben lezajlott szentévi megnyitó ünnepség után az egész katolikus közönség várakozással teli figyelemmel várta az elkövetkezendő zarándoklatok elindulását. Most érkezett el az idő, hogy a Szövetség munkájával a nyilvánosság elé lépjen. Ekkor indította el az ország legkisebb falujába is a Szentatya Szentévet meghirdető enciklikáját, a Szentévet ismertető füzetek százezreit, a zarándoklásokról felvilágosítást adó iratok tömegét, a plakátokat minden templom és kápolna kapujára, vetített képekkel előadásokat tartott városokban és falvakban. Kultürestélyeken ünnepi beszédekben végezte a propaganda munkáját, hogy ne legyen senki, aki ne tudná a Szentévbén nagy jelentőségét és felvilágosítást ne kapna arról, miként juthat el a legkönnyebben Rómába. Mert a szervezésnek egyik fontos célja volt: *Módot adni még a legszegényebb zsellérnek is, hogy elkerülhessen az apostolok sírjához és elnyerhesse a szentkapuknál a jubileumi kegyelmeket.* Hogy pedig a zarándoklapon tökéletesen a lelkieknek adhatta át magát a zarándok, erről a legnagyobb előrelátással gondoskodott a szervezés. Minden zarándoklat élén egy megyésfőpásztor állott, mint a zarándoknyájnak legfőbb lelki vezére s a lelkiekben irányítója. Kivánságainak végrehajtója volt az egész zarándoklat spirituális, lelki vezetője, aki tanácsokkal, lelki útmutatásokkal szolgált a zarándokoknak.

Az első zarándoklás.

Három hónap előkészülete előzi meg ezt az első zarándoklatot. Lázasan folyik a munka s ugyanakkor a legagilisabb propaganda hallatszik a nyugoti végekről, *Mikes János* gróf szombathelyi egyházmegyéből. Mert a nemes püspök azt akarta, hogy az épen előtte való időkben annyi megpróbáltatáson keresztül ment Nyugat-Magyarország népe lehessen az első, mely a Szentkapuhoz járulhasson. De a Központi Bizottság jelezte, hogy Budapestről s az ország minden részéből is jelentkeznek, akik mindenáron az első vonattal akarnak lejutni Rómába. El kellett határozni, hogy az első úttal ezernél többet nem viszünk, a többi jelentkezőt át kellett tenni a következő hónapban induló zarándokútra. Az első, központból szervezett zarándokok különvonata március 23-án délután 1/24-kor indult el s Nagykanizsán egyesült a Szombathelyről jövő s az ottani zarándoklatot hozó különvonattal s most már az egyesített vonatok *Mikes János* gróf szombathelyi püspök főpásztori vezetésével és *P. Bőle* Kornél domokosrendi atya lelki vezetésével indult el a

nagy útra, magával víve Rómába egy sokat szenvedett népnek, egy megcsonkított országnak s egy megtépett dicsőségnek minden örömét és bánatát. A zarándoklásban ott vannak *Cziráky József* gróf nemzetgyűlési képviselő feleségével, *Cziráky György* gróf nemzetgyűlési képviselő és *Boda János* dr. püspöki helynök, *Trauttenberg* Frigyesné bárónő, *Ludwigsdorf* Mária bárónő, *Zichy Rezső* gróf, *Harkányi* Anna bárónő, *Mazenauer* Oszkár és *Tóth* József preláтусkanonokok, *Széchenyi* Janka grófnő, *Varga Gábor* dr. nemzetgyűlési képviselő, *Paupera* Ferencné, *Szentpétery* Kálmánné dr.-né, *Szél* Kálmán dr. pápai kamarás, *Kovács* Sándor püspöki titkár, *Halász* Aladár dr. orvos, *Maróthy* László dr. vármegyei főjegyző, *Kövér* János földbirtokos és felesége, özv. *Hauschild* Gézáné, *Böle* Erzsébet, *Beóthy*

P. Böle Kornél.

István esperesplébános, özv. *Boda* Istvánné táblabíróné, *Csáky* Tihamérné dr.-né, *Dunarich* Károly szentdomokosrendi atya, *Fábián* Gábor esperesplébános, *Gács* János püspöki szertartó, *Kiskos* Istvánné polgármester neje, *Nagy* Lajos ezredes, *Vörösváry* Ernő tábori esperes és akiket legelején kellett volna említenünk, *Szunyogh* Xavér bencés tanár vezetésével a községi és szombathelyi cserkészcsoporthoz és az angolkisasszonyok budapesti, kecskeméti és egri intézeteinek növendékeiből alakult 70 tagú csoportja.

A zarándoklás Veneziában két napot töltött, melyek egyikén Páduában szent Antal sírját kereste fel és a szent ereklyéjénél könyörögte ki mindenki a maga kívánságait. Veneziából egyenesen Rómába mentek, ahol március 27-től április 1-ig időzött a zarándoklás. Az első találkozás a szent Péter bazilikában volt. A Bernini kolonádjai alatt gyűlnek össze a hívek. A menet élére kerülnek a cserkészek, utánuk

az angolkisasszonyok növendékei, azután a papok, a kispapok és az asszonyok. Az egész menet élén az egyszerű fekete zarándokkereszt. *Mikes* János gróf főpásztor megy a menet élén, oldalt a rendezőség. «Uram, irgalmaz nekünk» litánia éneklésével vonul a hatalmas menet a Porta Santa felé. Megkerüljük a Szentsírt, szent Péter apostol nyugóhelyét s az ájtatos tömeg meghatódottan borul az apostol sírjához s kegyelmet kér, majd összegyülekezünk a Szentsír körül s a főpásztor beszélni kezd hozzánk :

Kedves Zarándoktestvéreim és Híveim !

Meghatottan jöttetek ide, főként azok, kik először jöttetek. Megtettétek ezt az utat, melyet majdnem 2000 éven át annyian megtettek előttetek ! Miért? Ki vonzott? A hit és a bánat ! Aki

(Damkó József műve.)

A Szilveszter-émlék a lateráni bazilikában.

itt nyugszik, az Krisztus helytartója! Egyszerű, szegény, bűnös ember! Olyan, mint mi vagyunk. Gyengeségében és gyarlóságában követni akarta a Mestert és gyáván elhagyta és elbukott. Látjuk benne a saját gyengeségünket és jóakaratomkat, jószándékunk elégtelenségét, bukásunkat, mennyire gyengék vagyunk! De látjuk benne azt az embert is, aki felismerte a bűnt és sírva fakadt és egy életen át azontúl mindig sirt, valahányszor a kakas szava őt gyengeségére, gyávaságára emlékeztette. És ő, a gyenge ember, aki megtagadta az ő Mesterét, kedves volt mégis a Mester előtt, mert bűnbeesése után újra hitt és bízott a Mesterben és az, aki háromszor tagdta meg a Mestert, háromszor borult le és háromszor vallotta meg, hogy szereti, hogy Te vagy Krisztus, az élő Isten Fia! És ezért a vallomásért élt egy egész életen át és ezt a vallomását ezen a helyen pecsételte meg a kereszten és halt meg vallomásaért és hitéért. És ezt az ő hitét, mely kiemelte őt a bűnből és emberi gyengeségből, ezt az ő hitét választotta az ő Mestere, hogy ez a hit legyen évezredek után is a hitnek a támasza, a hitnek a fokozója és a szegény gyarló halászból kőszikla lett és ezen emelkedik a krisztusi hitnek évezredek épülete.

Amit itt látunk, ez a kő, ez a márvány, ez az arany, ezek halottak, de amit éreznünk, az él, az emberiségnek élő hite és annak a hite, aki megtagadta Krisztust, de le is borult előtte és megvallotta: *Te vagy Krisztus, az élő Isten Fia!*

Eljöttünk szegény hazánkból és hoztunk lelkeket tele gyengeséggel, hogy leboruljunk, elismerjük gyengeségünket és erőt kérjünk, hogy legyőzzük gyengeségünket s ezután mindig hitünk szerint éljünk! Jöttünk, hogy vallomást tegyünk, hogy mindig, minden pillanatban, minden percben ismételjük a szót: Igaz és hiszem, hogy *Te vagy Krisztus, az élő Isten Fia!*

Eljöttünk szent Péterhez, hogy tiszteljük őt és hogy Krisztust imádjuk! És hogy *hálát adjunk* Neki, hogy lejött a földre bennünket megváltani és hogy megváltásunkat szilárdan beleépítette az Anyaszentegyházba! És hogy ez az Anyaszentegyház csalhatatlan biztonsággal vezérel minket a boldogságra. Eljöttünk megvallani *hitünket* és *imádkozni!* Imádkozni azokért, akik otthon maradtak és szegény hazánkért! Hogy a hazánkban legyen újra keresztény katolikus hit és hogy a hit emelje fel hazánkat! Eljöttünk, hogy a hódolat adóját letegyük szent Péter előtt. Az előtt a szent Péter előtt, aki nem halt meg, hanem él, mert egymásután, megszakítás nélküli sorokban következnek a római pápák egészen addig, aki *ott fenn él és szerelettel vár és fogad!*

Tegyük fel magunkban, hogy a hitben és erősfogadásainkban erősek leszünk és hálalunkig hitünk szerint élünk! Amen!

A meghatódottságban szem nem maradt szárazon. S mikor az öt Miatyánk és öt Üdvözlely után elimádkozva a Hiszekegyet, a pápai Himnuszt, majd édes magyar nyelvünkön a magyar nemzeti Himnuszt énekelhettük, a hitben megerősödve keltünk fel térdeinkről az Apostol sírja mellől.

Másik napon, március 28-án a San Giovanni in Laterano-bazili-

kába bevonulva jöttünk a Porta Santán keresztül és speciális magyar ünnepet tartottunk: megkoszorúztuk II. Szilveszter pápa emlékét, melyet magyar ember, *Damkó József* készített az 1900-as Szentévben. Előtt az emlék előtt *Cziráky József* gróf nagy hatással beszélt. Hálával köszönve meg II. Szilveszternek, amiért a magyar koronát küldte nekünk s azért könyörög, hogy ez a korona újra arra szálljon, annak az ifjú királynak a homlokára, ki ma is a számkivetés keserű kenyerét eszi. Utána az előcsarnokban *Tóth József* dr. mondott lelkes beszédet. Ugyanaz napon még az előirt S. Maria Maggiore-bazilikának szent kapuján, sőt egy másik processzióban is résztvehettünk: a szent *Marcellus*-templom csodatevő fészületét vivő processzió, mely kereszt 400 évvel ezelőtt a pestistől mentette meg Róma népét. A magyarok is résztvettek ezen a menetben, hogy milyen példásan és milyen rendben, arról szóljon az *Osservatore Romano*-ból, a pápa hivatalos lapjából kivett tudósításnak ez a része: «Négy nagy részre oszlanak: 60 cserkész a mieinkhez hasonló öltözetben azzal a kis különbséggel, hogy kalapjukon fehér toll van. A kis csapatok azonban másképpen vannak felszerelve és két trombitájuk van. Van azután körülbelül 200 leány apácák vezetésével. Mindegyiknek sajátos sapkája van. Számosak a papok is, köztük több szerzetessel. Férfiak és nők minden rangúak és rendűek, előkelőtől le az egyszerűig. Rendezettségük és viselkedésük épületes». Ezt a rendezettségüket a cikk további során újra felemlíti: «Mindjárt megkülönböztethetők a többiekől arcvonásaikról, szigorú rendezettségükről és énekükről, amelyekkel hazájuk nyelvén az eget ostromolják. Elöl megy a fiatal cserkészek egy csapata tökéletes rendben, aztán fiatal leánynövendékek serege apácáktól vezetve, aztán a többi zarándokok. Mily szép, mily megható ez a benső testvériség, amelyet a keresztény hit és szeretet teremt».

Igy ír az *Osservatore Romano* és valóban a magyarok részvétele a San Marcello-körmeneten példát adott az olaszoknak, rendezőknek, vezetőknek és résztvevőknek egyaránt. Amikor a San Piétróba vonultak, Őszentsége is megjelent a Vatikán ablakaiban s nemsokára, mikor eléje járultunk, már kifejezést is adott a látottak fölötti nagy örömének és meglepedésének.

A következő negyedik nap nagy lelkiértékű volt: közös szentgyónás és szentáldozás volt a szent Péter-templomban. Délután a szent Pál-bazilika szent kapuján keresztülvonulva *Mikes János* püspök tartott szentbeszédet az együtt lévő hívekhez.

Az ötödik nap nagy eseménye a pápai kihallgatás ragyogóan szép formásaival és mélységes benső tartalmával. A magyar zarándokcsapat a Scala Regián át vonul a trónterembe, ahova a Szentatya a testőrök díszkísérete közt érkezik meg: ott fogadja püspöki vezetőinket és a vezetőségnek hódolatát, majd mindenkinek a kis jubileumi emlékérmét sajátkezűleg adja át, miközben kézcsókra nyújtja a kezét. Azután Őszentsége a pápai trónushoz megy s ekkor gróf *Mikes János* megyepüspök az alábbi beszédet mondotta el latinul:

«Szentéséges Atyánk!

Mint elsők jelentünk meg Magyarországból, hogy a Szentév alkalmából az Egyháznak — Krisztus helytartója által —

megnyitott kegyelmeit elnyerjük ; Neked, a kereszténység Atyjának, gyermeki hódolatunkat kifejezzük és hitünkben megerősítve, lelkünkben megvizsgálva erőt merítsünk a jövőre.

A szombathelyi egyházmegye zarándokait látod magad előtt leborulva. Azon egyházmegyét képviseljük, mely az Egyháznak a papság ékességét, Toursi szent Mártont ajándékozta és melynek papsága és népe mind a mai napig hű ragaszkodással csüng Egyházán és a közelmúlt legnehezebb napjaiban is hűségnek bizonyult.

Magyarországból jövünk, Mária országából, melynek legdrágább kincsét, szent István koronáját, dicsőséges elődöd, II. Szilveszter ajándékozta nekünk, hogy ezen korona és az apostoli kereszt alatt ezer éven át védhessük a katolikus egy-

A Szent Péter-bazilika és a Vatikán.

házat és a nyugati kultúrát. Ezen ezer év alatt a római pápák állandó atyai jóakaratóban részesültünk.

De hajdan boldog hazánkra, amint azt Te, szentséges Atyánk, legjobban tudod, mély gyász borult s országunk sorsában osztozott egyházmegyém is, amiért híveim közül sokan kénytelenek voltak zarándokutunkról lemaradni, de lelkileg, szeretetben, imában velünk egyesülve küldik hódolatukat a kereszténység Atyjának.

A Szentévben, a jóvátétel és kiengesztelés évében imáink Istenhez szállnak, hogy szerencsétlenségünkben és Ő gondviselő szeretetét felismerve bűnbánatot tartsunk és hazánkra és népünkre megint az Ő megbocsátó szeretete ragyogjon.

Te pedig, Szentatyánk, ki dicső elődeid példáját követve az igazság pártatlan öre vagy és eddig is szeretetednek számos jelét adtad népünknek. tekints szerető szemmel mireánk és egy boldogabb jövő és az örök üdvösség zálogául add ránk atyai áldásodat !»

Mikes főpásztor köszöntésére a szentséges Atya a következőképen válaszolt :

«Bár mindig örömmel tölt el bennünket, ha zarándokok érkezéséről hallunk, de különösen örülünk nektek, akik Mária országából jöttök. Szent István országa az, amelyet II. Szilveszter elődünk szent koronával ajándékozott meg, amely szent koronának a keresztje, mint mondani szoktuk, elhajlott ugyan, de le nem törött.

Ha már jövetelek hírének örültünk, mennyivel jobban örvendünk kedves jelenléteteknek (cara praesentia), nemcsak azért, mert utazásainkból ismerjük azt a földet, amelyről jöttetek ; ismerjük városait, tájait ; hanem mert jól ismerjük a népét, a szívét is ; ismerjük hitét és életét ; ismerjük az Egyházhoz és a szentszékhez hű ragaszkodását, amelyet sem az idők mostohasága, sem a megcsonkítások, sem a széttagolások nem tudtak megtörni.

De tudomásunk van jelen hitvalló buzgóságtokról is, amelyről oly fényesen tanuskodik a társadalom minden rétegét felölelő nagy számotok és ami a fő, az az igaz áhitat, amellyel a Szentév ájtatosságait főpásztorotok vezetése mellett végeztétek s ezáltal Róma polgárainak is példát adtatok.

Azért, kedves Fiaink, különös szeretettel adjuk Rátok áldásunkat püspökötökkel együtt, aki mint jó pásztor vezérelt ide bennetek ! Amit azért is különös örömmel, sőt hálával vettünk, mert hiszen Atyátok házába jöttetek, ahol, mint szülői házban, otthon érzitek magatokat.

Megáldjuk a főpapokat és papokat s azt kívánjuk, hogy amint egykor Sabaria a papok gyöngyét adta az Egyháznak, úgy az a föld hosszú idők múltán is sok ilyen gyönggyel ajándékozza meg papjaiban hazátokat és az Anyaszentegyházat.

Szálljon áldásunk mindnyájatokra egyenként és összesen, akik eljöttetek és mindenkire, akit lélekben és szeretetben magatokkal hoztatok. Áldásunk száll mindarra is, amit otthon hagytatok : házatok- és családaitokra ; szülők- és gyermekekre ; az utóbbiakra kiváltképen is azért, mert ezek a maguk kicsinyiségében és ártatlanságában különösen kedvesek nektek, Nekünk és Istennek ! Azért neveljétek őket a jövő reménye- és virágaként ! Szálljon áldásunk a betegekre, akiket otthon hagytatok ; hisz nekik legnagyobb szükségük van az áldásra, hogy abból szenvedéseikre minél több vigasztalást merítsenek.

Apostoli áldásunkat adom lelkem egész mélyéből azokra az ifjakra, akik ezt a díszes zászlót magukkal hozták és magára a zászlóra is, amelyet szívesen megszenteltünk, hogy őseik katolikus hitét mindenkor híven megőrizték és bár fitogtatás nélkül, de bátran, férfiasan, jámbor erkölcsökkel és keresztényekhez illő életmóddal vallják meg !

Szálljon áldásunk a leányokra, akiket a kedves nővérek mint hazátoknak válogatott virágait és a jobb jövő reményeit ide kísérték !

Szálljon áldásunk országotok minden részére, vidékeire és

városaira s a nektek oly drága és Nekünk oly kedves egész hazátokra! És maradjon veletek ez áldásunk, mint az Mi és az apostoli szentszék jóindulatának örök tanubizonyosága!»

Ezután áldást osztott Őszentsége és mi a pápai himnusz és a magyar nemzeti himnusz hangjai mellett, szemünkben könnyekkel kezdünk kivonulni a Vatikánból.

A magyar zarándokoké és a zarándoklat vezetőségé az érdem, hogy a Szentévben Olaszországban egy gyönyörű szokás honosodott meg: Gyertyás körmenetet tartottak az annyi vértanuvérrel áztatott Colosseumban. A rómaiak ott kíváncsiskodtak a Colosseum környékén és nézték, amint égő gyertyákkal kezünkben felállottunk és négyes sorokban elindultunk a Colosseum körül. Körüljártuk az Arénát és térdreborultunk azon a helyen, ahol annyi millió keresztény szenvedett vértanuhalált, majd felállva meghallgattuk P. *Böle* Kornél atyát, aki arról szólott, hogy mi volt ez a hely: Milliónyi martírok szenvedésének arénája. A romok mutatják, mivé lett a zsarnok császárok dicsősége. Rommá és élettelen kötörmelékké, mely fölött diadalmasan él és ragyog az Egyház dicsősége. A vértanuk győztek.

Colosseumi bevonulásunkról az *Osservatore Romano* másnap már a következőket írja: «Ma este hagyják el Rómát a magyar zarándokok, miután a Szentévben előírt ájtatosságokat a legtökéletesebb rendben és épületes jámborsággal elvégezték. A jámborságnak egyik legjellegzetesebb megnyilatkozását megvalósítva láttuk a zarándokknál tegnap este a Colosseumban: Mindnyájan szép rendben, körmenetileg érkeztek ide; égő gyertyákkal, imádkozva körüljárták a hatalmas épületet, aztán bevonultak és az arénán, melyet egykoron a vértanuk vére öntözött, összecsoportosultak. A szép ünnepség a legnagyobb rendben, komolyságban folyt le és a kép, amelyet a Colosseum falai között az éj sötétjében összegyűlt sereg és a számtalan lobogó gyertyafény nyujtott, valóban megkapó, megragadó, fantasztikus volt és csodálkozásba ejtette mindazokat, akik abban résztvehettek».

Ez volt a pápai hivatalos lapnak a kritikája a colosseumi körmenetről és a magyarok római zarándoklásáról. Ennél szebb és értékesebb kritika csak a Szentatya elismerése volt, melyet lelkünkbe zárva s bűneinktől megtisztulva, lélekben megújulva tértünk vissza hazánkba április 3-án.

A II. Országos Nemzeti Zarándoklás.

Nemcsak hogy az egész ország érdeklődik, de egyenesen vetelkedés folyik, hogy ki jelentkezessen elsőnek és ki mehessen el azzal a zarándoklattal, melyet nagygyű, országossá tesz az a körülmény, hogy maga a bíbornok-hercegprímás, Csernoch János dr. vezeti Rómába. Április elején terjedt el a hír, hogy az első különvonat maximális létszámán már messze túl volt a rendezőség. Új tervekkel kellett tehát foglalkoznia s az első hetekben már nyilvánvaló volt, hogy még két különvonat sem lesz elegendő, hanem *hármalt* kell küldeni Rómába, miután a jelentkezők ragaszkodnak ahhoz, hogy a

bíboros-hercegprímás zarándokvonatával mehessenek. Ha ennek az örvendetes eredménynek titkát keressük, úgy megtalálhatjuk abban az odaadó meleg és szinte fiúi szeretetben, amellyel az ország katolikussága a bíbornok-hercegprímás iránt viseltetik. Ez a mélyreható szeretet Magyarország katolikusainak szívében erőssé forrasztotta az összetartás érzését és ez ösztökélte őket, hogy az Anyaszent-egyházhoz való ragaszkodásukat is minél fényesebben igazolják.

Az indulás határnapja előtt kétezer főnyi zarándok volt előjegyezve. Az olaszországi megbízott jelentette, hogy kétezer embert egyszerre bevinni egy városba, ha nem is lehetetlen, de erősen a kényelem és a könnyebb mozgás rovására menne. A vezetőség tehát határozott: Két különvonatot indított április 21-én délután a Déli Vasútról és pedig oly módon, hogy az első vonat *Bednárz Róbert* apátplébános lelki vezetővel Velencébe, Firenzébe, Rómába, majd utána Nápolyba, Lorettóba és Páduába ment, viszont a második különvonat *Bőle Kornél* lelkivezetővel először Bolognába érkezett, aztán Firenzébe, majd Nápolyba került, hogy aztán egyszerre érkezék meg mind a két különvonat Rómába s ott együtt végezhesék ájtatosságukat azokkal a harmadik különvonattal jövő zarándokkal együtt, kik április 23-án indulva egyenesen Rómába mentek, hogy ez a kétezer ember együtt látogathassa a Szentkapukat és együtt kaphassa meg a szentévi kegyelmeket.

A hercegprímással utaztak *Rott Nándor* dr. veszprémi, *Hanauer A. István* váci püspök, *Kohl Medárd*, *Horváth Győző* felszentelt püspökök, *Zsembery István* dr., az egész zarándoklat főrendezője. *Meszlényi Zoltán*, hercegprímási titkár, *Esty Miklós* p. kam. Az utasok sorában ott voltak *Esterházy Pál* gróf és neje, ifj. *Esterházy László* gróf és neje, id. *Esterházy László* gróf, *Zichy Meskó Jakab* gróf és neje, *Hodobay Sándor* prelátus, *Antony Béla* esztergomi polgármester, *Majzik Viktor* közigazgatási bíró, báró *Mednyánszky Imréné*, özv. báró *Benz Ottóné*, *Benz Anna* bárónő, *Jalsovsky Jenő* miniszteri tanácsos és neje, *Szily Kálmán* dr. közjegyző, *Nemes Antal* c. püspök, *Valnicsek Béla* apátesperes, *Bednárz Róbert*, *Tótlóssy Miklós*, *Blieszner Ágoston* és *Hévey Gyula* fővárosi plébánosok, *Révész István* prelátus, *Saly László* pápai kamarás, *Artner Edgár* egyetemi tanár, *Wéber Pál* püspöki titkár, *Ruszka Antal* kanonok, *Ákos Ferenc* püspöki szertartó, özv. *Glattfelder Dezsóné*, özv. *Hanauer Zoltánné*, *Térffy Gyuláné*, *Somogyi Szilveszterné*, *Kovács Sebestyén* Tibor és neje, özv. *Mattyasovsky Miklósné* földbirtokosnő, báró *Mednyánszky Imréné*, *Törley Dezső* és neje, *Törley Bálint* és neje, *Törley Antal*, dr. *Wiederkehr*

Bednárz Róbert.

József, Bernolák Máté és neje, gróf Zichy Jaqueline, bulyi és jé-
kei dr. Jékey István földbirtokos és neje, özv. Chernel Györgyné,
Csuvara Irma, dr. Iványosi Szabó László és neje, Máriaassy Tiborné
bárónő, dr. Prakatur Tamás és neje, dr. Balatony Lajos, dr. Csepela
Lajos, P. Jászay Benvenuto, dr. Szakály Károly, dr. Virágh Frigyes és
sokan mások.

Az első két különvonat április 25-én este találkozott a római pályá-

A lateráni bazilika Rómában.

udvaron, hol a hercegprímást vívő vonat a királyi váróterem előtt állott meg. A bíbornok-hercegprímás ezeken keresztül vonult be Rómába. A zarándokok másnap már részt is vettek a *Strambi* Vince boldoggáavatási ünnepségén. Másnap reggel pedig megérkezett Budapestről az egyenesen Rómába jövő különvonat is, amellyel most már 2000-en voltak együtt a magyarok Rómában.

Dél előtt a lateráni Szentkapun való bevonulással kezdte meg jubileumi ájtatosságait a 2000 főnyi zarándokcsapat, ahol az ünnepi szentmise alatt evangélium után *Roll* Nándor püspök intézett beszédet a hívekhez :

«Összejöttünk ebben a templomban — úgymond — az Omnium Ecclesiarum Mater et Caput-ban, hogy nemcsak a magunk szándékára imádkozunk, hanem a Szentatya szándékára is. Mik ezek a szándékok?

Elsősorban a népek békéje. Gondoljunk a nemzetekre. Gondoljunk a saját nemzetünkre, édes hazánkra. Ott sincsen béke. Megfosztva és meghasonolva egymással gyülölködnek az emberek. Imádkozunk békéért hazánkban. Imádkozunk a békéért a családban. Sokszor itt vannak roppant meghasonlások, melyek innét tovább harapóznak. Ez a templom a békességnek a helye, imádkozunk a békességért az országban, családban, lelkekben.

Másodsor imádkozunk az Egyházon kívül levőknek megtéréseért. Keresztények és pogányok megtéréseért egyaránt. Tudjuk, hogy hazánk szerencsétlensége ott kezdődik, ahol a hitbeli szakadás. Imádkozunk, hogy az Úr Szentlelke megtérést adjon a tévelygőknek! A mai Jópásztor evangélium figyelmeztet erre. Hozza össze a Jó pásztor zászlaja alá népeinket. Egy Egyháznak aklába, hogy egy akol legyen és egy pásztor! Harmadsor imádkozunk a palesztinai kérdés rendezéséért, hogy a katolikusok régi jogait el ne veszítsék vagy újra visszazerezzék!

De hogyan imádkozunk mindezekért, ha nem vagyunk magunk kedvesek Isten előtt? Azért jöttünk, hogy teljes búcsút nyerhessünk, melynek egyik feltétele a templomlátogatások, a másik, hogy a szentségeket magunkhoz vegyük. És a szentségekhez járulva emeljük fel az égbe összekulcsolt kezeinket, hogy Isten áldását kérjük hazánkra, lelkünkre Isten szent oltáránál. Ezt a szentmisét érettetek mutatjuk be s kérjük Isten kegyelmét, hogy a templomokat látogatva és bűnbocsánatot nyerve, örvendő lélekkel távozzunk el innét a szent városból s felkeltsük a hit lelkesedését, tüzes szeretettel kérjük az Istent, hogy városunkat, rokonainkat, mindnyájunkat Isten áldása kísérje! Amen!»

Szentmise után II. Szilveszter pápa magyar siremlékéhez vonultunk, ahol *Horváth* Győző kalocsai felszentelt püspök mondott emlékbeszédet, megemlékezve a Szentszéknek Magyarország iránti állandó jóakarataról és támogatásáról. Majd az árkádok alatt *Frrnszl* Sándor preláthus-kanonok mondotta el azt a nagyszabású beszédet, mely egyik díze volt ennek a méreteiben is hatalmas zarándoklatnak. A magyar nemzeti Hímnusz hangjai mellett vonultunk át a S. Maria Maggiore-bazilika szentkapujához.

Délután fél öt órakor mindenki a rendezőség által biztosított jegyekkel a San Pietroba tódult, ahova a Szentatya a boldoggá avatott adorációjára lejött a Vatikánból. Aki látta ezt a képet, sohasem felejt el, amint a Szentatyát hatalmas diszkisélet és a túbák állandó zengése közben a sedia gestatorián hozták. Egetverő tapsorkán, s a világ mindenféle nyelven elhangzó éljenzés egy szívvel egy lélekkel köszöntötte mindnyájunk közös atyját.

A második nap a *San Paoloban* tartott ájtatossággal kezdődik. Ünnepeyes bevonulás a Szentkapun, majd *Hanauer* A. István dr. váci püspök intézett beszédet a zarándokokhoz:

«Szentséges Atyánk — mondja — a jubileumi esztendőt annus remissionis et gratiae-nek szokta nevezni. *Bűnbánat és bűnbocsánat esztendeje s a felemelkedés és tökéletesedés éve.* Mikor innét eltávozzunk, lelkünkben olyan értékkel gazdagodva menjünk, hogy mint jobbak és tökéletesebbek távozzunk innét. Miben legyünk jobbak? Röviden: jobban, hűségesebben, odaadóbban, szívvel-lélekkel ragaszkodjunk az Egyházhoz. Nagyobb legyen katolikus öntudatunk. Mikor a Szent- atya a négy templom (szent Péter, Laterán, szent Pál és Maria Maggiore) látogatását kitűzte, ezzel rá akarta a figyelmünket terelni az Anyaszentegyház négy tulajdonságára: una, sancta, catholica et apostolica (egy, szent, katolikus és apostoli).

Az apostoli Szentszék az Egyház tanításának s a szeretetnek kötelességével magához fűzi összes híveit és bölcseséggel kormányozza ugyanazon törvény szerint, ugyanazon szentségekkel, ugyanazon üdvösség útján. A Lateránban érezzük, csak egy lehet az igazság. Nincsen másban üdvösség. Nincsen más vallásban Isten törvénye, mint csak a katolikus Anyaszentegyháznak tanításában.

Mikor a Vatikánban szent Péter sírja előtt letérdelünk, elvonul lelki szemünk előtt mindaz, amit Jézusról az evangélium tanít. Meg-elevenedik előttünk. Hisz szakadatlan láncolatban adta át egyik a másiknak ugyanazt a tanítást, az Egyház ma is az apostolokon nyugszik. Ők az oszlopai, pillérei. Azok tartják fenn az egyházat. Itt látjuk az összes pápák képeit. Ha mi ma a pápa szavára hallgatunk, szent Pétert hallgatjuk és ha ráhallgatunk, Krisztust halljuk. Hiszünk egy apostoli Anyaszentegyházat.

De szükséges az is, hogy szentségre vezéreljen. A szentségnek, amit valaha ember elért, legmagasabb fokán ott áll a boldogságos szűz Mária, aki nemcsak példájával, hanem hathatós imájával segít, hogy elérjünk a szentség magas fokára. Majdnem minden vasárnap van egy beatificatio vagy szenttéavatás. Május folyamán hat gyermekét részesíti a szentek koronájában. Mekkora erővel vezérel arra, hogy Isten akaratát megtaláljuk!

A nemzetek apostolának sírján eleven Iesz a tanítás, hogy az Anyaszentegyház az egész földkerekségre kiterjed. Szent Pál nem nyugodott, ameddig szabadon járhatott, sőt börtönében is elmentek hozzá Jeruzsálemben, Antiochiában és Rómában. Nagy kapu van kitárva az egész világ előtt. Fel van tárva s mindaddig nem nyugodott szent Pál, míg minden ismert földet meg nem járt, hirdetve az evangéliumot.

A tegnapi evangélium a Jópásztorról szól. A Jópásztor életét adja juhaiért; a Jópásztor képében látunk jóságot, hűséget, szeretetet, odaadást, önfeláldozást. Lelkünkben látjuk, amikor Damaskus kapujánál földre sujtotta, megvakította Sault. Már akkor kereste kegyelmével, mikor még ellensége volt s addig ostromolta, míg apostol nem lett belőle.

És az apostol hálás volt. Jézusnak még más hívei is vannak. Azokat is aklába kell vezetnie. Nekiindult a világnak s a legkimondhatatlanabb szenvedések között futotta meg apostoli útját, amíg a vértanulahalál véget nem vetett a nagy apostolkodásnak.

Véssük lelkünkbe a Jópásztor tulajdonságait. Vigyük a szeretetet a lelkekért, akik még ellenségek és Krisztus nélkül élnek. Ezért

tűzte ki a keresztény hitben való egyesülést az Anyaszentegyház. Mint a nagy misszionárius sirjától, vigyünk magunkkal apostoli szeretetet. A Jópásztor életét adja juhaiért. Érettem is. És azt akarja, hogy én is adjak valamit ezekért.

A misszionárius kiállítás az Anyaszentegyház gondoskodásának bemutatása Alaszkától Japánig, Kinától Afrikáig. Micsoda önfeláldozással dolgoznak a misszionáriusok és még mindig ezer-millió pogány van ezen a földön. Vigyünk magunkkal katolikus szívet, mely az Egyháznak érdekeiért dobog, mely igazán katolikus és az Egyház érdekeiért lángol, hogy összeseregelve lássa Krisztusnak összes bányáit, akikért Jézus önmagát áldozta föl. Vérünket nem kívánja, de kívánja szívünk dobogását és hogy meghalljuk az Ő szent szeretetét, azért vezetett el bennünket a Szentévben ide Rómába.

Igy lesz számunkra a Szentév valóban a bocsánat és kegyelem esztendeje. Amen!»

A harmadik napon tartottuk meg a szent Péter-templomba való bevonulást, amely után a hercegprimás szentmiséje és közös szentgyónás és szentáldozás készítette elő a magyar zarándokokat a zarándoklás legnagyobb eseményére, a pápai kihallgatásra. A Sala della Benedizioneban nem fért el a harmadik különvonattal hozott, immár 2000-nél jóval több zarándok. Megtöltötték az óriási előcsarnokot is s kíváncsian szorongva figyeltek, amikor a *bíbornok-hercegprimás* belekezdett latin nyelvű beszédébe.

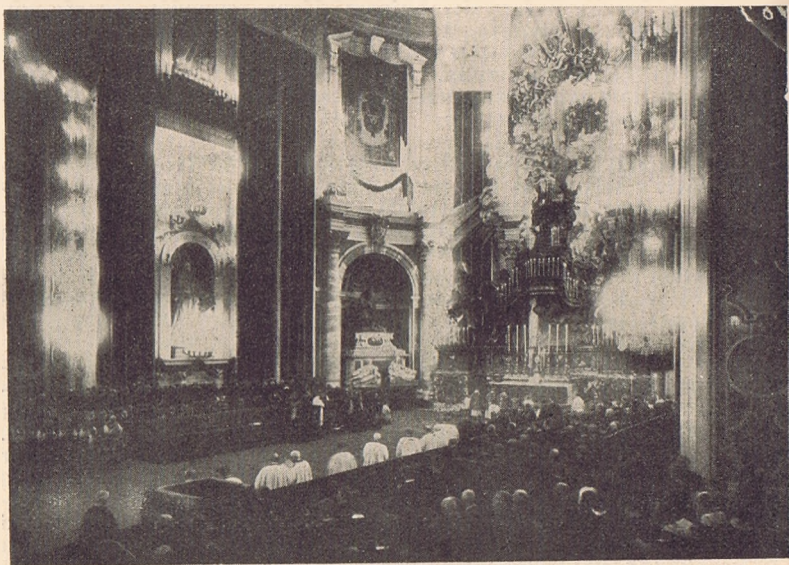
«Szentéges Atya! Alig egy éve, hogy a magyar katolikusok hódoló zarándoklatát Szentséged magas színe elé vezethetem, kérve a szerető Atyának áldását megpróbáltatásoknak kitett, sokat szenvedett, de az Egyházhoz hűségű fiai számára. Most ismét itt állunk előtted, szentéges Atyánk, mert mikor népek és nemzetek szinte versenyre kelve sietnek az üdvösség forrásához, mely a Szentévben Krisztus helytartójának székhelyén, a városok városában megnyitott, kinek kell inkább sietni a kegyelmekért, mint a szenvedőnek, a megerőtlenítettnek, a csonkának, aki ismét járni akar.

A Szentévben, szentéges Atya, előtted megismétlődik a jelenések látomása: «láték nagy sereget minden nemzetből és nemzetségből, népekből és nyelvekből a királyi szék előtt». Az ezeréves katolikus magyar nép, ha szétszóratott és megszüretett is, ott akar állani e seregben Krisztus helytartójának királyi széke előtt, hogy hitéről, hűségéről tanúságot tegyen. Már abban az időben is, midőn VIII. Bonifác pápa 1300-ban az *első jubileumi évet* kihirdette, a krónikák följegyzései szerint *magyarok is nagyszámmal* jelentek meg az örök városban. A következő jubileumi évben pedig legdicsebb királyaink egyike, az olasz családból származó Nagy Lajos maga is megjelent a jubileumi kegyelmek elnyeréséért.

Akkor nagy és hatalmas volt a nemzet.

Tengerektől-tengerekig terjedt országa. Ma kis nemzet, megszedett szőlőtő vagyunk, de nem csökkent meg a magyar nemzet-

nek hűsége szent Péter utódához. Nem lett kisebb ama érdeme és dicsősége sem, melyet a keresztért századokon át vívott harcokban szerzett magának, kiérdemelvén a művelt és keresztény nyugati nemzetek háláját. Ma csak Róma, az Egyház és ennek feje nem feledte el ezt. Szentséges Atya, a te szavaidból és cselekedeteidből sokszor megéreztük és tapasztaltuk, hogy szent István népe iránt atyai szeretettel és gondoskodással viseltetel. A szeretetteljes és biztató szavak, melyekkel a magyar zarándokokat eddig is fogadtad, vigaszt, erőt jelentettek mindnyájunk számára.

Szenttéavatási ünnepség a Szent Péter-templomban.

A Szentév nagy kegyelmeiért és azért is jövünk, hogy az lekünk üdvére válva, lélekben és hitben is erősebbekké tegyen. A hit és kegyelem erőt ad majd a megpróbáltatások között és bízni, remélni megtanít. A Szentév azonban nemcsak nagy kegyelmek forrása a hívek számára, hanem nagy öröm és vigasztalás is lehet az Egyház fejének, ki Annak helytartója, aki azt mondotta: «azért jöttem a világra, hogy tanúságot tegyek az igazságról». A Szentév kapuit, mint az igazság kapuit nyitottad meg, szentséges Atya és íme a népek és nemzetek özönlenek most át küszöbén, hogy megilsztulva bűneiktől, vegyék az igazságot és tanúságot tegyenek Krisztusról.

Róma mint az igazság oszlopa tündöklök a nemzetek előtt. A Szentévben kiváltképen ráillik, amit az apostol a mennyei városról mond:

«Ennek a városnak nincs szüksége napra, sem holdra, hogy abban világosság legyen, mert Isten fényessége világítja azt s annak szövétneke, Krisztus. És a nemzetek annak világosságában fognak járni és a föld urai dicsőségüket és tiszteletüket oda viszik és kapui egy napra sem záratnak be». Szentséges Atya, a katolikus magyar nemzet is hitvallást akar tenni, átmenvén a kegyelem és igazság kinyitott kapuin. Növelni akarjuk Krisztus helytartójának örömét, hogy lássa, hogy a népek Krisztus világosságában járnak.

Mi pedig az igazság erejétől áthatva, lelki erőt akarunk méríteni és reményt arra, hogy lelkünkben megújulva ismét méltókká tegyük magunkat Isten kegyelmére és oltalmára. Esdve kérünk, szentséges Atyánk, áldd meg tehát a zsámolyodnál térdelő magyar nemzet fiait, hogy a kegyelmekből erőt és vigaszt nyerjenek. Áldj meg minket, áldd meg azokat is, akik személyesen el nem jöhettek; áldd meg fiaiban az egész nemzetet, amely századokon keresztül vértanu tudott lenni a krisztusi igazságért, hogy most a nemzet hitet merítsen az igazság kapuinál, melyeket, szentséges Atya, a Szentévben külön azon szándékkal nyitottál meg, hogy a népek és nemzetek igazságban és békében éljenek.»

Öszentsége, miután kiosztotta a szentévi érdemeket, mindenki számára, csókra nyujtva halászgyűrűs kezét, a trónusára ült s az alábbiakban válaszolt a hercegprímás beszédére

«A szívünk mélyéből akarjuk mondani, amit mondunk, azért olaszul mondom, biborostok pedig majd magyarra fordítva tolmácsolja szavaimat. A legnagyobb jóindulattal és szeretettel óhajtok hozzátok szólani, hogy kifejezzük örömünket, tetszésünket, vizsgáztatásunkat afölött, amiket Öminenciája a körülállóknak s az egész előkelő, nemes magyar népnek képviselőben mondott.

Nagy vizsgáztatásunkra vannak a világ minden tájáról érkező zarándokcsapatok, melyek azért jönnek, hogy a szent kapun átmenve, a Szentév kegyelmében részesüljenek. Ez a Szentév az igazságnak és szentségnek sugaraiban ragyog. Örvendünk különösen, mikor látjuk hatalmas számotokat a kedves Magyarországból.

Kedves nemcsak azért, mert arról a vidékről jöttetek, amelyet Isten kegyes gondviseléséből Magunk is meglátogattuk, ismerjük abból az időből még, mikor nagy és hatalmas volt. Ismerjük nagy folyamát, a Dunát, hívő népét, büszke városait és nagy elszántságát, mellyel a nyugati kereszténységet védte. Mindezt ismerjük s népét saját szemünkkel láttuk. Palotáit is, egyszerű kunyhóit is. Minderre gondolva, nagyon jólesik látni benneteket, kedves fiam.

A mindenek Atyjához jöttetek s én teljes szívvel-lélekkel öllelek benneteket, megemlékezve nagy szolgálataitokról és a keserves viszonyokról, amelyből jöttetek. Eszünkbe jutnak, Magyarországra gondolva, az a dicsőséges hit, odaadás és hűség,

amellyel ez a nemzet az Anyaszentegyházhoz mindig ragaszkodott. *S ez a hit és odaadás, úgy látom, ma sem csökkent.* Ennek nem is szabad megtörténnie, ellenkezőleg, a hitet keresztény élettel mindig bátran meg kell vallani. Amint meg is ígértétek.

Látva a bíboros főpásztorokat, püspökeiteket, papjaitokat, népeiteket, a legbensőbb meglegedésünknek adunk kifejezést.

Kedves, szívből szeretett fiam! Csak megemlíteni akarjuk, hogy ez a Szentév az isteni *igazságok* ragyogtatásának ideje.

De egyúttal a *szentség* növekedésére is való. Ez a szentévi látogatás nemcsak a bazilikák és katakombák régi dicsőségének szól. Mert ezek most is fölemelik az ember lelkét, megszentelik, a jó föltételeinket megerősítik; *katolikusokká, egységessé, szentlé és apostoli* lelkűvé tesznek és a szent testvériségben megerősítenek.

Igy leszen életünk tiszta, áhítatos és mindennek felett bensősegesen ragaszkodó az Anyaszentegyházhoz. A Szentévben minden erre irányul, ezt munkálja minden. Itt látjátok, hogy az Anyaszentegyház milyen nagyon szép, dicső; épületeiben, szertartásaiban, gyermekeiben nagy *egyelemes, egy egyellen család.* Az egész esztendőn át megnyilvánul az Anyaszentegyház apostoli mivolta és egyetemessége úgy, mint talán soha máskor. Pedig az egész világról még mennyien nem tudnak jönni! És mennyien vannak még a pogányság árnyékában, akik minden hit, műveltség híján szűkölködnek. Amint ezt a missziós kiállításból láthatjátok.

Láttátok a nagy ünnepeket, a boldoggáavatásokat, amelyek voltak és még lesznek s mindezekből láthatjátok az Anyaszentegyház *szentségét.* Vasárnapról-vasárnapra új szenteknek és boldogoknak nevei harsannak fel s az Anyaszentegyház fiai a föld kerekéig minden részéből részt vesznek ezekben a fényes ünnepekben és lelkesedhetnek a szentség látásán. És ez emeli a lelket és ég felé viszi.

Azért, fiam, akik a Szentév megünneplésére jöttetek, legyetek Isten fiai! Tegyétek meg ezt a jószándékot és vigyétek ezt haza, mint a legértékesebb gyümölcsöt a Szentévnék.

Ezekkel a szent gondolatokkal eltelve adjuk rátok áldásomat! Vigyétek haza mindenki számára. (Tutti e singoli.) Áldásomat adom azokra, akik jelen vannak vagy akiket szívetekben és szándékaitokban magatokkal hoztatok. A családokat, szülőket, házaikat és mindent, ami abban van! Főleg a kis gyermekeket, akikben az élet reménysége van! Mindenkit tehát egyenként és összesen szívből megáldok s emez áldásomat vigyétek haza otthonotokba is! És legyen ez kedves emlékek, mely benneteket Atyátokhoz fűz.

Meghatódva hallgattuk a Szentatya szavait, melyet a bíbornok-hercegrímás tolmácsolt magyarul, mely után Őszentsége áldást oszt s mi áhítatosan kezdünk bele a «Hol Szent Péter sírba téve» kezdetű pápai himnuszba, majd mikor Őszentsége kivonul, a magyar nemzeti himnusz mellett vonultunk le a Damasus-udvarba.

A pápai kihallgatás gyönyörű emlékeivel mentek haza zárán-

dokaink, amikor megkapták a hirt, hogy másnap reggel az a szerencse éri őket, hogy Őszentsége szentmiséjén jelen lehetünk. A Sala Della Beatificazione volt csak elég nagy a magyar zarándokok befogadására, dízhelyet tartva fenn az összes püspököknek. Őszentsége elkezd a szentmisét és felcsendül a magyar ajkáról az alázatos ének. Csernoch kardinális segédkezik neki a szentmisénél, a 2000 magyar belekezd az ő szép, magyar egyházi énekeibe. A «Boldogasszony Anyánk» melódiáit követték a «Szent István királyhoz» intézett könyörgések és az áhitat szárnyain szállt fel az Úrhoz a magyarok bánatos, panaszos éneke. A pápa megállt egy pillanatra szentmiséjével s akik körülötte álltak — azt mondják — könnyecseppet láttak szemében. Bizonyosan ezek a könnyecsek indították a Szentatyát arra, hogy a szokástól teljesen eltérően, kivételesen beszédet mondjon az egybegyűlt magyaroknak :

«Nagy lelki örömünkre és vigasztalásunkra szolgál — kezdi a pápa — hogy ti különböző országokból ideresreglett zarándokok ájtatos lelkesedéssel versenyeztetek a szent énekek zengedezésében, hitetek és vallásosságtok bátor megvallásában. Eljöttetek ide, hogy a Szentév kegyelmeiben részesüljete, hogy az Anyaszentegyház gazdag kincstárából merítsetek. A Szentév a közös lelki épülésnek, a lelki felemelkedésnek, megújulásnak és lelki gazdagodásnak kegyelmi ideje. A Szentév figyelmeztet titeket szent Pál apostol szavaira : Si resurrexistis cum Christo, quae sursum sunt, quaerite, quae sursum sunt, sapite. Ma ünnepeljük szent Józsefnek, az Anyaszentegyház patrónusának ünnepét. Ő tanít meg benneteket, hogyan lehet e kegyelmi kincseket megőrizni. Szent József példájával két eszközt ajánl e célra : az alázatosságot, a szent tisztaságot. Szent József arra tanít, hogy az igazi lelki kincsek nem a világ zajában, nem emberi tekintethez igazított életben, nem a *splendor vitae*-ban keresendő s tartható meg, hanem a szent visszavonultságban, szent csendben, az Istennel és lélekkel való szent társalgásban. Továbbá a szent tisztaságban, Isten parancsaihoz szabott életben, a lélek megtisztulásában, a bűn kerülésében van a második eszköz a lelki kegyelmek megőrzésére. Szent József, aki az Anyaszentegyház legnagyobb kincseit, az Úr Jézust és a Szűzanyát híven megőrizte, őrizze meg a ti lelketek kincseit, kísérjen el titeket az élet minden útján s kísérjen haza a családjaitokhoz. Őrizzétek meg a Szentév kincseit és vigyétek el a keresztény családi életbe, a nyilvános életbe, társadalmi és karitatív szervezeteitekbe. A Szentév erősítsen meg titeket nemes törekvéseitekben s tegye intenzívebbé buzgóságtokat. Krisztus szenvedéssel, halállal szerezte s őrizte meg nekünk a szent kincseket, ti se ijedjete meg az áldozatoktól és nehézségektől. Apostoli áldásom szálljon reátok, törekvéseitekre, híveitekre, családaitokra, szent érdekeitekre s adjon kitartást küzdelmeitekhez».

Megilletődve távoznak, hogy ugyanaz napon újabb megható jelenetnek legyünk imádságos tanu, a colosseumi gyertyás körmenetnek. Gyönyörű jelenet volt ! Kétezernél több magyar, kezében égő gyertyával, a Mindenszentek litániáját imádkozva került meg a Colosseumot, majd bevonulva a főkapun, a romok között, a galeriákon helyezkedtek el.

Ezután felállt az egyik párkányra *Böle* Kornél dominikánus

atya, lelkivezető és beszélni kezdett: «Ha ezek a kövek beszélni tudnának» — ez volt az alapmotívum és kezdte: «Zsidó rabok száz-ezrei építették a Colosseumot. Krisztus vérével a fejükön rakták az anyagot a gyűlölt rómaiaknak. Az Isten Fia, kit megfenyítették, így büntette őket. Elmondának e kövek, hogy keresztény vértanuk vére öntözte őket, hogy keresztény századok katolikusai imádsággal keresték fel, hogy megerősítsék hitüket. Erősítse a ti hiteteket is és ha elmentek innen, ne felejtsetek el, mennyire szerette Isten a világot s a vértanuk az Istent. Buzgóságtól tiszta szívet vigyünk haza magunkkal, ez lesz a colosseumi körmenet legszebb eredménye».

Az Angyalvár kivilágítása a Szentévy alatt.

a főváros nevében *Sipőcz* Jenő polgármester, zenekar, küldöttségek, a Szövetség lövőházutcai árvaházának növendékei, virágsokrok várták a bíbornok-hercegprímást, mint ahogy zászlók és zenekarok fogadták a magyar határtól kezdve a községek állomásain. Ez volt a külső kifejezője az itthonlévők hódolatának. Akik vele voltak, azok szívükbe zárták még az emléket is. Az Atya jósága és a fiúk hódolata egy közös érzéssé fonódott össze s ez az érzés nagy volt, mint maga a zarándoklat, nemes volt, mint a hercegprímás atyai jósága és szeretete.

A Szent Szív-zarándoklat.

Időrendben a II. országos nemzeti zarándoklást a *Szent Szív-zárdák* növendékeinek és hozzátartozóinak, valamint a *Szent Szív-kongregációk* tagjainak a zarándoklása követte, mely csoportban közel 150-en vettek részt. Május 19-én indította el az Országos Katolikus Szövetség ezt a zarándokcsapatot, mely azokat vitte magával, akik a *Sacre Coeur*-szerzet alapítójának, boldog Barát Zsófiának szenttéavatási ünnepegén akartak résztvenni. Ott voltak *Windisch-graetz* Lajosné hercegné és leányai, *Apponyi* Adél grófnő, *Blankenstein* Pál gróf feleségével és két leányával, *Vértesy* Sándorné pénzügyi

államtitkár neje, *Grüner Tivadarné, Inkey bárónő, Szemző Aglája, Windisch Hermanné* és leánya, az *Apponyi, Pejacevics, Szláray, Forgách, Stubenberg grófi, Bornemissza, Inkey, Fiáth, Zeyk, Zichy-Rubido* bárói családok több tagja. Mint lelkivezető *Falenbüchl* Ferenc dr. pápai kamarás, a *Sophianum* igazgatója kísérte, a rendezést pedig az Országos Katolikus Szövetség két titkára végezte. A zarándoklásban résztvevők 12 napot töltöttek el Rómában, mely alatt a jubileumi kegyelmekben részesültek, Róma nevezetességeit tekintették meg, kirándulásokat tettek, résztvettek a szenttéavatás nagyszerű ünnepesein s Őszentsége külön kihallgatáson fogadta őket.

Az amerikai magyarok zarándoklata.

Az amerikai magyarok 250 főnyi zarándokcsapata május elején indult útnak Rómába. Az amerikai magyarságnak ez az első és egyetlen külön római zarándoklata. A 250 amerikai magyarnak első állomása Funchal volt, ahol felkeresték az elhunyt *IV. Károly* király sírját a funchal-i templomban és a magukkal hozott piros-fehér-zöldszalagos és magyar felírású koszorúval megkoszorúzták. Ezután a zarándokcsapat folytatta útját Olaszország felé. Május 13-án, szerdán kötöttek ki Nápolyban, ahol *Zadravec* István tábori püspök és *P. Szabó Pius*, a püspök titkára, valamint *Haller István* v. vallás- és közoktatásügyi miniszter a Szövetség nevében fogadták. Május 17-én érkeztek Rómába, ahol meglátogatták a kegyelmi bazilikákat, majd kihallgatáson jelentek meg XI. Pius pápa előtt. Itt *Zadravec* püspök tolmácsolta az amerikai magyarok hódolatát, mire Őszentsége a zarándokokhoz buzdító szavakat intézett és áldását adta reájuk.

Rómában az amerikai magyarok két csoportra oszlottak: az első 150 főnyi csoport Budapestre utazott magyarországi hozzátartozóinak meglátogatására. A másik, mintegy 100 főnyi csoport, a megszállott magyar területekre, szülőföldjére utazott. A Budapestre jövő amerikai magyarok május 20-án érkeztek meg s ünnepélyes fogadtatásuk után szétoszlottak hozzátartozóik látogatására.

Nemzeti zarándoklás Lourdesba.

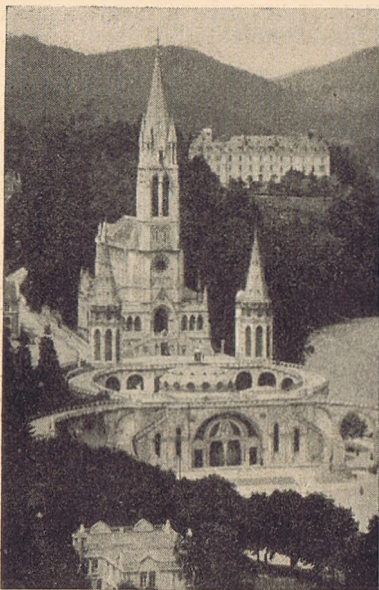
A program terjedelmessége, kidolgozottsága tekintetében egyik legszebb zarándoklatunk volt az a lourdesi Nemzeti Zarándoklás, mely május 14-én indult el Budapestről és meglátogatta Velencét-Firenzét-Rómát.

Rómában a Szentatya külön kihallgatáson fogadta a zarándokokat. *Serédi Jusztinián*, a vatikáni követség kánonjogi tanácsosa vezette őket a Szentatya elé, ki végigmenve soraikon, mindenkinek kézcsókra nyújtotta atyai kezét. Majd trónusán ülve beszélni kezdett:

Örömének ad kifejezést, amiért a magyarok, tradícióikhoz híven minden alkalmat megragadnak az Egyház feje iránti hűségük kifejezésére. Tudja, hogy kevesen ismerik a magyar népet és még kevesebben annak nemes lelkét. «De, tette hozzá: Quanto piu ignota, tanto piu cara! Mentől kevesebben ismernek

bennünket, annál kedvesebbek vagyunk Neki !» Tudva azt, hogy útban vagyunk Lourdes felé, a szívünkre kötötte, hogy érte, mint édes Atyánkért imádkozzunk, a szentséges Szűznel.

Rómából Genovába ment a zarándokcsapat. ahonnan ötnapi tartózkodásra Lourdesba került. A visszautazásnál pedig másfél napot Nizzában, egy napot Milanóban, fél napot pedig Pádovában töltött s csak május 31-én került vissza Budapestre. Közel százan vettek részt e zarándoklatunkon,

A lourdesi bazilika.

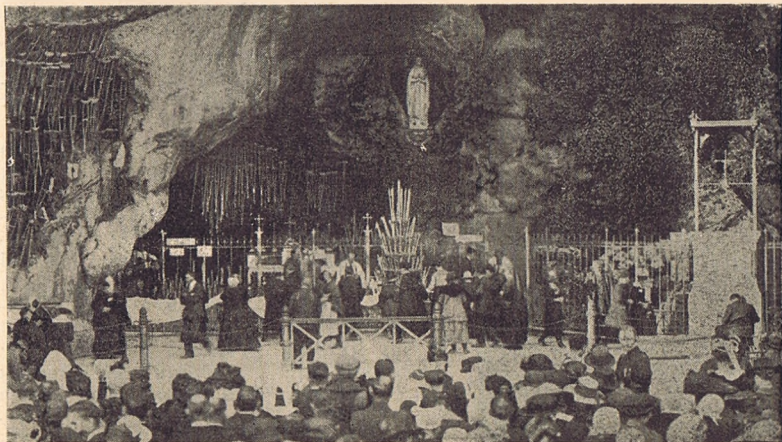
melynek a lourdesi kegyhely látogatása s a csodatevő szent Szűzhöz való könyörgés volt a célja, de közben egész Olaszországot látták s a világ legszebb szentélyeiben imádkoztak. Harmonikusan szép, áhitattal teljes volt ez a zarándoklás.

A lourdesi kegyhely látogatása szépemlékű volt. Ötnapos ott-tartózkodásunk alatt égő gyertyákkal kezünkben minden nap együtt résztvettünk a délután 2 órai s az esti 8 órai körmeneteken. A csodatevő barlangnál ünnepélyes szentmisét mondott *Farkas Alberik* lelki vezetőnk és magyar ének szállt a szent Szűzhöz s kérte betegeink gyógyulását. Egy csodának is tanúi voltunk: 2000 belga zarándok volt akkor Lourdesban s ezek között egy 22 éves leány, aki 5 esztendő óta bénultan, teljesen mozdulatlan feküdt ágyában. Lábai szinte csontig elvékonyodva. A beteget sápadtan vették a kis betegszállítókocsival a

lourdesi fürdőbe. A hivatalos betegszállító húzta a kis kocsit, ez merítette bele a csodatevő vízbe és — csodák-csodája — ez az 5 év óta bénultan fekvő leány *a saját lábán* jött ki a fürdőből, sőt a betegszállító kocsit kihúzta még azt a betegápolóját is, aki őt a fürdőbe vitte. Mindnyájan, akik ott voltunk, térdreborultunk a szent Szűz csodatevő hatalma előtt. Aztán napokon keresztül láttuk a meggyógyult leányt, aki minden segítség nélkül tudott járni a körmeneteken, mint élő tanuja egy előttünk lefolyt csodának. Orvosok vizsgálták s mi magunk láttuk, hogy az ötévi fekvés folytán elsenyvedt lábak, melyek el sem bírhatnak normális körülmények között egy élő testet, ez a meggyógyult leány bot nélkül járt a körmeneteken.

Még ünnepséget is tartottunk Lourdesben: 2000 belga között

sokan voltak, akik éveken keresztül magyar gyermekeket tartottak maguknál s annyi szeretettel és melegséggel beszéltek róluk, hogy mi úgy éreztük, hogyha összetalálkoztunk a lourdesi csodatevő szent Szűz szentélyénél, akkor meg kell köszönnünk az ő jóságukat. Volt egy belga iparoscsalád, amelynek hat gyermeke volt és az asszony mindennap sírt, hogy elvitték tőle azt a kis magyar gyereket — egy rákosszentmihályi kis fiút — akit ő *hetedikül* tartott magánál s akit könyörögve kért el az anyjától, adná oda nekik örökbe, hogy ők nevelhessék a kis gyermeket. A magyar anya nem adta s a belga anya vigasztalhatatlan volt. Egyik délben, mikor együtt voltak az összes belgák, nagy virágcsokrot nyujtottunk át mi, magyarok,

A lourdesi barlang.

beszéd kíséretében ennek a belga anyának s az ő bánatán keresztül köszöntük meg az összes belga anyáknak a magyar gyermekek iránt érzett szeretetüket.

Áhítatos emlékeinket megaranyozta Nizza szépsége, majd a milánói dóm fensége s a páduai kegyhely áhítatos lelke. Akik ott voltak, felejthetetlen emlékekkel jöttek haza erről a szép és lélekkel tele zarándoklásról.

A III. nemzeti zarándoklás.

Június 21-ike szent Alajos napja, az ifjúság lilimos védőszentjének ünnepe. Ez a kedves ünnep minden évben megragadja az ifjúság szívét. Az idén azonban nemcsak megragadta, hanem meg is indította a magyar ifjúság lelkes hitvalló csapatát és a III. római szentévi zarándoklaton hazánk egész ifjúságát voltak hivatottak méltón képviselni. Csonka hazánk minden tájékról összejöttek a

hitbuzgó ifjak s az ő kísérik, hogy június 22-én elinduljanak az örökvárosba. A 800 résztvevővel elindult zarándoklás a magyar ifjúság szentévi búcsújárása és hódolása volt, melyben a középfokú iskoláink legtöbbször egy-egy kis csoporttal képviseltette magát. Résztvettek ebben a kegyesrendiek *Lukács* József dr. igazgató vezetésével, a bencések *Sommer* Timót bencés tanár vezetésével, a premonstri gimnáziumok tanulói *Kun* Kázmér tanárral az élén, a jézustársasági atyák kalocsai internátusa *Buzna* Viktor S. J. igazgató és a pécsi Pius-internátus 50 tagú zenekara *Kehrling* János igazgató vezetésével. De ott voltak máshonnan is a magyar cserkészek, különböző intézetek és középiskolák válogatott tanulói számos, áldozatos szülő, tanár, rokon vagy jóbarát védő szárnya alatt. Jelentékeny számban jöttek klerikusok, újmisések, idősebb lelkészek s minden rendű és rangú hívők is, kiket az ifjúság, Róma s a Szentév egyaránt vonzottak.

Köhler Ferenc G. M.

A zarándoklásban *Zichy* Gyula gróf pécsi püspök vezetésével többek között résztvettek *Mosonyi* Dénes püspöki helynök, prelátnak, *Hindy* Zoltán dr., az Országos Katolikus Szövetség igazgatója, *Kerner* István teológiai tanár, dr. *Gazdik* Róbert postaigazgató, dr. *Dalmay* Géza ezredes és neje, *Bánhidly* Gábor dr. ügyészségi elnök, *Révay* Tibor kalocsai prelátnak, *Erdey* Ferenc teológiai tanár, *Tihanyi* Gál bencés jószágkormányzó, *Kovács* Tóbiás bencés tanár, *Köhler* Ferenc lazarista missziópáter, a zarándoklat lelki vezetője, a főiskolai ifjúságból nagyobb csoport a budapesti Szent Imre-Kör tagjaival.

Hogy milyen volt az út, milyenek a lelki kegyelmek, ezt a mi gyöngeszelel az egész zarándoklást vezető *Zichy* Gyula gróf megyés főpásztornak, aki híveihez intézett szövegében így írja le ezt a felejthetetlenül fontos utat:

«Zarándokvonatunk — írja a főpásztor — könnyes szemek, a himnusz hangjai és napsugár között gördült ki a Déli Vasút budapesti pályaudvaráról. Végigszeltük a Dunántúl áldott vidékeit. Elbúcsúztunk a magyar határtól. A leszállt éjszaka hangtalan csendjében átfutottunk a szomszéd országon, melynek felső része a mi vérző testünköl alakult. Megindult lélekkel hocsátottunk virágos koszorút az Isonzo sötét habjaira, melynek vidékein annyi magyar vér folyt a háború alatt. Sívárogtva néztük a ragyogó tengert, melyet elvesztettünk. Azután a tenger királynőjét, a pazar Velencét, szent Márk sirját, mozaiktól tündöklő templomát, a dogepalotát, a szabad természet és a művészetek számtalan remekét, majd pedig Florencet jártuk be s néztük meg csodás kincseivel. Végül buzgó

ima s magyar szent énekek megindító dallamai között átrohgtunk a Campagnán, hogy június 27-én, szombat este 9 óra körül elérkezünk a tenger villanyláng ígöző fényében szunnyadó Rómába, hová szívünk-lelkünk mindnyájunkat legfőképen vonzott.

A hosszú út minden része kedves emlék marad mindnyájunk számára, akárcsak a benyomások, melyeket az útbaejtett gyönyörű vidékek természeti, történeti, művészi kincsei keltek lelkünkben. Ámde mindent egybevetve, a legnagyobb, legmélyebb benyomást Róma váltotta ki s a legmaradandóbb kincset és értéket az a mélyen érzett zarándoklelkület képviselte mindig, mellyel ez az ifjú magyar sereg szent hitét az egész úton folyton megvallotta s ama lelki kincseket kereste, melyeket a katolikus egyház fiai részére a Szentév folyamán megnyitott és fenntart.

Ez a benső zarándoklelkület vezetett bennünket, midőn június 28-án, éjszakai érkezésünk után a reánk virradó vasárnap reggelén, mielőtt a várost megnezhettük volna, az ősi Laterán-templomba siettünk. A zarándoksereg szentmisét hallgatott, sokan megáldoztak. Elvégeztük a közös imákat, hogy a Szentév búcsúját elnyerjük. Koszorút helyeztünk a márványemlékre, melyet az ezeréves katolikus Magyarország II. Szilveszter pápának állított e helyen, aki magyarságuk nemes szimbolusát, a nekünk oly drága szent koronát szent Istvánnak küldte. Ennek végeztével tömött, zárt sorokban átvonultunk a széles tereken s a népes utcákon a Szűzanya remek szentélyébe, a Santa Maria Maggiore-templomba.

Felemlő, hogy ne mondjam, megindító látványosság volt az, midőn a lelkes magyar csapat a város utcáin s a megjelölt templomokban magyar imádsággal és magyar énekkel közös áhitatát hangosan végezte, hogy a Szentév búcsúját megnyerje. Bármily ígésző volt a fényes napsugár, melyben Róma fürdött és ragyogott; bármily nagy volt az ünnepi sürgős-forgás, mely vasárnap reggel a város utcáin számlálatlan embertömegeket hömpölygetett sűrű csapatokban; bármily káprázatos volt a letúnt korok s a közelmúlt idők számtalan emléke, melyek útba estek, zarándokcsapatunk elmélyedt lélekkel, az előttünk hordott fekete keresztre vetett tekintettel, magyar imádsággal, szívhez szóló Mária- és egyéb énekekkel járta saját, kijelölt útjait. S mialatt lábaink a modern élet hangos zsvijától visszhangzó utcákon és a bazilikák áhitatba merült vagy kíváncsi, de mindenütt nyüzsgő népe között a földet taposták, lelkünk a menyeyi Jeruzsálem boldog légkörében, Isten közelében időzött, hogy magának a bocsánzótt és a keresztúton sokszor roskadozó árva nemzetének bocsánatot, kegyelmet és áldást esdjen ki.

Ez a szent hevület vezetett bennünket a városon kívül szent Pál templomába, a nemzetek nagy apostolának márványtól ragyogó bazilikájába. Ez sugalmazta szent Péter ünnepén jubileumi közös gyónásunkat s ez vonzott bennünket június hó 30-ik napján szent Péter sírjához, hogy ott, az ő poraihoz közel, a Szűzanya oltáránál vehessük magunkhoz az Úr Jézus testét, zarándokéletünk isteni vigaszt, bajaink, sebeink, testi-lelki fogyatkozásaink legfőbb orvosását.

Ez vezetett továbbá bennünket Anyaszentegyházunk első bölcsőjéhez, a földalatti katakombák csodás világába, hol őseink három-

száz éven át ápolták, őrizték s gyakorolták az Úr Jézus hitét, hol száz és százezer vértanu sírja van, akik saját vérük ontásával tettek tanuságot Krisztus szent hitének életmentő igazsága mellett.

Szent Péter sírjától és a katakombák szívet-lelket megragadó világából július 1-én az élő Péterhez, szentséges Atyánkhoz volt szabad felmennünk. Reggel az ő szentmiséjén vettünk részt mindnyájan, lélekbe markoló magyar énekekkel kísérve annak főbb részeit, este felé pedig külön kihallgatást kapott zarándokseregünk a Vatikán legszebb termeiben.

Hat óra volt, midőn Őszentsége hozzánk közelített. Amint a folyosó szárnyas ajtóinál feltűnt Krisztus helytartójának hófehér alakja, felharsant a Damasus-udvarban a pécsi Pius-internátus 40 tagból álló zenekarának dallama. És a magyar zene és a zarándokok megindult lélekből fel-feltörő éljenei között jártá végig az összes sorokat, mosolygós ajakkal és jóságos tekintettel kezét nyújtva minden zarándoknak. Kísérete pedig egy-egy emlékérmét adott Őszentsége ajándéka gyanánt minden résztvevőnek».

Alább közlöm ama latin beszéd fordítását, mellyel szentséges Atyánkat szerencsés lehettem ekkor üdvözölni.

«Szentséges Atyánk! Az egész katolikus világ és szeretett hazánk zarándokainak hosszú sorában nehezen vártuk már ezt a boldog napot, midőn Szentséged trónja előtt megjelenhettünk, hitünket megvallhatjuk és szívünk hódolatát bemutathatjuk.

Csapások által sujtott nemzetünk ezer és ezer férfja és nője után ime most a zsenge tavaszt, nemzetünk virágát, drága ifjúságát, Magyarország reménységét mutatjuk be Neked.

Leküzdhetetlen erővel vonzott bennünket katolikus hitünk szent Péter székéhez, hol az üdv forrása számunkra csergedez; hol az örök élet halhatatlan királya és a lelkek isteni jegyese, Krisztus, benned mint helytartójában él, uralkodik és boldogságot árasztva kormányoz: hol a fáradt és csüggedt lelkekre az isteni jóság üdítve mosolyog.

Ellenállhatatlan melegséggel ösztönzött bennünket a mult idők jótéteményeinek emléke, ama jótettek, melyekkel a Szentszék nemzetünket, a magyar nemzetet kilencszáz éven át ezer veszély között, melyek életére törtek, mindig elhalmozta.

Elfojthatatlan vágyódással vonzottak bennünket Krisztus Egyházának ama bő kincsei, melyeket Te e Szentévbén az egész világnak megnyitottál és csodás bőséggel kegyesen osztogatsz, melyek e nyugtalan és a bajok özönében hanyódo világnak Krisztus békességét, mint az égi öröm biztos előízét, képesek megadni.

De ezeken kívül egyre s állandóan ösztönzött bennünket népünk nyomora is, mely a reázdult számtalan csapás közt halálra zúzottan és széjjelszagatva életéért harcol, keresztútját járja, szemeit először az égre emeli, de azután szíveket és kezeket is keres, melyek fájó, nyitott sebeibe enyhítő, gyógyító olajt csepegtetnek. Fájdalmas helyzetünk ösztökélt bennünket, hogy ide siessünk, mert Krisztus szavai csengtek füleinkbe: «Az én Atyám házában igen sok lakás van». Bajunk és fájdalunk sarkalt hát bennünket, gyengéket, árvákat, agyongyötörteket, hogy Atyánk házába, hogy ide juthassunk.

Ámde vonzott s napról-napra erősebben lelkesített bennünket

az a kegyes, atyai jóság is, mellyel minket, elhagyatottakat, uralkodásodnak legelső percétől támogattál, segítettél s folyton felkaroltál. Szereteted, jóságod és segítségéd számtalan sok jelét boldogan élveztük.

Midőn ezen ritka kegyességért mi mindnyájan úgy a magunk, mint egész nemzetünk, Mária országa nevében is szívünk legmélyéből köszönetet mondunk, katolikus szent hitünket örömmel megvalljuk, bensőséges szeretetünknek és szent Péter székéhez való törhetetlen ragaszkodásunknak kifejezést adunk, Szentséged életéért,

A szent Pál-bazilika Rómában.

békéjéért és boldogságáért az Egek Urához buzgón esedezünk, egyben térdre hullva alázattal kérünk, vigasztalj bennünket, szenvedő népünket nemes jó szíveddel és atyai szereteted melegével ezentúl is mindig, erősíts és boldogíts bennünket imáiddal s áldásoddal, hogy atyáink buzgó hite újra fellángoljon a fiak szívében, Mária országa, szent István, szent Imre, szent László hazája és népe pedig, mint Krisztus Egyházának érdemes és hűséges leánya éljen, növekedjék és viruljon újra.»

Öszentsége, amint helyet foglalt a pápai trónon, a sűrű tömegben fojtott lélegzettel előtte figyelő magyar fiaihoz csengő hangon imígy kezdett szólni :

«Különös nagy vigasztalódással és atyai szeretettel jártunk az imént köztetek s üdvözlöttünk mintegy mindnyátokat az atyai házban. Megismerve egymást, szeretettel mondjuk : Isten hozott benneteket ide ! És legyetek áldva ! Így üdvözlöttünk benneteket már reggel is, midőn az oltárnál veletek és érettetek buzgón imádtok

koztunk. Ti értetek, kik olyan nagy áhitattal s olyan élő hittel vettetek részt a szentmisenken. A Ti felemelő magyar énekeitekből s buzgó imátokból kicsengett az Isten és az Egyház lelkes szeretete. Ezért mondjuk, hogy különös vigasztalódással és benső örömmel üdvözlünk benneteket, magyar fiainkat. Szeretettel üdvözlünk mindenkit, aki e szentévből Rómába utazik. Mindenkit szívből üdvözlünk, mert e zarándokút mindenkinek áldozatot jelent. De főként örülünk, ha a nekünk olyannyira kedves Magyarország gyermekei jönnek, mert ők az Egyháznak is kedves gyermekei és emellett áldozatuk is tetemesen nagyobb, mint más nemzeteké. Jól tudjuk ugyanis, hogy szeretett hazátokban a szociális viszonyok és állapotok milyen nyomasztóak. Ti magyarok megértettétek igazán a Szentatya hívogató szavát. Már eddig is többször volt alkalmunk szépszámban érkező magyar zarándokokat innét üdvözölni. Bennük mindig Mária országának hithű gyermekeit, szent István király fiait, szent Imre herceg követőit és szent László király unokáit láttuk s üdvözöltük. *Filii sanctorum, gens sancta*. Szentek fiai, megszentelt nemzetség. S hogy ez így van, elég volna az imént említett nevekre utalni, azokra a szentéletű, dicső férfiakra, akik Magyarországot oly szorosan fűzték a Szent-székhez, bölcsen tudván, hogy ahol Péter van, ott van az Egyház is.

Legyetek hát Ti is meggyőződve, hogy csak az Egyház képes igazán nevelni, nemesíteni és tökéletességre vezetni az embereket és valóban megdicsőíteni a szenteket, amint erről fényes tanúságot tett ez a Szentév is. Új szentjeinek ragyogó fénye által megmutatta újból a világnak, hogy az Egyháznak kiapadhatatlan forrása és csodálatos termékenysége van úgy az életszentség, mint a szentek felnevelésére. Ti is ezen termékenység részesei akartatok lenni, midőn eljöttetek, hogy az örökváros csodás légkörében s a szentek sírjánál megszenteljétek magatokat s lelketekre nézve ezt az egész évet.

Nagy örömmel értesültünk arról, hogy mily benső áhitattal, példás rendben s összeszedettséggel tettetek eleget a szentévi búcsú feltételeinek. Ez a római nép kiváló nagy épülésére szolgált. Örömmel töltött el és szívem mélyéből köszönetet mondok nektek e vonzó példáért. *Spectaculum facti sumus mundo et angelis*. A Szentévből az angyalok és az egész világ látványossága lettünk s ebben ti előkelő helyet foglaltatok el példáitok által.

Második nagy vigasztalódásunk, hogy a magyar nemzet változatos képviselőit látjuk magunk előtt. Itt van a papság sok-sok választottja, itt van a nemzetnek majd minden osztálya. Itt van az ifjúság, az üde gyermekek, az élet bimbói, a haza reménye. De itt van a magyar nemzet érett gyümölcse is. Különös örömmel köszöntjük a magyar nemzet kedves ifjúságát, a haza virágát, az ország reményét, mely együttal a mi reményünk is. Megáldottuk őket, zászlójukat és megáldjuk mindazokat a derék ifjakat, akik az újjáébredés fontos korszakában, a lelki megújulás drága éveiben e zászló körül csoportosulnak, hogy a nemzeti öntudatot és az igazi vallásosságot diadalra vigyék és Magyarországot újra nagygyá és boldoggá tegyék.

Megáldjuk egész hazátokat, de főképen ifjúságát, a nemzet virágát, bármily korban, helyen vagy állásban legyenek s éljenek.

Növekedjék, erősödjék, hogy a ma virága holnap már a nemzet

érett és értékes gyümölcse lehessen. Megáldjuk az otthon küzdőket, szenvedőket és a betegeket. Ti legyetek ezen áldásunknak majd közvetítői. Főképpen ti, papok és buzgó lelkészek, kiknek megengedjük, hogy otthon hiveiteknek pápai áldást adhassatok. Megáldjuk az összes kegytárgyakat, melyeket magatokkal hoztatok.

Az az érem pedig, melyet nektek adtunk, ne legyen csak mostani szép olaszországi utatok emléke, de ne legyen csupán ezen mai — nekünk és nektek is felejthetetlenül — kedves óra elmuló emléke, hanem emlékeztessen benneteket folyton szent feltételeitekre, melyeket tettetek és buzdítson azok bátor megvalósítására. Legyen eszközlője a jóban való nemes kitartásnak s váljék mindnyátokban az életszentségnek folyton megújuló, soha ki nem fogyó üde forrásává. Abban a reményben, hogy így fog történni, szívem mélyéből atyai áldásunkat adjuk mindnyátokra.

Megittasulva mintegy attól a páratlan szeretettől, mely szentes Atyánk fenti szavaiból felénk áradott, fellelkesülve azon a jóságos atyai érzésen, melyet írántunk, árva magyar gyermekei iránt tanusított és megerősödvé az ő áldásától, melyet földöntúli kegyességgel mindnyájunkra adott, az «Isten áldd meg a magyart» és a pápai himnusz hangjai mellett búcsúztunk el tőle és a Vatikántól.

Az ő szent áldása kísért és vezetett bennünket azután mindvégig az örökvárosban, Róma még nem látott pogány és keresztény emlékei között. Ez lebegett fejük felett, midőn az éjtszaka első órájában, szelid holdfény mellett lobogó gyertyákkal, szent énekek s imádságok között zarándokcsapatban felvonultunk az óriás Colosseum ősi porondjára, melyet egykor keresztény őseink vérükkel öntöztek Krisztus szent hitéért.

Ez az áldás védett, oltalmazott és kísért bennünket végül hazafelé, páduai szent Antal sírjához, ahol búcsújáró zarándoklásunknak legutolsó stációját kívántuk tartani. Ez kísért bennünket a hazai földre, ezt érezzük most is s ezt kívánjuk itthon mindazoknak, akik — bár test szerint nem jöhettek velünk — lélekben és imádságban kísértek bennünket. Ez az áldás maradjon is velünk, édes mindnyájunkon, hogy így saját lelkünk üdvösségén s hazánk és nemzetünk maradandó javán, igaz boldogságán rendületlen, katolikus hittel s ezen hitnek megfelelő cselekedetekkel dolgozhassunk mindig. Adja Isten, hogy így legyen. Amen.»

Zichy Gyula gróf jóságos lelke fáklya volt egész úton az ifjúság előtt. Az ő alázatos lelkülete ott járt mindig legelől s ő volt mindnyájunknak fáradhatatlanabb atya. *Mosonyi* Dénes, prelátus-kanonok és *Hindy* Zoltán dr.-nak, az Orsz. Kat. Szövetség igazgatójának, a laterani Szilveszter-emléknél tartott gyönyörű beszéde s *Lukács* Józsefnek a Colosseumban tartott szép beszéde és a pápai mise voltak még emlékeinknek kedves és felejthetetlen részei.

A IV. magyar zarándoklat.

Imádkozva, könyörögve vonultunk be mi, magyar zarándokok már három alkalommal a szentkapukon, az Igazság kapuin, hogy a nagy igazságtalanságok közepette kérve-kérjük meghallgattatásun-

kat az igazságos Istentől. Mert ha valaki figyelmesen áttanulmányozza azt a statisztikát, hogy mely országból jöttek leginkább tömegesen a Szentévbén az örökvárosba, az látni fogja, hogy azok a nemzetek vonultak fel nagy tömegben, zárt sorokban, az örökváros utcáin, mely nemzeteknek fiai öt éven keresztül az igazságokért harcolva, vérezve és meghalva az igazságtalanság borús napjaira ébredtek. Miként a mi megcsonkított országunk fiai, ugyanolyan hűségesen mutatták ki az Egyházhoz, ehhez a kősziklához való ragaszkodásukat: a németek, ahhoz a sziklához, mely az élet viharain dacolva áll rendületlenül és mutatja az egyetlen forrást, mely az igazságok mélyéből ered. Mi magyarok eddig három ízben kerestük fel nagy tömegekben az örökvárost, a katolikus Egyház látható fejét, a római pápát, de sok megpróbáltatásunk új meg új tömegeket vonzanak Róma felé. A nyár folyamán egyre gyűlnek a jelentkezések és szeptember 5-én *Glattfelder Gyula* csanádi püspök vezetésével egy közel ezer tagot számláló zarándokcsoport indult el. Az egyesületek zarándoklata volt ez, mert hiszen korporatíve résztvettek benne a *Pax Romana* főiskolai diákszövetség 70 tagu csoportja, mely a Bolognában tartott nemzetközi kongresszusra ment ki, de résztvettek a zarándoklásban a *Magyarországi Tanítók Országos Szövetségének* a tagjai, valamint a *Szociális Missziótársulat* vezetésével a társulatnak közel 100 tagja és a *Szent Gellért-egyesületnek* küldöttsége. A főpásztor lelki vezér mellett *Farkas Alberik* cisztercitarendi szerzetes volt a zarándokok spirituális.

Farkas Alberik.

A zarándoklásban résztvettek: *Hindy Zoltán*, az Országos Katolikus Szövetség igazgatója. *Klautz György*, *Streit Ferenc* kanonokok, özv. gróf *Vorasiczky Jánosné*, *Urbán Péterné* bárónő, *Szöke Gyula dr.* és neje, *Pejacsevich Aladárné* grófnő, *Dévény Jenő* ezredes, *Géway Wolff Károly* jószágfelügyelő a feleségével, A zarándoklás Velencében kezdette meg ájtatosságainak sorozatát a *szent Gellért papi és szerzetesi tevékenysége által megszentelt San Giorgio Maggiore-egyházban*, ahol a zarándokok kegyelettel adóztak a csanádi egyházmegye *szent alapítója emlékének* s *szent imáikban* kérték a *boldogságos szent Szűz és a szent pártfogását*, szétépett hazánk régi dicsőségének helyreállításáért. A vezető főpásztor gyönyörű beszédben idézte fel a negyedszázad előtt vezetett csanád egyházmegyei zarándoklás képét. A zarándokút további során assisi *szent Ferenc* sírja felett ájtatoskodtak és kérték azt a lelket, mely *szent Ferenc* fiain keresztül zivataros századok viharai között áradt szegény hazánkra, hogy legyen mai szorongatásaink között is kitartásunk és bizalmunk forrása. Szeptember 10-én érkeztünk Ró-

mába, Firenzén és Assisin keresztül Az egész zarándoksereg lélek-emelő ájtatossággal látogatta a bazilikákat, a Lateránban pedig külön magyar ünnepeket is tartott, Szilveszter pápa emlékművénél, ahol *Hindy* Zoltán dr. az Orsz. Kath. Szöv. igazgatója mondott magasan szárnyaló beszédet. Szeptember 14-én fogadta a Szent-anya a zarándokokat s kézcsókra bocsátván minden egyes zarándokot, atyai szívének melegségével szólott a hívekhez s általuk az egész magyar nemzethez. A Sala della Benedizione óriási termében fölállított magyar zarándokok nevében *Glattfelder* Gyula, a zarándoklást vezető csanádi püspök állott Őszentsége elé s a következő beszédet intézte hozzája :

«Szentséges Atya !

Minél súlyosabb csapások érték történelmének utolsó szakaszában a magyar nemzetet, melyek a magyar hazát és a magyar Egyházat egyaránt megtépték, annál élenkebb a vágya lehető gyakran felkeresni a legjobb Atyát, kinek érző szíve minden gyermekét szeretettel árasztja el, de leginkább vonzódik azokhoz, kik másoktól elhagyatva az Édes-anya jósága által kiválókép nyerne vizsgalást és erősítést.

Ezért is sietnek e kegyelemmel teli esztendőben Mária országának gyermekei Szentséged trónja elé, hogy a jubileumi ünnepek kegyelmeiben felüdvélve, szent Péter utódjában az Édes-atyát lássák és az Ő szavain okulva s áldásával felüdvélve új erőt merítsenek hazájuk magán- és közszükségleteinek szerencsésebb intézésére, a szomorúak vizsgalására s minden jó törekvés támogatására.

E zarándokúton, melyhez hazánk minden vidékéről csatlakoztak a hívek, hogy a szent városban Szentséged köré gyűljenek, különösen szembeötlenek azok, kik úgy az Egyház mint a Haza reménységei, az egyetemek és a főiskolák katolikus hallgatói, kik részt vevén a «Pax Romana» nemzetközi egyetemi szövetség kongresszusán, most honfitársainkkal együtt sietnek vallomást tenni, úgy mint tanulók s úgy mint magyarok, törhetetlen hűségükről, mellyel az Anyaszentegyházzal s a legjobb Atyával, a római pápával szemben viseltetnek.

Eszményképünk az első magyar királynak, szent Istvánnak a fia, szent Imre, ki az első magyar vértanu, szent Gellért csanádi püspök vezetése mellett a szentség és egyéni nagyság dicsőségében ragyog s rövid, de szent és tiszta élete tanúságaként a magyar ifjúságra, a művelt ember legmagasztosabb eszménye gyanánt a köz- és magánélet szentségét hagyta örökségül.

Nem jöhettek annyian, mint ahányat szívük ide vonzott, hogy a jó Atyának ölelő karjai között felüdvéljenek, mert történelmi szerencsétlenségük elszakította őket ugyanazon eszményekért lelkesedő testvéreik nagy részétől, míg azokat, kik a tépott hazában megmaradtak, szükség és fájdalom tart vissza, de akik eljöttek, annak a magyar ifjúságnak a nevében jelentek meg, melyet a történelmi események kegyetlensége tanított meg, hogy a feltámadás reménye csak a kereszt tövében csillog s azért ma a maga egészében hívő kereszténynek vallja magát. Gyermeki bizalommal kérünk, szentséges Atyánk, áldd meg a magyar

ifjúságnak e virágait, de zárd imáidba hazánk egész főiskolai ifjúságát, hogy amit dicséretes módon kezdett, szerencsésen bevégezze, a műveltebb példája által a haza egész köz és magánéletét Krisztus szellemében megújítsa.

De áldd meg szentséges Atyánk, a tanítókat is, kik szintén nagy számmal vannak képviselve e zarándokseregben s mint népünk oktatói az emberiség legfőbb tanítója előtt fogadást tesznek, hogy a magyar népet vallásos szellemben úgy kívánják irányítani, miként azt az Egyház szent tanítói, de Magyarország szent királyai is rendelték, hazánk törvényei ma is dicséretes módon sürgetik.

Velünk vannak a keresztény felebaráti szeretet munkásai is, aki a Szociális Missziótársulat neve alatt fáradozva s a szellemi és anyagi nyomorúság enyhítésére töreksenek és most terdenállva kéri a legjobb Atyát, kinek szíve és segítő keze korunk bajainak enyhítésére mindig készen áll, áldja meg üdvös szándékukat. De mindannyian, kik főpapi trónod körül itt összegyűltünk, sőt testvéreink és barátaink, utunkra elbocsátottak vagy inkább Mária országának összes gyermekei epekedő lélekkel várjuk szavaidat és áldásodat.

Egész Magyarország siet, az üdvösség ez esztendejében szent Péter utódjához, a jóságos Atyához — kinél az örök élet igéi vannak — és mi hisszük, hogy Általad Krisztus szól népünk üdvösségére. És ha e földön mindent elvesztettünk is és ha megfeledeztek is rólunk, mégis örvendünk és bizakodunk, mivel megmaradt jó Atyánk, kinek jósága nagyobb minden káros indulatnál és áldása hatékonyabb minden csapásnál.

Kik az égi segítségre jobban rászorulnak mint bárki más, szomjúhozó lélekkel várjuk atyai jóságodnak kiáradását s szívünk és szavunk az Éghez száll, hogy áldásod bennünk termékeny legyen s üdvös tetteink nemzetünkkel együtt gyarapítsák Szentségednek s Krisztus országának dicsőségét.

A Szentatya trónusán ülve a következőket mondotta :

«Szívünk szeretetével köszöntünk benneteket. Amikor az imént közöttük jártunk és mindegyitekkel kezét fogtunk, mindenkivel személyesen megismerkedtünk, úgy láttuk, hogy négy különböző csoport van a zarándokseregben.

Az első csoportban Magyarország egyetemének és főiskoláinak tanulói, akik most vannak legszebb korokban s mint ilyenek az erőnek, az üdvösségnek, a bennük szunnyadó reményeknek kiváló képviselői. Ezek szép ifjúságukban oly kedvesek az Úr Jézus Szent Szívének — és ezért Nekünk is — ma még csak tanulók, de holnap már mesterek, hivatalnokok, törvényhozók s a közügyek intézői lesznek. Bennük zsendül tehát Magyarország jövője, ezé a kedves országé, mely oly drága a zarándoknak és oly drága Nekünk is. Örömmel látjuk, hogy a dicsőséges szent István nagy fiának, szent Imrének pártfogása alá álltak az ifjak s az első csanádi püspöknek, szent Gellértnek oktatását megszívlelik.

A második csoportot elemi iskolai tanítók alkotják, váloga-

tott, de békés katonák, anyagi fegyverek nélkül, de annál hatalmasabbak a szellemi fegyverek által, hiszen tőlük függ legnagyobb részben a gyermeki lelkek jó fejlődése. Jólesik látnunk, hogy a katolikus magyar tanítók az ifjú lelkeket, kik náluk keresik a tudás elemeit, a keresztény felelősségérzetük tudatában megtanítták Isten ismeretére, szeretetére és tántoríthatatlan szolgálatára, azért reátok is kiterjesztjük azt a kiváltságos áldást, melyet mindig azok számára tartunk, akik a tanítás magas szolgálatának szentelték magukat.

A harmadik csoportban azok foglalnak helyet, akik életüket és erőjüket a szeretet gyakorlására szentelték a Szociális Misszió-társulat néven működő szervezetben, melynek célja az emberek megsegítése minden lehető módon, minden szükségben, anyagi és lelki szükségben egyaránt. És ha igaz, hogy a szeretet a legkiválóbb erény valamennyi között, akkor azt is el kell ismerni, hogy ez a csoport igazán kiváltságos csoport és méltó arra, hogy a különleges megelégedésünket élvezze.

Végre a negyedik csoportban különböző társadalmi osztályokból való egyének vannak, akik nem kíméltek semmi fáradságot, nem riadtak vissza semmi kellemtelenségtől, semmi áldozattól, csak hogy Rómát lássák, a Szentév kegyelmében részesüljenek és Krisztus helytartóját meglátogassák. Különösen örülünk a szegények eljövetelének, mert jól tudjuk, hogy azoknak milyen áldozatot kellett hozni azért, hogy a szent városba eljöhessenek.

Legyen mindannyiottokkal a jó Isten áldása. Atyai áldásunkat adjuk mindenkire, aki itt megjelent s azokra is, akik ott-hon maradtak: atyai áldásunkat küldjük Magyarországra, amely szívünknek oly kedves és amelyért nem szűnünk meg imádkozni.

A Szentatya jósága, szavai és áldása által fellelkesítve búcsúzott a zarándokszereg az örökvárostól s egész hazáig kísére útját a zengő imádság:

«Tartsd meg, Isten, szent Atyánkat,
Krisztusnak helytartóját!»

A pápai kihallgatást követő délután mindenkor annak az ünneplés megmagasztalásának a hatása alatt állt, melyet a Szentatya

P. Buttykay Antal.

varázslatosan szép beszéde okozott. A vezetőség rendesen erre a napra szokta tenni a colosseumi gyertyás körmenetet. Este, mikor a csillagok kigyúlnak s a Colosseum árnyéka megnövekszik, akkor indul el a hitvalló magyar sereg a vértanuk porondjára, a szentek szentelte földre, a Colosseumba. Így történt ez most is. De a menet még ünneplésesebb, a lelkek még meghatódottabbak voltak. Külön ünnepük lesz a magyaroknak: P. *Buttykay* Antal, a nagy magyar hitszónok, a szent Ferenc-rend generalis definitora fog beszélni. P. *Buttykay* Antal minden zarándok szívébe be van zárva. Nemcsak most, amikor beszélt, hanem minden egyes zarándoklatuknál. Dicsértessékkal köszönti a zarándoksereget. Beszélni kezd és szava föllemelíti a szíveket. A vértanukról beszél, akik itt haltak meg, a vérről, mely összevegyül a föld porával s mi most rajta állunk. A por reánk tapad s vele a martírok hite, A falak leomlottak s ma denevérek röpködnek romjai között, régi nagyságuk letűntek, de Krisztus Egyháza él, dicsősége emelkedik s ezt a dicsőséget új meg új ezrek hirdetik, azok is, akik távol vannak, azok is, akik idejönnek. Akik eljöhetnek, a vértanuk vérével megszentelődnek, hitük még erősebb lesz és ezt a hitet szét-hordják a világba, növelve Krisztus dicsőségét s az Egyház nagyságát. Az elpusztult világ romjai fölött fölépült egy hatalmasabb, a Krisztus világa s ez a világ bennetek él, a ti lángoló hitetekben, benne él a fogadalmatokban, hogy méltóak lesztek a vértanukhoz, a szentekhez. Amen.

Ki tudná meghatódás nélkül hallgatni ezt? Néma zokogás volt rá a felelet s ezekben a könnyekben benne volt az erős hit és benne volt a fogadalom. Másnap még a pápai mise erősített meg hitünkben.

Szeptember 18-án érkezett vissza ez a hatalmas zarándokcsapat, melyet virágesővel, zenekarral fogadtak az itthoniak. A bűnbánatban megtisztulva búcsúztak el egymástól az áhitatos zarándokok. Tele hálával a vezető püspök iránt, aki ott állandóan közöttük és soha egy pillanatra el nem hagyta lelki gyermekeit.

Az V. Nemzeti Zarándoklat.

Még alig jöttek vissza a magyar zarándokok — hiszen 18-án érkeztek meg — már szeptember 21-én délután egy új, 400 zarándokot számláló különvonat indult el a jubileumi kegyelmek elnyerésére Rómába. A zarándoklás az apostoli lelkületű *Zichy* Gyula gróf, most már kalocsai érsek buzgólkodása folytán a kalocsai egyházmegyében vetette meg alapjait. Ez volt a fundamentuma ennek a zarándokcsoportnak, amelyhez az ország minden részéből jelentkezők csatlakoztak. A zarándoklásban a vezető főpásztoron kívül *Mosonyi* Dénes preláthus, püspöki helynök, *Ámon* Pál dr. preláthus-kanonok, *Rechner* Konrád, *Komócsy* István kanonokok, *Késmárky* István dr., *Schaurek* Rafael egyzeremi tanárok, gróf *Jankovich* Bésán Endréné, báró *Apor* Vilmos, *Bethlen* Pálné grófné, *Oberhammer* Antal nemzetgyűlési képviselő, dr. *Szatmáry* Ödön törvényszéki tanácselnök, *Dsida* Ottó tankerületi főigazgató, *Buzássy* Abel ciszterciói rendi főigazgató, *Bangha* Béla jézusársasági atya, *Kerner* István teológiai tanár, a zarándoklás lelki vezetője, *Niszler* Teodóz bencés főgimnáziumi igazgató, *Kujáni* Ferenc érseki titkár, *Szekeres* Gyula, *Máthé*

Tóth Jenő ügyvédek, Bence Endre székesegyházi karkáplán vettek részt. A zarándoklás egy napi velencei tartózkodás után Rómába ment, ahova szeptember 23-án érkezett és ahol 23-tól 27-ig tartózkodtak. E rövid négy nap alatt a legnagyobb ájtatossággal végezték a kegyelmi bazilikák látogatását. Megtartották a colosseumi körmenetet, ahol Ámon Pál dr. beszélt szépen, lelkesítően. Hitték volna-e a cézárok, kik vad orgiákat ültek itt, hogy tizennyolc század mulva zsoldárokat énekelnek e helyen. Akik itt meghaltak, megvetették a pogányságot, mert szilárd volt hitük Krisztusban. És győztek. Higyük mi is és akkor bizonyosak lehetünk győzelmünkben...

A zarándokok az utolsó napon résztvettek a pápa szentmiséjén és 26-án Őzsentsége audencián fogadta őket. Meleg és meghitt volt ez a fogadtatás. Őzsentsége a legmélyebb szeretettel köszöntötte Zichy Gyulát, hiszen negyedéven belül immár másodszor jelent meg Őzsentsége előtt. A pápát üdvözlő beszédében Zichy Gyula gróf ezt kifejezésre is juttatja, midőn így kezdi beszédét:

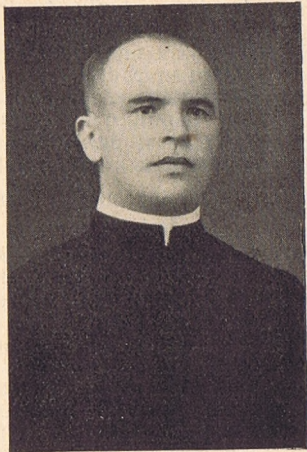
«Szentséges Atya!

Még három teljes hónap sem múlt el azóta, amikor szerencsés lehettem a folyó szent évben a magyar nemzet számos, jelentékeny zarándokcsapata között csaknem ezer magyar hívőt minden korból, vidékről és sorsból Szentségednek bemutatni. Élénken él és visszhangzik még ennek felejthetetlenül kedves emléke mindazok lelkében, akik az egész országból ide sietve Szentséged atyai trónjához méltó lelkülettel az élet ígét hallhatták ajkairól.

Zúttal elsősorban az ősrégi kalocsai főegyházmege küldte el az itt jelenlevők legnagyobb részében a saját fiait, az az egyházmege, melynek élére szentséges atyai szíve az én méltatlan személyemet állította minap főpásztorul.

Mindnyájunkat idevonzott szent és tántoríthatatlan hitünk, mely Krisztus Egyháza kincseinek keresésére ösztönöz bennünket, amelyeket — miként azt jól tudjuk — Krisztus Urunk Szentségedre bízott s amelyeket Szentséged mindazoknak, akik azokat keresik és kéri, főleg e szent és ünnepi évben, bőségesen oszt ki.

Mindnyájunkat tüzelt a gyermeki bensőséges hála, melyről úgy érezzük, hogy az minket s egész nemzetünket a Szentsékhez és Szentséged személyéhez kapcsol mindama számláhatatlan jótéteményekért, amelyek a századok folyamán és a közelmúltban Krisztus helytartójának kezeiből áradoztak reánk.

Dr. Kerner István.

Mindnyájunkat ide hozott végül a nagy inség, mellyel a világháború rémségeit követő években nemzetünk vívódik, mely a II. Szilveszter pápa által Szent Istvánnak adott szent koronát porba taszította, Mária-országát darabokra tépte, a rám bízott főegyházmegyét is kegyetlenül széjjel szakította s amely most is szörnyű veszélyekkel fenyeget bennünket és egész népünket.

Ide siettünk hát az atyai házba és a szent városba, ahol az üdvözítő szent hit forrásait és a benső atyai szeretetet mindig megtaláljuk, ahol mi mindnyájan megtelünk erővel, hogy az Úr harcait bátran végigküzdvé viszonylagos békét élvezzünk e földön s örök boldogságot nyerhessünk az égben.

Midőn tehát hitünket, szeretetünket, ragaszkodásunkat a római Szentszék és Szentséged személye iránt imígy kifejezzük: térdrehullva atyai áldását esedezve kérjük először magunknak, akik most itt vagyunk, azután mindazoknak, akik — bár otthon maradtak — lélekben mindenüvé kísérnek bennünket, szerencsétlen, meggyötört hazánknak, hithű, becsületes keresztény népünknek, hogy az Isten kegyelme által megerősítve, Krisztussal egyesülve éljünk, egyedül és mindenütt csak Neki szolgáljunk s magunkat és híveinket örökre megmentjük.»

Őszentsége meleg szeretettel válaszolt az érsek üdvözlétére:

Szeretett fiaim!

Mindenkor nagy lelki vigasztalással látjuk itt magunk előtt a mi kedves magyar fiainkat, akik eljöttek szép Magyarországból; abból a Magyarországból, melyet mi annyira szeretünk, de nemcsak mi, hanem a mi elődeink is a pápai trónon oly nagyon szerettek, hogy mindenkor különös gondot fordítottak a magyarokra történelmi sok viszontagságaikban. Atyai szeretetüket nem pazarolták méltatlanokra, mert a magyarok igyekeztek szent hitükhöz hűek maradni, a keresztény hit védelmére kelni és a kereszténységnek Keleten védőbástyái lenni. S ezáltal elfoglalták a világtörténelemben azt a helyet, amely méltán megillette Szent István fiait és annak az országnak gyermekeit, amelyet annyira megáldott a boldogságos Szűz Mária. Az ilyen gyermekek eljövételének a Szentévből mi módfelett örvendünk. Már oly sokszor jöttek Magyarországból zarándokok ez évben és ti csak azoknak nyomdokaiba léptetek és szép példájukat követtétek. S mi tudjuk, hogy amint az előbbieket, úgy ti is mily tökéletes lélekkel (con perfetto spirito), mily önmegtágadással, jámborsággal, buzgósággal és szép rendben végeztétek el a szentévi ájtatosságokat, és akik titeket csak láttak, azok megcsodálták bensőséges lelkületeteket és élő hiteteket. Ezért látunk mi oly nagy örömmel itt titeket és elismeréssel adózunk nektek buzgóságtokért, jámborságtokért és a szép példátokért.

Különleges kiváltságban részesültetek ti azáltal, hogy ép akkor érkeztetek Rómába, amikor a legtöbb zarándokcsapat van itt együtt. Már a Szentév első felében is voltak itt a világ minden tájáról: Franciaországból, Németországból, Csehországból, Jugoszláviából, Bulgáriából, Amerikából, a legmesszebb fekvő Keletről és a legtávolibb Nyugatról, de egyszerre nem vol-

tak annyian, mint most. És még mindig tart ez az oly ékeesszólo zarándoklás az örökváros felé a világ minden tájékáról, ahol csak az evangéliumot hirdetik. Mily nagyszerű képe és bizonyítéka ez az Egyház egységének és általánosságának s mint sugározza szertesztét a nagyvilágra annak a fénynek és dicsőségnek sugarait, amellyel Krisztus az ő jegyesét fölruházta. Ebben a főséges szép képben ti méltóan elfoglaljátok azt a helyet, amely titeket megillet. Titeket magyarokat, akik oly sok megpróbáltatások, szenvedések, kísértések között oly hűen megőriztéték atyáitok szent hitét. S kell, hogy a ti vigasztalástok is legyen e szomorú időben, ha látjátok atyáitok hitét oly erős életben és csodálatos tevékenységben. Ez a legáldásosabb és egyben legszükségesebb kincse nemcsak az egyeseknek, hogy lelkük üdvösségét biztosítsák, de egyben az egész nemzetnek is, hogy földi és örök boldogságának alapjait lefektesse. A hit, mely jelenti az Istennek áldását a nemzet számára, de jelenti egyben az erőt is, melyre szüksége van, hogy nehéz küzdelmeiben jobb jövőt teremtsen magának.

Ezt a tevékeny hitet látván, köszöntünk titeket szívünk túlaradó szeretetével. Eljöttetek, hogy a jubileumi búcsút elnyerjétek, de ti azért is jöttetek, hogy meglássátok az édesatyát és fogadjátok az ő áldását. És ezt az áldást mi nektek különleges módon adjuk, mert hisz ti nem jöttetek Róma kapuja alól, mint azok a fiaink, akiket csak az imént áldottunk meg. Akik bár nem messziről jöttek, mégis nagy áldozatot hoztak, hogy ide eljőjenek, hiszen szegények, elhagyták napi keresetüket, családjukat és úgy jöttek, hogy a szentévi kegyelmekben részesüljenek. De mi az ő áldozatuk azon nagy áldozathoz képest, amelyet ti hoztatok, midőn a messze távollevő Magyarországból jöttetek. Mily költséges és mennyire fárasztó utat tettetek meg, míg ide érkeztek. Ti mindezt előre láttátok és mindez nem volt képes visszatartani attól az úttól, csakhogy elnyerjétek a szentévi kegyelmeket. Ez mutatja nagy hiteteket, az Egyházhoz és annak fejéhez, a ti közös atyátokhoz való szereteteket és ragaszkodástokat. És ezért szálljon le rátok túlaradó bőségben atyai áldásunk, szálljon le azokra is, akik otthon maradtak és ti hazatérve mondjátok meg nekik, hogy a Szentatya gondolt órájuk is. Áldásunkat ráadjuk elsősorban a ti jó vezető főpásztorotokra, Kalocsa és Pécs buzgó főpásztorára, aki oly szeretettel vezetett ide titeket, oly példás buzgósággal és jámborsággal haladt mindenkor soraitok élén. Ő elbeszélte nekünk a ti buzgóságtokat is, azt az élő hitet, bensőséges jámbor lelkületet, amellyel az úton és itt a közös ájtatosságokon résztvettetek. És őt mi most megkérjük, hogy vigye el atyai áldásunkat egész Magyarországnak.

De ti is vigyétek el ezen áldásunkat mindazoknak, akik felé csak röpködnek most gondolataitok, vagy akik felé ver most szeretettel szívetek. Legyenek mindnyájan megáldva: a kis gyermekek, ifjak és öregek, de főkép a betegek. S minthogy látunk soraitok között sok buzgó plébánost is, azokat is kérjük, hogy vigyék el áldásunkat jámbor híveiknek.

Az összes kegytárgyakat is megáldjuk. A kis emlékrmet

pedig, melyet köztetek kiosztattunk, fogadjátok úgy, mintha mi saját kezüleg adtuk volna mindegyiteknek. Legyen az római utazástok örök emléke, de mindenekelőtt emléke legyen azon jó és szent föltételeknek, amelyeket itt ájtatosságaitok közben tettetek, hogy azok valóban szentek legyenek és szentté tegyék számotokra ezt az évet és ti azok követése által méltók legyetek a kereszténység nagy szentjeihez. Szolgáljon mindennapi ösztönzésül a hűségre és a jóban való állhatatosságra.

Ezen a kihallgatáson történt egy jelenet, melyet nem felejtethetnek el azok, akik tanui lehettek : ott történt a pápai trón zsámolyánál.

Őszentsége elhelyezkedett trónusán, *Zichy Gyula* gróf s a vezetőség fölállott a pápai trón jobboldalán s a pápa szeretettel intett *Zichy Gyula* grófnak, hogy kezdje el beszédét. Az alázatos lelkületű érsek odaborult az apostol utódjának lábához és megcsókolta. Őszentsége két karjával emelte föl a főpásztort s kétszer melegen, szeretettel megcsókolta alázatos fiának arcát. Mindnyájunk szíve összedobbant, ebben a pillanatban egyik voltunk püspök-vezetőkkel az alázatosságban, a gyermeki szeretetben, a hódolásban Krisztus földi helytartója iránt ; mindnyájan oda szerettünk volna borulni a Szentatya lábaihoz és csókkal illetni az Úr Jézus földi helytartóját. A beszéd végén a magyarok sűrű éljen-kiáltásaitól volt hangos a terem akkor is, mikor már a Vatikán benső termeiben lehetett a Szentatya. Este gyertyás körmenet volt a Colosseumban, hol *Ámon Pál* dr. tartott nagy beszédet. Másnap reggel pápai különmise volt a magyar zarándokok számára. *Zichy Gyula* gróf érseket, ki kétszer egymásután viselte el az olaszországi úttal járó fáradalmakat, a hívek átható szeretete kísérte s mikor elvált tőlük, hálásan köszönték jóságát.

VI. Nemzeti zarándoklás.

A szeptemberi hónapban két hatalmas zarándokcsapat jött már meg Rómából, de októberre már újra ezernél több jelentkező akart az örökvárosba eljutni. Óriási vonzóerőt kapott ez az októberi zarándoklat: *Szmrecsányi* Lajos egrí érsek, a klasszikus főpapok nemes mintaképe, vitte le a híveket Rómába. Még zúgtak az Országos Katolikus Nagygyűlés ünnepi harangjai, a főváros utcái még visszhangzottak annak a kétszáz ezernyi katolikus magyar hitvallóknak imájától, akik eucharisztikus körmenetben vonultak át Budapest utcáin, amikor újra ezernél több zarándok igyekezett a Déli vasút pályaudvara felé, hogy az egrí érsek vezetésével elinduljanak a VI. Országos Nemzeti Zarándoklással, melynek lelki vezetője *P. Jámbor László* S. J. volt. Két különvonat indult útnak : Az egyik október 14-én, végig Velence—Firenze—Róma—Nápoly, majd visszafelé Pádova és Velence érintésével, a második különvonat 18-án indult el, egyenesen Rómába, hogy ott egyesülve az örökvárosban már ezernél több magyar ajk kérje a kegyelmeket s köszöntse az örökvárost. *Szmrecsányi* érsek Rómába való bevonulásakor megnyílnak a királyi várótermek és az előkelőségek ott üdvözlik először a főpásztort. S ahogy ott Rómában a zarándoklásokat és a kegyelmi búcsúkon való részvételnél Magyarország történelmi neveinek egyházi és világi értékeinek egész galeriáját láttuk, a szívünk repesett

örömeiben, hogy az a kis magyar nemzet, milyen nagy számban s milyen nagy értékekkel képviselteti magát Krisztus földi helytartója előtt. A zarándoklás összes ünnepségein a kegyelmi bazilikák látogatásán, a pápai kihallgatáson, a colosseumi körmeneten mindenkoron ott láttuk a zarándoklásban résztvevő tartózkodó *Izabella* főhercegnasszonyt, *Gabriella* főhercegnővel és *Albrecht* főherceggel. Ott láttuk *Kriston* Endre fölszentelt püspököt, *Zadravec* István tábori püspököt, *Mészáros* János érseki helytartót, *Ernszt* Sándor, *Török* Kálmán, *Matuszka* Mihály, *Énekes* János, *Venczell* Ede, *Ivanovich* Emil kanonokot és *Jeszenszky* Kálmán prelátust. Ott voltak *Almássy* Alajos gróf, *Sztáray* Antal gróf, özv. *Pallavicini* Edéné örgrófnő, *Zichy* Raffaelné grófné leányával, *Zichy* Pál gróf és neje, *Sztáray* Mária grófnő, *Majláth* Erzsébet grófnő, *Cziráky* *Almássy* Erzsébet grófnő, *Esterházy* Mária grófnő, özv. *Desseffy* Miklósné grófné, *Szapáry* György gróf feleségével, *Klementina* és *Paula* leányaival, bárcziházi *Bárczy* István államtitkár, *Preszly* Elemér főispán, *Zsembery* István dr., az Országos Katolikus Szövetség alelnöke, *Subik* Károly érseki titkár, *Tóth* Tihamér egyetemi tanár, *Csernus* Mihály apát, *Csányi* Károly múzeumi igazgató, *Hunkárné* *Melczér* I. ila, özv. *Bobory* Györgyné, özv. *Graefl* Andorné, *Graefl* Márta, *Somssich* Eszter grófnő, *Szegedy* Maszák Aladárné leányával, *Lingauer* Erzsébet, *Kubányiné* *Meszlénji* Iлона, *Orbán* József dr., *Székely* János v. államtitkár, báró *Skerlec* Gyula, *Schönerr* Odilo, *Schönerr* Odiloné. vitéz *Horváth* Imre és neje.

P. Jámbor László S. J.

Ott volt *Becsky* Arén dr. miniszteri tanácsos, ki a Szentévben immár ötödizben vett részt mint vezető. Nyugodtságáért, tapintatos föllépéséért mindenki megszerette őt. A zarándoklásban testületileg vettek részt a Magyarországi Katolikus Nőegyesületek Országos Szövetsége tagjainak nagyobb csoportja, akik a Katolikus Női Ligák nemzetközi kongresszusán vettek részt. Ott volt a zarándoklásban az Egyetemi Énekkarok hetventagú csoportja is és egyházi ünnepségeinkben azoknak fényét régi magyar egyházi énekek előadásával fényesen emelték. Felejthetetlen szép emlék volt a pápai szentmisén való szereplésük. Három nemzet került össze a hatalmas Aula della Beatificazionében: az olasz, a német és a magyar. A vezetők abban egyeztek meg, hogy minden nemzet a maga nyelvén fölváltva fog énekelni. Az olasz kezdte, a német folytatta, énekelve a maguk népénekeit. Harmadiknak jött a magyar ének. Az Egyetemi Énekkarok elkezdték a bús, bánatos «Boldogasszony Anyánk»-at, főnségesen, meghatóan s megrendítően hatottak a magyar kórus bánatosan szép melódiái. Öszentsége szinte megállt egy pillanatra szentmiséjében s az olaszok,

a németek elbámulva hallgatták azt a szépséget, mely a magyar egyházi énekből kicsendült. Maguk a vezetők jöttek hozzánk s önként lemondtak a maguk énekéről; szebben és áhitatosabban dicsérhetik az Urat, ha ezt a gyönyörűséges magyar kórust áhitattal hallgatják. És az énekkarok áténekelték a szentmisét. Énekelt az énekkar máskor is, szépen, meghatóan, sőt hangversenyt is adott, amely magával ragadta az ott megjelenő olaszokat is, de ott a Vatikán falai között minden hangnak áhítatrezonanciája volt és régi egyházi énekeink megremegtették az összes jelenlevők szívét. Őszentsége külön dicsérrettel emlékezett meg róluk s a vatikáni udvar, még most egy év után is egyre azt kérdezi, mikor jönnek vissza az aranyszavú magyar dalosok. A bazilikák látogatása áhitatos és hitbuzgó volt. A lateráni bazilikában emelkedett ünnepség volt II. Szilveszter pápa emléke előtt: *Preszly* Elemér Pest vármegye főispánja beszélt lelkesítően és nagy történelmi erudícióval.

Hogy pedig milyen volt az egész zarándoklás, arról inkább szölgön annak legautentikusabb ismerője, az egésznek vezére: *Szmrecsányi* Lajos egri érsek, aki imígyen írja le az egész zarándoklást:

«Isten nagy kegyelméből teljesedésbe ment az a hő óhajításom, hogy a Szentév alatt az örökvárosba vezekelni indult hatodik zarándoklatot én vezethessem az apostolok és a vértanúk sírjához és Krisztus helytartója dicsőségesen uralkodó XI. Pius pápa Őszentsége elé. A kegyes Gondviselés nagy vigasztalásban részesített az emberi kor végső határán óhajításom valóra váltása által; a vigasztalást fokozta az, hogy azok mindegyike, kik velem zarándokútra keltek, bármily nagy volt számuk, kivétel nélkül át voltak hatva a zarándoklat fenséges célzata által s a cél érdekében elénk szabott föladatokat megértéssel és átérzéssel való híu teljesítése által mindenki biztosította a maga részére a lelki javakat, melyek a jubileumhoz kapcsolódnak és a zarándoklatnak sikerét, amiben egyébként az Országos Katolikus Szövetség a mindnyájunkat lekötelező s fáradhatatlanul végrehajtott rendezés által buzgón közreműködött.

A zarándoklás állomásaiul kijelölt bazilikáknak látogatását az ezernyi tömeg példás rendben végezte; minden arcon a mély meghatottság látszott annak tudata által sugallva, hogy az út, melyen haladnak, azoknak a nagy hitvallóknak nyomdokain vezet, kiknek hitükért kiontott vére a kereszténység gazdagon termő vetőmagja lett. A csodás ősi bazilikák hatalmas ívei alatt ezer forró szívből feltört könyörgések s a hazai édes nyelven fölhangzott énekek eget ostromló bensőséggel olvadtak egybe a kerek világ keresztényeinek ugyanazon célú egyidejű fohászaival minden lélekben a nagy keresztény egység és együvé tartozás hatalmas lélekemelő gondolatát s tudatát keltve föl.

Az egység, együvé tartozás és együttérzés azonban leginkább akkor jutott kifejezésre, amidőn a kereszténység közös atyja, szent Péter fölkont utóda a maga áldozati oltára köré gyűjtötte egybe a zarándoksereget s az ő általa bemutatott vérontás nélküli áldozat s a pápai oltártól nyert áldás láthatatlan, de mindenki által átértett benső kapcsolatok fonta át az Atyát s gyermekeit. Ez a fenséges ünnepi tény volt a zarándoklást megszentelő, végső nagy mozzanat, melynek feledhetetlen emléke gyökeret vert minden szívben s lett záloga a zarándoklat teljes sikerének.

Ezután már csak egy ünnepi mozzanat volt hátra, mely azonban kitörülhetetlenül fönmarad az emlékekben. Ez pedig a zarándokoknak a szentséges Atya előtt való megjelenése és a kegyes fogadtatás, mely alatt Őszentsége keze ezerszer nyugodott ezer zarándok kezében s ugyanannyi gyermeki csók sok könny kíséretében hullott reája.

Ugyanekkor hangzott el az én hódolatnyilvánításomra vonatkozással a pápa Őszentsége szíveink mélyéig ható szózata, melyet, bevezetőül szolgált rövid beszédemmel együtt, az egyidejű rövid följegyzések után magyar fordításban itt közzéteszek :

Szentséges Atya !

Hatodszor járulnak most a magyar zarándokok lelki megújulást keresve, a Szentév ajándékait elnyerni vágyva, Szentséged trónja, az Isten által emelt szikla elé, melyen állva mindenki üdvözül, melytől eltávolodva, a tévedések hullámai elnyeléssel fenyegetnek s melyet, aki támad, annak szánalmasan vesznie kell. De azt tartjuk, hogy szívünk érzelmének nem tehetünk eleget, ha csak Szentségednek, aki mély bölcseséggel és lelki nagysággal kormányozza az Egyházat, hódolatos engedelmességet nem fogadunk és mélységes tiszteletünkről és alázatos odaadásunkról ünnepélyes vallomást nem teszünk.

Akiket Szentséged most lábai előtt lát, azok püspöktársaimon és több kiváló egyházi férfiún kívül részben az én egri egyházmegyém hívei, azé az egyházmegyéé, amely Magyarországnak mintegy szívét alkotja s a nemzet nemes fölhevülését minden érzelmében és tényében mindenkor kifejezésre juttatta.

Csatlakoztak hozzánk csonka hazánk más tájairól is előkelők és a nép fiai ; örömmel látjuk vitéz hadseregünk képviselőit is tábori főpapjukkal, kik mindannyian velünk közös, ugyanazon eszmétől vannak lelkesen áthatva.

Dicselkedhetünk azzal is, hogy hozzánk csatlakozott királyi családunk főhercegasszonya s az ő fenséges fia és leánya, kiket mi nagy tisztelettel karolunk át, viszont ők bennünket együttérzésükkel támogatnak.

Tömeges zarándoklásunk a köpüjéből kiszálló méhraj képét adja ; mert hiszen hazánk mintegy az egymásközt harcoló hatalmak engesztelő áldozata, igazságtalanul megcsonkítva, szűk határok közé szorítva, alig tudja övéit ölébe befogadni. De nekünk a hazánk szívünkhöz van forrva és semmisen szakíthat el tőle. Azért nem is a szükség, de az igazságosság követelménye a magyarok tömeges kiszállása. Kívánnám, hogy bár még tömegesebb lenne ! Minden magyart ott szeretnék látni Szentséged lábainál, mert hiszen mindnyájan jól tudjuk, hogy mily kegyes megértéssel ítél ügyeink felől, mily meghatóan árad ki atyai szívéből a magyarok iránti gyöngéd érzelem és részvét, vigasztalva s erősítve a méltatlanul meggyötört lelkeket. Azért mivelünk együttérző honfitársainkkal együtt, mély hálánkat mutatjuk be, kérve Szentségedet, mint aki Isten előtt szentsége, valamint az emberek előtt tekintélye miatt legtöbbit érhet el, hogy a kegyelmet, mellyel a Szentszék atyáinkat és minket annyiszor boldogított, erősítésünkre tőlünk most se tagadja meg, nehogy nemzetünk, mely hajdan a pogány barbárság megfékezésére és a keresztény-

ség oltalmára lett küldve, hogy a többi nemzetek a magyarok vitésége által óva, fáradaimaik következtében nyugodtak, védelmük által biztosak legyenek, most engesztelhetetlen ellenségtől környezetben magára hagyatva, nyomorultán összeroskadjon.

Nemzetünk a Szentszék iránt sohasem volt hálátlan, magas tekintélyének mindig készséggel hódolt. Atyáinknak ezt a szellemét hordjuk mi is keblünkben s kérjük a Mindenható Istent, hogy Szentsegédet a keresztény világ erősségéül, támaszául és díszéül testi és lelki erőben soká tartsa meg!

Most már drága képével lelkünkben távozunk az örökvárosból; az elmúlt szép ünnepek emlék-kincseit gyarapítsa Szentszéged, kérjük, legbecsesebb atyai áldásának ajándékával, mely legyen záloga az égi áldásnak, legyen számunkra a mérsékletnek, a bizodalomnak, az erőnek s minden jóra való előhaladásnak gazdag forrása!

A Pápa Őszentsége válaszbeszéde a következő:

«Mindig örülünk, mikor magunk előtt láthatjuk és megáldhatjuk annak a szeretet Magyarországnak a fiait, amely ország a Szentév megkezdése óta olyan kiváló helyet foglalt el a nemzetek között, melyek a hit, a kegyelet és a valláshoz való ragaszkodás felől bizonyosságot tenni Rómába elzarándokoltak. Ebben a nagyszerű versenyben Magyarország valóban kiváló becsülést érdemel, hiszen fiai immár a hatodik népes zarándoklatban jönnek, hogy bizonyosságot tegyenek szent hitükről, vallásukhoz való ragaszkodásukról és az apostoli Szentszék iránt való kegyeletes szeretetükről, a közös Atya és az egész világ előtt. Rendkívül megdöbbent ez a mi atyai szívünket, mint a ti igazán fiúi hűségteknek és ragaszkodástoknak élő bizonyosága.

És annál becsesebb ez nekünk, mert Magyarország, vagyis amaz ország részéről nyilvánul, ahol utazásaink közben egykor mi is jártunk, megismervén így az országot és lakosságát. Már előbb is ismertük szép hazátokat ama könyvekből, melyek történelmét és annak dicsőséges tényeit tárgyalják, hiszen érdeklődve foglalkoztunk ezzel, mikor arra az utazásra készültünk. Aztán személyes tapasztalatból ismertük meg ennek az országnak a lelkét, a szellemét is; vagyis megismertük már nemcsak külsőleg, hanem belsőleg is, tapasztalván azt a mély vallásosságot, mely országotokban állandóan él. Ezt a mély vallásos hitet újból és ismételten tanúsítja a ti megjelenésetek, ez a szépszámú zarándokcsoport, amelynek látása újból fölidézi lelkünkben mindazt, amit ott egykor közvetlen közletről láthattunk.

Mindezek az emlékek élénken fölelevenedtek most lelkünkben, amikor áthaladtunk soraitok között és kezét nyujtva mind egyiteknek, beletekintettünk szeméitekbe és a szíveitekbe, melyekből magyar hazátok hagyományos mély hite tükröződött. Kiválóan jól esett ez a mi atyai szívünknek. Mert áthaladva közöttetek, tulajdonképp az egész országnak a képét láttuk magunk előtt. A nagy történelmi nevek viselőitől kezdve képviselve volt előttünk minden társadalmi osztály és foglalkozás: kicsinyben igazán az egész szeretett Magyarország képe. Láttuk a törvény-

hozás képviselőit, a közigazgatás előkelőseit, a hivatalnoki osztályt, az ország kormányzásában résztvevő államférfiakat, a kedves fenséges családnak a tagjait, a derék katonaságnak a képviselőit, aztán kiváló érsekekkel az élén a püspököket, a prelátusokat, a világi és szerzetes papoknak nagy számát. Azokat a papokat, akik oly jó példavallárnak elől és akik itt az atyai házban mintegy számot adnak híveik lelkéről. És e papok sorai közt láttuk az Egyház jövődó reménységeit, akik még most készülnek az oltár szolgálatára. Ezekkel együtt különös örömmel szemléltük a világi ifjúság nagyszámú képviselőit, a haza reményeit és mikor ezeket láttuk, már előre elhatároztuk, hogy különös áldásunkat adjuk a kedves ifjakra, akik már ilyen korán részesültek a Szentév kegyelmeiben.

Mikor így magunk előtt láttuk ezt a teljes képviselőit a ti szegény és szeretett hazátoknak, lehetetlen vissza nem emlékeznünk ama szomorú és fájdalmas emlékekre, melyek újabb történelmet betöltik. De kedves gyermekeim, bármily fájdalmasak is ezek a gondolatok és visszaemlékezések, csak még kedvesebbé teszik előttünk a ti jelenléteteket és még kedvesebbé tesz titeket magatokat is a mi atyai szívünknek, mert nagyon jól ismerjük ama jelentékeny áldozatokat, melyeket ezeknek a derék zarándokoknak meg kellett hozniuk, hogy eljöhessenek Rómába, hogy kielégítsék szívüknek forró vágyát a Szentév lelki kincsei után és hő vonzódásukat a közös Atya szerető szívéhez. Eljöttetek, hogy fölkeressétek az Egyháznak, mindnyájunk közös anyjának régi szent helyeit és hogy lássátok közös Atyátokat, Krisztus helytartóját, szent Péter utódát. Áldozatokat hoztatok ezzel a zarándoklással, de vigasztaljon az a gondolat, hogy áldás lesz ez nemcsak számotokra, hanem családotoknak és az egész szeretett hazának is. Gondoljatok Jézus szavaira: *Quaerite primum regnum Dei et iustitiam eius, et haec omnia adiicientur vobis.* Ezeknek az ígéknek kell mindenkor a vigasztalás és remény fényével világítaniuk úgy az egyesek, mint a népek előtt.

Azért zarándokoltatok ide, hogy részesüljete a Szentév kegyelmeiben s hogy így élteteket még jobban megtelítsétek az eleven hit erejével és hogy a kölcsönös imádságban a kegyelmek lelki fegyvereivel a különféle kísértések és megpróbáltatások ellen mindinkább megerősödjete. Teljes szívükből üdvözlünk benneteket, kedves gyermekeink, ezért a jó szándékotokért és a szent kegyelmek után való vágyódástokért. Ezek lesznek a legszebb emlékek és kincsek, melyeket zarándoklásotokból magatokkal vihettek.

Ezt a hitben való megerősödést és a keresztény életre való elszánt akaratot vigyétek, kedves zarándok gyermekeink, a ti távoli kedves hazátokba, amint azt hazavitték már testvéreitek, akik Rómában és a hívek közös Atyjához való zarándoklásban a Szentév folyamán megelőztek már benneteket. És ez a magatokkal vitt lelki kincs értékes segítség lesz nemcsak magatoknak, az egyeseknek, hanem az egész társadalomnak, az országnak is, hogy mélyebben alakíthatótki magatokban a keresztény életet s hogy ellenállhatótk a kísértéseknek, melyek körülöttetek és a ti drága hazátokban is megsokasodván, elragadni törekszenek szívetekből a katolikus életnek azt az erősségét, amely egykor országotokat a kereszténység védőbástyájává szilárdította.

Ezekkel az érzelmekkel üdvözlünk benneteket, kedves magyar zarándok gyermekeink, jól megszervezett Szövetségtekkel, a ti derék és buzgó vezetőitekkel és főpásztorotokkal együtt. Ezekkel az érzelmekkel és gondolatokkal adjuk rátok atyai áldásunkat, amely után óhajtoztok. Ezt az apostoli áldást vigyétek magatokkal haza, mint a lelki megerősödés zálogát és mindegyiketek adja azt át övéinek, szereteteinek, akiknek üdvét hön óhajtjátok. Megáldjuk mindazokat, kik itt a különféle társadalmi fokozatok képviselőitében megjelentek. Mindnyájatoknak megadjuk ez áldást és mindazoknak is, akik nektek kedvesek, akikre most jó szívvel gondoltok. Megáldjuk gyermekeiteket, családokat minden egyes tagját, az ifjakat és öregeket, a betegeket és szenvedőket, akik talán épen ettől az áldástól várják az enyhületet, a vigasztalást. Különös áldásunkat adjuk arra az előttünk megjelent ifjúságra, amely a jövőnek a reménysége és a papnövendékekre, akik az Egyháznak biztató reményei. Megáldjuk az itt megjelent papságot, akiket fölhatalmazunk, hogy ezt az áldást adják át a gondjaikra bizott lelki családoknak is. Megáldjuk a szerzeteseket és a jámbor apácákat, akik oly jól szolgálnak Istennek, midőn a betegek ápolásával, az ifjúság nevelésével foglalkoznak. Végül meg akarjuk áldani azokat a kegytárgyakat, melyeket jámbor szándékkal magatokkal hoztatok és amelyek az általunk átadott zarándokéremmel együtt legyenek emlékei ennek a zarándoklásnak. Nekünk is kedves emlékek lesznek azok az ajándékok, melyeket a lelkieken kívül nekünk hoztatok, azok a művészies himzések, melyek olyan szép tanujelei a ti nemzeti művészeteteknek.

Térjetez vissza lelki kegyelmekben megerősödve abba a szép Magyarországra, melyet atyai szívükből üdvözlünk. Zarándoklásaitok kitűnően megfeleltek a Szentév szellemének; áradjon azért azokból bőséges áldás az egész országra, fakadjon belőlük egyre erősbülő katolikus élet, hogy így hazátok méltó lehessen az ő dicső és diadalmas multjához, amikor az Egyház büszksége és az egész kereszténység előharcosa volt. Vigyétek el áldásunkat ennek az országnak, amely a ti, és egyben a mi szívünek is annyira kedves és drága!»

A Szentatya szavai úgy markoltak bele mindnyájunk lelkébe, hogy soha el nem felejtjük annak nyomait. Mint hitvallók, úgy éreztük magunkat, megerősödve hitünkben, megszilárdulva lelkünkben. Amikor az örökvaros bazilikáit jártuk vagy a pápa szentmiséjén voltunk, élünkön az egri főpásztorral s Pater *Jámbor László* Jézus-társasági atya lelki vezetővel, magunk előtt láttuk a főhercegi családokat, mágnásainkat, egyházi és világi nagyjainkat, akkor éreztük, hogy a magyar hitvallók serege vonul végig Róma utcáin és mi mély és igaz hitet merítünk még a néma kövekből is.

A hitvallók serege újra ott volt a Colosseumnál, gyertyákkal kezünkben jártuk körül a mérhetetlen pillérek, ősz főpásztori vezérünk nyomdokain, a főhercegcsaláddal, akik példát mutattak mindenkinek mélyes áhitatban és buzgóságban. És a kövekre állva *Török Kálmán* prépost-kanonok kezdett beszélni. A colosseumi halottak vértanuságánál csak a győzelmük nagyobb — kezdi beszé-

dét. A cézárook itt akarták vérbefojtani a kereszténységet, ez nem sikerült. Ma új pogányság akarja elpusztítani a keresztényeket. Ha akkor 300 év tüze, vasa nem tudta elpusztítani a keresztényeket, ma sem fogja tudni az új pogányság. Ehhez azonban erős hitre van szükség. A hitben való megerősödére a legjobb hely: a Colosseum.

Meghatódva távoztunk a vértanuk szentelt földjéről s távoztunk egyben Rómából is, hogy Nápolyba menve a természet szépségeiben dicsérrhessük a főnséges Istent.

Október 30-án érkeztek vissza Budapestre zarándokaink, fris-

A S. Maria Maggiore-bazilika Rómában.

sen, felüdvélve, lélekben megújulva, magukkal hozva a Szentatya áldását. Róma nagyságának és Olaszország szépségeinek ezernyi emlékeit. A lelki kegyelmek üdítő hatását, a lelki megújulásnak a fáradoalmak elviselésére átható erejét talán sohasem láthattuk olyan szembeötlően, mint e zarándokútnál, ahol ezer meg ezer kilométeres utakat tesznek meg nemcsak fiatalok, de öregek, agkok is, mondhatni a fáradoalmak minden jele nélkül.

Az igaz, hogy nagyszerű példa állott mindenki előtt nap-nap után: *Szmrecsányi Lajos* egri érsek! Ragyogó példa volt mindnyájunk számára, amint üdén, fiatalos rugékonysággal, 75 esztendő korát megcáfó ifjúi erővel vezetett minden egyes utat és végezte a legnehezebb szertartásokat. A legnehezebb részt mindenkor önmagának tartotta fenn, hogy ezzel is példát mutasson papoknak és világiaknak a fáradoalmak nemcsak békés, de Istenben vidám elviselésére. Megható volt az mindnyájunkra, amint Eger nagy érseke ott állott minden egyes menet élén s vezette az áhitat szárnyain

s szólott hozzájuk Krisztus nevében, az apostolok nyelvén. A maga lelkesedését és hitét szuggesztív erővel ömlesztette át a lelkekbe, mikor ott állt mindenek élén. Az ő áhitata, az ő lelkesedése átragadt minden zarándokra. Amikor a menetek élén lehajtotta klasszikus szép fejét, tisztelet és áhítat szállott lelkünkbe: megéreztük, hogy amikor minket vezet, az Istennel beszél s neki ajánlja ezt az imádkozó, esedklő, szentségeiben és kegyelmekben megtisztult ezernyi sereget. Ezek hálája szállt felé, mikor elvezetett bennünket a kegyelmek kapuihoz és ezek imája esdekelt érte, amikor az ő szentmiséjén vették magukhoz a zarándokok az Úr szent testét. Példa volt ő: a magyar zarándokok ragyogó nagy példája. Ez a belső kapcsolat élt mindenkiben és éltetett mindenkit. A szeretet mély tüze hatotta át az egész nagy őszi zarándoklatot, melyet sohasem felejteth el senki, kinek az isteni kegyelem megengedte, hogy résztvehessen benne.

A szentévi befejező zarándoklás.

Dicsőséges szép zarándokútjainkra rákellett tenni a koronát. Elkellott menni a Szentkapu bezárására Rómába! *Rott Nándor dr.* veszprémi püspök, az Országos Nemzeti Bizottságnak a magas püspöki kar által kinevezett megbízottja vállalta tél idején e nehéz zarándoklást. A rendezőség elgondolása az volt, hogy a társadalom minden rendű és rangú része képviselve legyen ezen a befejező ünnepen, ahol kénytelenek voltunk 200 körül limitálni a résztvevő zarándokok számát, hogy azokat az úton mindenütt kényelmes, fűtött szállodákban helyezhessük el, a Szentkapu bezárásánál pedig megfelelő jó helyet biztosíthassunk számunkra. Így aztán 200-as csoporttal indult el december 16-án ez a meghitt, reprezentatív csoport, mely előbb Bolognát, majd Firenze szentélyét kereste fel. Ez utóbbi helyen az Anunziata-templomban volt gyönyörű istentisztelet, ahol *Lepold Antal* prelátus-kanonok mondott rendkívül hatásos beszédet. A zarándoklat aztán december 20-án vonult be Rómába. Már hétfőn reggel a lateráni szent János-bazilikába mentek, ahol a Szent Korona adományozását megörökítő *Szilveszter* pápa emlékműve áll. A vezető főpásztor szentmiséje után a Szilveszter-emlék előtt *Luttor Ferenc dr.* mondott lelkesítő beszédet, buzdítván a magyarokat, hogy az 1000 éves Magyarország hagyományai mellett hűségesen tartsanak ki és beszéde végén koszorút helyezett az emlékműre. Ugyanazon napon a Maria Maggiore-bazilikában *Kovács Lajos dr.* premontrai főigazgató fejtette ki a kegyelmi helyek látogatásának jelentőségét. Ő volt az a zarándok, aki már 1900-ban is résztvett a Szövetség rendezte akkori szentévi zarándoklaton is. Reggel Őszentsége külön szentmiséjén jelenhettünk meg, délután pedig a szent Pál-bazilikában *Strausz Antal* veszprémi kanonok mondott beszédet, míg a következő napon a szent Péter-bazilikában a zarándoklat vezető főpásztor kezéből vették át a zarándokok közös áldozáson az Úr szent testét. Ezen a napon délben kerültünk a Szentatyához s ezen a kihallgatáson Őszentsége ott láthatta a magyar közelet annyi reprezentánsát. A kihallgatáson résztvettek: *József Ferenc* főherceg, *Anna* főhercegné-asszony, *Balásy Antal dr.* a vatikáni magyar követség titkára, *Serédi Jusztinián dr.* kánonjogi tanácsos, *Zsembery István dr.* a zarán-

doklás világi vezetője, *Gerevich Tibor dr.* egyetemi tanár vezetésével a római Magyar Történelmi Intézet tagjai, *Karácsonyi Jenő gróf* a máltai lovagrend magyarországi követe a feleségével, *Keglevich* és *Festetich grófi* családok, *Csávossy Elemér*, a Jézus Társaság magyarországi tartományfőnöke, *gróf Zichy Mária*, *Csiszarik János* fölszentelt püspök, *Lepold Antal*, *Simon György*, *Strausz Antal* preláthus-kanonokok, *Elek Menyhért* miniszteri tanácsos, *Szalmáry István* író, *Makoldy József* festőművész, *Návay Kálmánné* a fiaival, bulyi és jékei *Jékey István dr.* a nagy szent Gergely-rend középkeresztese feleségével, özv. *Mattyasovszky Miklósné* földbirtokosnő, *Horváth Lajos* prépost, *Kovács Lajos* premontrei igazgató, *Langmár*, *Lipót* püspöki titkár, *Fekete Márton* kormánytanácsos, *Hivatal József* szerkesztő, *Lukács József* piarista igazgató, aki a karácsonyi zárandoklásnak volt buzgó spiritualisa.

Őszentsége nagy ünnepi díszkisérettel vonult be s mindenkinek csókra nyujtva kezét, kis érmet osztott ki közöttük. Majd *Rott Nándor dr.* vezető főpásztor állott a Szentatya trónusa elé s a következőket mondotta:

Szentséges Atyám! Mielőtt bezárnád a szentévi búcsú és kegyelmek kapuit, hetedízben jelenik meg Előtted a magyar nép nemzeti zárandoklata. Nem hiányoztak a mi fiaink, bár csak csekély számban jelenhettek meg akkor sem, midőn megnyitottad a jubileum évét, de szépszámban jövünk most is, hogy ünnepeljük Veled együtt a Szentév végét és ez a nap számunkra örök és eltörülhetetlen emléket hagyjon.

Ahányan csak itt vagyunk a hit buzgalma, az Irántad való vágyódás hozott ide és annak a kimondhatatlan jutalomnak az óhaja, amelyet az isteni Megváltó ígért azoknak, akik mindig kitartanak a hitben.

Eljöttünk, hogy egész népünk nevében hálánkat fejezzük ki Szentségednek azért a nagy szeretetért, amelyet mindig tanúsítottál irántunk, de ha szabad megemlíteni különösen kiváló módon ebben az évben, amidőn annyiszor megvigasztaltad gyermekeinket, annyiszor áldottál meg bennünket, annyi kegyelemmel halmoztál el, oly sokszor ajánlottál imádkozva az Úrnak.

Téli időben jöttünk, de tavaszi és nyári szívvvel, hogy a szent ünnepek megülésére mint egy különböző gyermekei által körülvelt király vonulhassál. Itt vannak a Te gyermekeid és elhagyták családjukat, összes kedveseiket, akikkel együtt szokták ünnepelni az Úr születésének ünnepét; azt az ünnepet, amelynél a távolból valamennyien össze szoktak jönni a csa-

Lukács József dr.

ládi körbe, a családi érzés ápolására és most jönnek, hogy ezt az ünnepet Veled együtt üljék meg. Otthon hagyunk mindent és Hozzád siettünk, hogy jutalom gyanánt kapjuk meg áldásodat, halljuk atyai szavadat és erősítéset, nehogy a világforogatagában meggyengüljön hitünk.

Már gyakrabban láttad és hallottad a magyar nép gyermekeit: tekints most ezekre, akik reménykedve jöttek és áldd meg őket, hogy minden jó munkában gyümölcsözők legyenek.

A régi hódítók Rómába igyekeztek, hogy elfoglalják a várost. Mi Rómába jöttünk, hogy elfoglaljon bennünket Róma hite, szentsége, szeretete. Eljöttünk Szentséges Atya, hogy a Te szolgálid és foglyaid legyünk és maradjunk, akiket nem törvényekkel igaztál le, nem láncokkal kötöttél meg, hanem jósággal és kegyességgel győztél meg magad számára, szeretettel vonzottál. Te Legkegyesebb Atya, gyermekeid szerető vágya vagy: Fogadd hasonlóan a szeretetnek alázatos és őszinte kifejezését a Te fiaidtól.

Sokan közülünk, kik itt vagyunk, rövidesen már a halál óráját várjuk és ezen a földön aligha fogunk másik jubileumi évet megünnepelni. Ez a jubileum és a most végzett ünnepek utolsó emlékeink lesznek. Hamarosan megnyílnak az örök kapuk, amelyeknek mintái a nemsokára bezárandó szentkapuk és megjelenik a dicsőség igazi királya, a hadak hatalmas ura. Áldj meg tehát bennünket, Szentséges Atya, hogy azon napon valamennyiünket erényekben örvendezve mutathass be az Úrnak.

Öszentsége válaszolt:

Kedves gyermekeim!

Télvíz idején, leküzdötték a téli időszak akadályait és a fáradságos utazás nehézségeit csakhogy eljöhettek Hozzánk, a kereszténység anyjához. Dicséretes tanujelét adjátok ezzel az Egyházhoz való hűséges ragaszkodástoknak, melyről Magyarország a történelem folyamán soha el nem felejtkezett. De nemcsak tanúságot tettetek Hozzánk való ragaszkodástokról, de zálogát adtátok annak, hogy eleven hit él bennetek s áldozatkészség lobog szívetekben. Ez a hit s ez a lélek megfogja segíteni azt a ti sokat szenvedett édes hazátokat. Tudjuk, hogy nagy áldozatot hoztatok, amikor szent karácsony ünnepén, kilépve a szűkebb családból a nagy családot képviselő atya házába zarándokoltatok, de ez az áldozatos lélek a valódi képe annak a Magyarországnak, amelyik szent István óta a keresztény műveltség védelmezője volt, áldozatul hozva anyyi magyar vért és életet. A mai magyarok méltó utódai elődeiknek, mert követik példáikat, hithűségben és az Egyházhoz való nagy ragaszkodásukba. Szép és megható tanujelét adtátok ennek a Szentévbén, amikor 13 ezren jöttetek el a kis Magyarországból s nagy számotokkal példát mutattatok az egész világnak a Szentév megünnepelésében. De nemcsak számotok volt nagy, de nagy volt a magyarokat annyira jellemző áhitatotok és nemes fegyelemetek is, úgy hogy viselkedésteekkel valóban példát

mutattatok Rómának és tanulságot szolgáltatottok minden nemzeteknek. Szervezettségték, melyet mutattatok, a fegyelem, melyet tanusítottatok, tiszteletet ébresztett nemzetetek iránt mindenkiben, aki csak látta buzgóságtokat és épületes viselkedéseteket. Jól rendezettségtokban és nemes magatartástokban főpásztoraitok — kik állandóan vezettek benneteket — voltak példaadó mestereitek, de különös dicsérettel kell megemlítenem a ti Országos Katolikus Szövetségteket is, mely olyan példás ügybuzgalommal rendezte és irányította a magyar zarándoklásokat. Áldásunkat adjuk reátok, kik leküzdve ez évszak nehéz fáradalmait, eljöttetek Hozzánk és áldásunkat küldjük azokra is, akik otthon maradtak. Megáldjuk gyermeteiteket, kik ma a szent karácsony ünnepét ülik; megáldjuk az öregeket, kik testben már nem bírják ezt az utat, de lélekben itt voltak veletek; megáldjuk a betegeket, kik nem jöhettek el és megáldjuk hozzátartozóitokat, ismerőseiteket, rokonaitokat; vigyétek el áldásunkat, vigyétek el szívünk szeretetét mindnyájuknak.

Szívében mélyen meghatva távozott minden zarándok a Vatikánból és mivel ünnepelhetne volna még szebben és értékesebben karácsony szent estéjét, minthogy gyertyás körmenetben magyar zsolozsmákat énekelve vonult a Colosseumba. Itt a zarándokokat a legnagyobb meglepetés várta: amikor a körmenet, a Colosseumot megkerülve bevonult az arénába, a kőfalakra a vezetőség *egy hatalmas, égő gyertyákkal teli karácsonyfadit állított s ezzel fogadta az imádkozó sereget*. Az ámulat moraja hallatszott a tömegben s a meghihletődés szent perceiben állott a karácsonyfa mellé *Lukács József* piarista igazgató s könnyekig megható beszédben mutatta be e szent estén születő kis Jézust, az őt kereső és üldöző gyilkosokat és azokat a gyilkosokat, akik itt annyi keresztény vértanút vittek a halálba, megszentelve azt a földet, amelyen most állnak s vérükkel örökké téve azt a hitet, melyet üldöztek. A Colosseum romjai mutatják, hogy elpusztult a leghatalmasabb emberi munka is és elpusztultak a gyilkosok is, alkotásaik, birodalmaik rombadőltek, de Jézus Krisztus él és a karácsonyfa lángjánál a vértanuk szenvedéseinek sirja felett zengjük a dicsőítő dalt: «Dicsőség mennyben az Istennek, Békesség földön a jóakarató embereknek».

Szent este van! Mindenki elszakítva, 2000 kilométerre távol családjától, gyermekeitől, ismerőseitől, itt van az Egyház szívében, Imádságos magyarok serege vesz körül mindent, a szentestét tehát együtt kell töltenünk! És az Országos Katolikus Szövetség vendégül hívja az összes zarándokokat s a Rómában lakó érdemes magyarokat: Jöjjenek el mindnyájan, ünnepeljük meg együtt Krisztus békéjében, Istent dicsérve a karácsonyi szentestét! A Britannia-szálloda díszes termeiben fel van állítva az óriási karácsonyfa: *özv. Návay Kálmánné* szorgos keze munkája. Az asztalokon roskadásig mindenféle finom étel és ital, a szívekben szeretet, a karácsonyfa körül mindenki számára kis ajándék: Szalaggal átkötött kis firenzei aranyozott doboz, tele cukorral, kívül karácsonyfaággal díszítve. A zarándokok együtt vannak, eléneklik a betlehemi szent énekeket, imádkoznak, egymás

nyakába borulnak, sírnak az örömtől. S ebben az ünnepies szent hangulatban állott fel *Rott Nándor* püspök s gyönyörű beszédet mondott a zarándokokhoz s a Rómában lévő összes magyarokhoz : «Most, úgymond, hogy nemcsak csonka hazánk, hanem a régi Magyarország összes kunyhóitól fel a palotáig, kigyulnak a kis karácsonyfák, gyermekek, fiatalok és öregek együtt éneklik, hogy «Dicsőség mennyben az Istennek, békesség földön a jóakarátú embereknek,

A karácsonyi nemzeti zarándoklat fáklýásmenete a Colosseumban.

mi magyarok, kik a Szentév nagy lelki kegyelmeivel itt Rómában lehetünk, kell, hogy hálát adjunk a jó Istennek. Hálát adjunk, akinek születését ünnepeljük, hogy megengedte érnünk ezt a napot s azokat a felejthetetlen napokat, melyeket az örökvárosban szent Péter utódjánál, az ő atyai szeretetében átélünk». Azután hálásan emlékezett a szentévi zarándoklások jól szervezettségéről, kiemelve az Országos Katolikus Szövetség érdemeit, melynek köszönheti az egész Magyarország katolikus lakossága — kiknek megadatott, hogy a szentévi zarándoklások bármelyikében résztvehettek — hogy minden baj nélkül, a legnagyobb rendben és megalégedéssel lehettek a zarándoklásokon. Megdicséri *Zsembery István dr.*-nak egész évben tanúsított nagy munkáját, odaadó, figyelmes, gondoskodását s ezt

a szeretet lakomát, melyen Krisztus együtt van velünk, a tiszta szívűekkel. Dicsérettel emlékezik meg segítőtársairól. *Fekete Márton* és *Hivatal József* munkájáról, akik egész esztendőben a legnagyobb odaadással és a legnagyobb önzetlenséggel szolgálták a zarándoklások szent ügyét, becsületet, tiszteletet szerezve a magyar népnek, s hálát mindnyájunk részéről írántuk.

Ezután a Szövetség ajándékát *Zsembery István dr.* ügyvezető-alelnök osztotta szét az összes résztvevők között. A zarándokok ajtatós énekekkel éjfélig dicsérték az Urat, amikor a főpásztor vezetésével valamennyien átvonultak a szent András-templomba, ahol a főpásztor éjféλι szentmiséjét hallgatták. A szentmisen csak a magyarok vettek részt, s így magyar szent énekekkel dicsérhették a szent éjjelen az Urat s énekelhették, szívük szerint, Rómában «Dicsőség menyiben az Istennek . . .»

Ugyanezen a napon délelött a magyarok olyan szertartáson vehettek részt, amely kevés embernek adatik meg, hogy többször megláthassa: Résztvehetek a Szentkapu bezárási ünnepén. Ez december 24-én délelött történt. A szent Péter székesegyház falán nyitott Szentkaput s ezzel a szent esztendőt zárta be *XI. Pius* pápa. A sixtusi kápolnából látható belső megindultsággal vonult le a szent Péter előcsarnokába Őszentsége, ahol a Szentkapu előtt trónt állítottak fel. A konfesszió előtt a pápa fogadta a bíborosok, püspökök és prelátságok hódolatát s rövid imádság után ismét a trónusszékből foglalt helyet. Mi magyar zarándokok, kik közel kerültünk a szent szertartáshoz, jól láthattuk, amint a menet a Porta Sanctan keresztül az előcsarnokba özoñlött vissza. A Szentkapu bezárási előkészületei után a pápa megáldotta az építési anyagot, majd *Frühwirth* bíbornok főpenitenciárius kezéből ezüst vakolókanalat vett át, mellyel háromszor mézshabarcot szórt a kapu felé, azután néhány aranyérmét és három jubileumi felirású követ helyezett el a falban. Azután ismét a trónuson foglalt helyet, majd áldást adva, visszatért a Vatikánba, a jelenlevő nemzetek egetverő éljenzése közepette.

A magyarok Szentév-bezárási ünnepe itthon.

Mialatt a magyarok ott Rómában látták a Szentkapu bezárást, azonközben az Országos Katolikus Szövetség felejtethetlenné akarta tenni egész Magyarország katolikus lakosságának is a Szentév befejezését és december 27-én, vasárnap a budavári Mátyás-templomban nagy Szentévbeefejező ünnepséget rendezett. Jóval 10 óra előtt sűrű sorokban vonultak fel a különböző egyesületek, intézmények, kongregációk és a katolikus magyarok száza a várba, hogy résztvegyenek ezen a feledhetetlen ünnepségen. Főpapi misével kezdődik, mely után a tábori püspök a szószékre lépett és szíveket megható beszédet intézett a templomban összegyűlt magyarokhoz.

«Tekintsünk vissza — mondja — a Szentév megnyitására, amikor megzörgették kalapáccsal az eget, hogy Jézus Krisztus kegyelmeket hintsen a földre. Mikor megnyitották a Szentkaput s most, mikor az emberiség előtt bezáródott az a kapu, mely a kegyelmeket jelképesen jelezte, erre az időre Ament kell mondani.

Legyen Amen, azaz úgy legyen, ahogy azt a Szentséges Atya gondolta: Békesség szálljon az emberiségre, a Jézus Krisztus békéje. Igazi békesség legyen azon emberek között, akik véres borzadályokon mentek keresztül. Ne hamis és ne kétszínű béke, amelyből csak a puskapor hiányzik és ne olyan béke, amely elnémitja a gyengébbeket. Legyen béke, hogy az egész emberiség egy akarattal ölelje át a szent igazságot és ne tépje szét az ember, ne állítson tömegeket egymással szembe a puska és ágyú elé.

Legyen Amen, hogy az emberiség Péter és Pál sírja előtt megedződjék hitében, hogy a Colosseum gyertyafényes körmeneténél a kereszténység történeti multjából törhetetlenségét, katolikumot tartsanak meg lelkükben és hogy a Szentatyá lábainál térdelve, az áldását elnyerjék.

Az Országos Katolikus Szövetség hervadhatatlan érdeme, hogy a Szentévben 7 zarándoklatot vezetett Rómába. Csonka-Magyarországból 13.000 hithű katolikus járult a Szentséges Atya elé, de a megszállott területről indult zarándoklat zöme is magyar volt. De nemcsak innen, hanem messze tengerentúlról, Amerikából is jöttek magyarok hódolni Jézus királyának.

A Szentatyá többször kiemelte, hogy Csonka-Magyarország zarándoklainak száma aránylag meghaladja a nagy nemzetekét, de a statisztika is igazolja, hogy zarándoklatainkkal legyőztük a nagy népeket és nemzeteket.

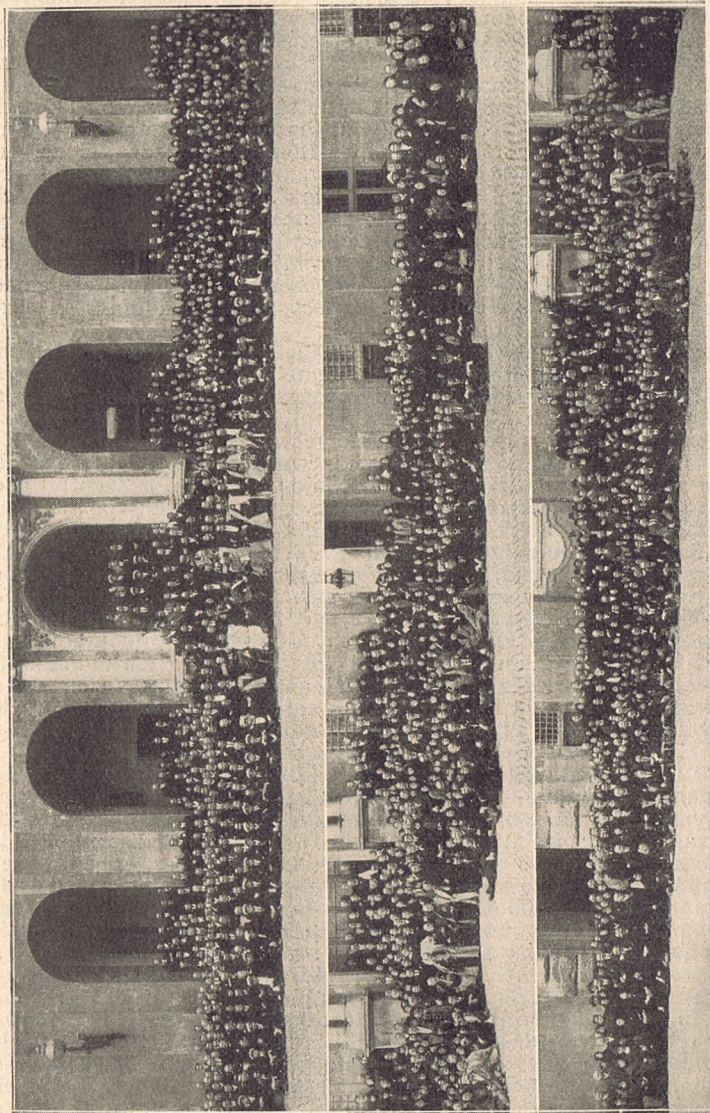
Kívánom a Szentév bezárásakor, adja a Mindenható, hogy ennek a királytalan királyságnak munkás és munkálkodó királya legyen, aki megváltja népeit a büntől. Ne megtartó királya legyen országunknak, ne tartson meg ebben a kétségbeejtő helyzetben, hanem váltson meg hennünket.

Kívánom a Mindenhatótól, hogyha be is zárult a Szentkapu, hűségesek és törhetetlenek maradjunk hitünkben. Amen. Úgy legyen!»

A magyar Hymnus és pápai Hymnus hangjai mellett vonultak ki az emberek a Szentkapu bezárásának szép, magyar ünnepségéről.

A Szentkaput bezárták, a bezáró ünnepek itthon is megvoltak, de a római ünnepségen résztvevők még nem érkeztek meg. Csak három nap múlva: 30-án, szerdán délben vonult be ünnepélyesen a zarándokok vonata a Déli vasútra, mely két kedves vendéget is hozott magával: az egyik *Orsenigo Cesare* nunciust, aki Rómában töltött szabadságáról szintén a zarándokok vonatával érkezett vissza. Főpásztorunktól, *Rott Nándor* dr. a Magyar Nemzeti Bizottság elnökétől már Nagykanizsán ünnepélyesen elbúcsúztunk, hálattal szívvel köszönve meg azt a fáradságos vezetést, melyre télvíz idején vállalkozott, a Budapestre érkező nunciust és a zarándokokat pedig zenekar és virágözön várta. A boldog zarándokok jó kedvvel hálálkodva köszönték a vezetőségnek örökké emlékezetes gyönyörű emlékeiket.

A Püspöki Kar egységesen kívánta rendeztetni a szentévben az összes zarándoklatokat. Azonban voltak csoportok és intézmények, amelyek az olaszországi útra való előkészületeiket már megtették, mielőtt még a Nemzeti Bizottság megalakult volna. Az első legna-

Csoportrésztetek a római nemzeti zárándoklatokból a Vatikán Damasus-udvarában.

gyobb ilyen zárandoklat volt a *magyar kongregációk* zárandokútja. A 360 főből álló csoportnak feje *Forster* Gyula miniszteri tanácsos, az Urak Mária-kongregációjának prefectusa volt, a lelkivezetést pedig *P. Fiedler* Lipót, a budapesti Jézus-Társaság rendház főnöke végezte. Április 17-én, miután zárandokszentmisét hallgattak a budapesti JézusSzíve-templomban, délután elindultak a Déli vasútról. Triesztből Nápolyig hajón mentek s Nápolyból kiszállva visszafelé tették meg az utat Valle di Pompeji—Nápoly—Róma—Firenze—Velenice felé. Április 22-én érkezett meg a kongreganisták zárandokcsapata Rómába, ahol vezetésüket *P. Bangha* Béla S. J., a világ kongregációk római szervező irodájának vezetője vette át. 25-én jelentek meg a Szentatya előtt, aki megható beszédben üdvözölte a kongreganistákat. A kongreganisták résztvettek *Strambi* Vince boldoggáavatásán, meglátogatták a Jézus-Társaság által vezetett Collegium Germanicum Hungaricumot és üdvözölték *P. Ledochovszky* Wladimirt, a Jézus-Társaság általános rendfőnökét.

Egészen nyár elejére esik a *keresztény sajtótanfolyam* hallgatóinak 100 tagú csoportjának útja Rómába, amely azonban szigorúan zárandoklásnak nem vehető, miután a tanulmányi szempontok erősen domináltak ennél a csoportnál. Ugyanilyen elbírálás alá esik az a 300 tagot számláló csoport is, amelyet a *Vasúti és Hajózási Klub* szervezett meg, kimondottan csakis vasutasokból és pünkösdkor vitte különböző olasz városokba, majd Rómába, a Szentatya elé. Július végén cserkészeknek ugyancsak egy zárandokcsoportja ment, melyben 100-an vettek részt. Ezenkívül a nyár folyamán több kisebb csoport indult útnak, így : a *Szerviták III. rendjének tagjai*, a *Katolikus Legényegylet* csoportja, néhány *diákcsoport*, mintegy 4—5 csapatban. Nagyon jelentékeny számot tettek azonban azok az *egyedül utazó zárandokok*, akik egyes városokban, legtöbbször magában Rómában hosszabb időt kívántak tölteni, mint a hivatalos zárandoklatok, épen azért igen nagy számban keresték föl egyesek a zárandoklásokat szervező Országos Katolikus Szövetséget, amely mindazon esetekben, amikor igazolva látta a komoly zárandoklási szándékot, a legnagyobb készséggel kiadta az egyes zárandokútra szóló igazolványokat. Ezek tették teljessé a római magyar zárandokok számát.

«Viselkedésteekkel példát mutattatok Rómának és tanulságot szolgáltattatok minden nemzeteknek». Ezt mondotta Őszentsége a magyaroknak karácsonykor és mi meghatva állottunk Krisztus földi helytartójának bírálata előtt. Hiszen 13.000 magyar zárandok fejezhette ki hódolatát és ragaszkodását a Szentszék iránt ebben a Szentévben és Őszentsége közvetlen közlőre ismerhette meg őket és láthatta azt a fiúi hódolatot, mellyel iránta viseltetünk. Őszentsége valóban minden alkalmat megragadott, hogy a magyarokat dicsérje és soha el nem mulasztotta egyetlen alkalommal is megdicsérni azt a szervezetséget, melyet a magyar zárandoklások mutattak.

A magyarok a pápa hivatalos lapjának, az *Osservatore Romano*-nak följegyzése szerint is *érdekes emlékeket hagytak hátra Rómában*. Az egyik : az ő példás, precíz rendjük, melyet legelőször a San Marcello csodatevő kereszt körmenetén mutattak be, amikor egész Róma megbámulta azt a példás rendet, melyet a magyarok a San Marcello-templomtól egészen a szent Péter-templomig, közel két órai procesz-

szíoban mutattak meg. Ami zarándokcsapatunk szabályos nyolc s sorokban vonult s áhitatosan imádkozott és énekelt. Zártsorait, áhitatos szellemét, buzgó hangulatát épen úgy megtartotta akkor is, amikor zuhogni kezdett az eső és az olaszok hanyatt-homlok szét-szaladtak. Róma ekkor megbámulta a magyarokat, másnap az összes lapok cikkeket írtak rólunk s csodálkozva kérdezték: Kik ezek az emberek, akik szakadó viharban engedelmeskednek és zuhogó esőben áhitatosan énekelve továbbvonulnak, mintha semmi sem történnék körülöttük? ! Ez volt a magyarok bemutatkozója Rómában. Őszentsége az ő legnagyobb értékű kritikájával nyíltan megdicsérte a magyarok viselkedését, a zarándoklátsaikban tapasztalt áhitatos komolyságukat és példás szervezetségüket. És a magyarok viselkedésükkel ugyanezt erősítették meg minden olasz lelkében is . . .

A második nagy emlék a *colosseumi gyertyás körmenet*. Jöttek előttünk sokan zarándokok az örökvárosba, sokan elmentek megnézni a mártírok vérével áztatott Colosseum porondját és romjaiban is csodálatos falait, de a magyarok voltak az elsők a Szentévbén, akik azt gondolták, hogy a Colosseumot nemcsak megbámulni kell és nem esztétikai magyarázókkal kell elmagyaráztatni a Colosseum jelentőségét, hanem *imádságos lélekkel, bűnbánó szívvel, mélységes elfogódottsággal és a milliónyi mártír iránt érzett tisztelet alázatos porbá hullásával, szívünk lángját jelképező kis égő gyertyákkal kezünkben, imádságos énekléssel kell körüljárni a véráztatott porondot és a Colosseum kövein mondott szentbeszéd áhitatos hangulatában kell megfogadni mindenkinek, hogy hívek és erők lesznek abban a szent hitben, melyért annyi mártírok meghaltak*. És amikor először mentünk körül, ezernyi kis fényes gyertyáinkkal az éj sötétjében a Colosseumban, Róma népe kíváncsian sereglett oda, először megbámulták, aztán térdrehulltak ők is. Másnap a római lapok csodálattal eltelve írtak a jelenetről, mely egyszerűségében annyira főnséges s imádságtól főnséges tartalmában annyira egyszerű, nemes és szép volt ! És a pápa hivatalos lapja, az «*Osservatore Romano*» ismét megszólal és kijelenti, hogy : «a kép, melyet a Colosseum falai között az éj sötétjében összegyűlt sereg és a számtalan lobogó gyertyafény nyújtott, valóban megkapó, megragadó, fantasztikus volt és csodálkozásba ejtette mindazokat, akik abban résztvehettek, akik pedig résztvettek, azok mint legfelejthetlenebb emléküket őrzik magukban, mert szem nem maradt ott szárazon s nem maradt lélek, amely ott fogadalmat ne tett volna hite mellett».

De példát mutattunk az olaszoknak is : a kegyelet és a hála példáját ! Ahány zarándokvonat csak leérkezett Olaszországba, az mind virágos vonat volt. Az egyes zarándokok vitték virágaikat a Piavéba fult, a háború végső akkordjánál elpusztult magyar hősök emlékezetére és az Országos Katolikus Szövetség koszorúját, melyet minden egyes alkalommal a főpásztor vetett a Piavé hullámsírába : szerencsétlen hőseink temetkezőhelyére. A különvonat mindenkor megállott a Piavé hídján, a vonat ablakából a főpásztor néhány kegyeletes emlékszót mondott, aztán imára kulcsolt kezekkel énekelt az egész zarándokcsapat a magyarok Himnuszát, hőseink sírja fölött. Az olasz vasutasok megilletődve álltak a kegyeletes aktusnál, majd híre ment s a közeli kis falvakból olaszok jöttek, hogy tanui lehessen-

nek a magyar zarándokok tiszteletteljes és hálás kegyeletének el-
 esett hőseik iránt.

Hogyan is mondta a Szentatya? «Példát mutattatok Rómának és tanulságot szolgáltatottok minden nemzeteknek». . . Arányszámukkal, példás viselkedésükkel becsületet szereztek a magyar zarándokok a magyar névnek Rómában. Őszentsége még külön is megdicsérte szervezetségünket és a zarándokokhoz intézett beszédeiben ismételtén dicsérettel emlékezett meg a magyar katolikusok központi intézményéről: az Országos Katolikus Szövetségről. Hogy ennek a jól szervezetségnek és példás rendezésnek a zarándokok nemes és komoly viselkedésének látható elismerését nyujtsa, ezért Őszentsége, XI. Pius pápa életnagyságú arcképét küldte az Országos Katolikus Szövetségnek, melyre a következőket írta:

«A szentséges Atya Csernoch János bibernok kérésére az Országos Katolikus Szövetségnek a Szentévben oly kiválóan megszervezett magyar zarándoklatok rendezéséért a legnagyobb örömmel és szeretettel küldi apostoli áldását.

1925. december 24.

XI. Pius.»

A magyar Püspöki Kar örömmel látta azt a jó benyomást, melyet a magyar zarándokok Rómában tettek s örömmel hallotta Őszentsége ajkairól és más illetékes faktorok részéről azokat a dicsérő elismeréseket, melyeket a magyar zarándoklatok áhítatos szelleméről, példás szervezetségéről, az áhítat szellemében regulázott fegyelmességéről szinte kifogyhatatlanul ismételtek, a zarándokok útjaik jó rendezettségét pedig nemcsak hogy maguk a főpásztorok ellenőrizték, de minden résztvevő is dicsérettel szólt róla. Ennek adott kifejezést a magyar Püspöki Kar megbízásából Magyarország Bibernok Hercegprimása, amikor az Országos Katolikus Szövetséghez az alábbi levelet intézte:

Magyarország Hercegprimása

286/926. szám.

Az Országos Katolikus Szövetségnek

Budapest.

Az 1925. Szentév végén a nagyméltóságú magyar Püspöki Kar nevében hálás köszönetet mondok az Országos Katolikus Szövetségnek, amely a Szentév folyamán hét főcsoportban, mintegy 13.000 magyar zarándokot vezetett Rómába. Őszinte meglepéssel tapasztalta a magyar Püspöki Kar, hogy az Országos Katolikus Szövetség nemcsak valóra váltotta azokat a reményeket, amelyeket a Püspöki Kar táplált, midőn a zarándoklatok rendezését az Országos Katolikus Szövetségre bízta, hanem kiváló ügybuzgóságával s tapasztalatokban gazdag vezérkarának önfeláldozó munkásságával a legremészebb várakozásokat is föltűmulla.

A magyarok a zarándokok számarányával is, de különösen azoknak fegyelmességgel és a Szentév szelleméhez méltó viselkedésével dicső helyet biztosítottak maguknak a nemzetek versenyében, lelkesítő példát mutattak Róma városának és a világ összes katolikusainak, amint azt XI. Pius pápa Őszentsége kegyeskedett a legutolsó magyar zarándokcsoport előtt tartott beszédeiben is elismerni.

Santisimo Padre

Il Cardinale Giovanni Cozzoli implora dalla Santità Vostra la benedizione
spirituale per l' **UNIONE CATTOLICA ITALIANA** benemerita
dell'organizzazione dei pellegrinaggi unobscure durante l' Anno Santo.

24 Dicembre 1927.

Giovanni Cozzoli
S. Maria della Pace, Roma

A Szentévi zarándoklások sikeres befejezéséért a Szentatya elismerésével és aláírásával ezt az arcképet küldte az Országos Katolikus Szövetségnek.

Úgy magam, mint dr. Rott Nándor veszprémi püspök Óméltósága, a magyar szentévi bizottság elnöke, mint az egyes zarándoklatokat vezető püspök urak és a zarándokok maguk a legnagyobb dicsérettel emlékeztek meg az Országos Katolikus Szövetségnek mindenre kiterjedő gondos figyelmességéről.

Úgyanazért igaz lelki örömmel teszek eleget a nagyméltóságú magyar Püspöki Kar magas megbízásának, midőn a legteljesebb elismerésemet nyilvánítom az Országos Katolikus Szövetségnek, amely a szentévi működésével nemcsak a lelkek ezreinek szerzett lelki kegyelmeket, hanem a magyar nemzet dicsőségét is növelte.

Esztergom, 1926 január 25-én.

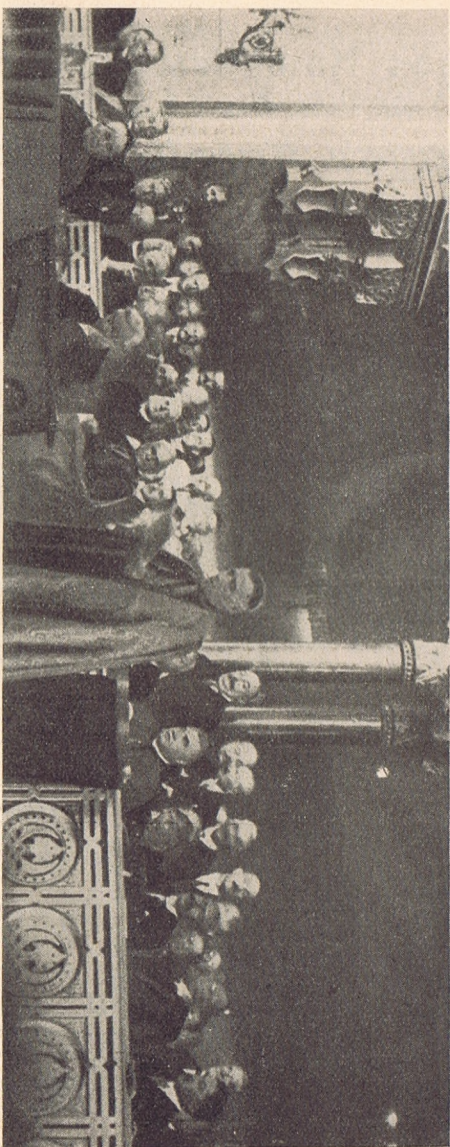
Csernoch János s. k.

hiboros hercegprimás, esztergomi érsek.

Amikor az Országos Katolikus Szövetség hálás szívvel fogadta a nagyméltóságú püspöki kar magas elismerését, ugyanakkor érezte, hogy a dicsőség elsősorban a püspöki karé, amely elhatározta, hogy egységes irányítással közös terv szerint, mint egységes egészet vezeti a magyar katolikusokat a Pápai Trón elé. Ez az egység tette lehetővé a rendezés tervszerű felépítését, az áhitatos fegyelmezettség egyöntetű biztosítását. Ha a szentévi zarándoklatainkkal becsületet szereztünk a magyar névnek Rómában, ha méltó viselkedésünkkel tiszteletet keltettünk a többi nemzetek között és a többi nemzetek előtt és ha sikerült kivívnunk a magyar zarándoklások által Magyarország számára a Szentatya nyílt elismerését, akkor ez a siker azt a nagy tanulságot is magában hordja, hogy a magyar katolikusok, valahányszor egységesen lépnek és vonulnak fel, méltóan tudják bemutatni Szent István országának hagyományos hitbuzgalmát.

A XVIII. ORSZÁGOS KATOLIKUS NAGYGYŰLÉST ÜDVÖZLI
A PÁPAI NUNCIUS

Az Országos Katolikus Nagygyűlés fővédője, védői és díszelnökei.